ISABELA VASILIU - SCRABA

ÎN LABIRINTUL RÃSFRÎNGERILOR

Nae Ionescu prin discipolii sãi

Petre Țuțea

Emil Cioran

Constantin Noica

Mircea Eliade

Mircea Vulcănescu

Vasile Băncilă

<<La Prima Pagina

Isabela Vasiliu-Scraba

IN LABIRINTUL RÃSFRÎNGERILOR: Nae Ionescu prin discipolii sai: Petre Tutea, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Eliade, Mircea Vulcanescu si Vasile Bancila

"Geniul se rãzbunã întotdeauna. Mai curînd ori mai tîrziu, orice mare personalitate începe sã fie înteleasã si pretuitã cum se cuvine"

Mircea Eliade

CUPRINS:

VI. There is no perfection in this transitory world (Nae Ionescu and Vasile Bãncilã)/

Bibilografie /

De aceeasi autoare

Volumul a aparut la Editura Star Tipp (Slobozia) in anul 2000 si cuprinde 264 pagini.
Editura: 043.230.777 sau 094.525.153

<<La Prima Pagina

<< La Cuprins

ISABELA VASILIU-SCRABA- Nãscutã (Scraba) în Bucureşti, într-o familie de intelectuali. La Liceul "Spiru Haret" o are ca profesoarã de englezã pe Aurelia Voinea, fiica filosofului Mihai Rãdulescu. Studii universitare la Facultatea de chimie a Institutului Politehnic din Bucureşti. Studii de filosofie la Sorbona (1988, 1991), la Universitatea Liberã din Bruxelles (1988), la Universitatea din München (1990) şi la Universitatea din Nisa (1991). Între 1979 şi 1984 lucreazã ca inginerã la I.A.M.N. Între 1885 şi 1992 învaţã germana, italiana, spaniola, latina şi greaca veche. La Universitatea din Bucureşti, în 1989-1990 (sem.II) şi 1990-1991 (sem.I) predã douã cursuri despre Kant. Ca profesor suplinitor predã germana la Liceul "L.Blaga" din Bucureşti(1992-1993). Este membrã a Uniunii Scriitorilor din România, Secţia Criticã-Eseisticã.

SCRIERI - **Filosofia lui Noica, între fantasmã şi luciditate** (1992); **Inefabila metafizicã** (1993); **O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat. Lucrurile şi Ideile platonice** (1995); **Despre existenţã, fiinţã şi esenţã** (1996); **Filosofie acroamaticã la Platon** (1997); **Atena lui Kefalos** (1997); **Configuraţii noetice la Platon şi la Eminescu** (1998); **Mistica platonicã** (1999); **Metafizica lui Nae Ionescu, în unica şi în dubla ei înfãţişare** (2000).
"Este un element dinamic, cu o pregãtire adecvatã în domeniul pe care-l ilustreazã, domeniu de frontierã, cum se spune, şi pe deasupra un condei prob şi plin de vivacitate, cu un stil al polemicii de idei de o certã originalitate"**(Cornel Regman**). "Este o eseistã de prim rang, cu remarcabile virtuţi literare. În materie de comunicare urmînd, cred, modelul Noica, volumele sale respirã o cãldurã cuceritoare fãcînd accesibile desbateri care altminteri nu incitã pe nespecialişti. Nu e puţin lucru sã regîndeşti, sã reconstruieşti şi, mai ales, sã pui ceva din propria personalitate în comentariile atît de subtile destinate aprofundãrii unui *homo humanus*"(**Const. Ciopraga**, Membru de Onoare al Academiei Române). "Autoarea unor cãrţi ca "*Filosofia lui Noica, între fantasmã şi luciditate*", "*Inefabila metafizicã*", "*Atena lui Kefalos*", "*Filosofie acroamaticã la Platon*" sau "*Configuraţii noetice la Platon şi la Eminescu*", între altele, mînuind un condei care e cînd penel, cînd floretã, pe alei nebãnuite, "rãtãceşte" printre gînditori români şi strãini cu degajare şi dezinvolturã, adesea cu graţie. În Isabela Vasiliu-Scraba (unind o pasiune de hermeneut cu o acribie de filolog avizat), gînditorul sãu preferat -Platon- îşi aflã unul din cei mai profunzi şi mai subtili interpreţi în cultura noastrã"(**Alexandru Husar**). "Doamna Isabela Vasiliu-Scraba are temeritatea de a strãbate cele mai dificile texte platonice direct în originalul elin. Fapt încã şi mai rar pentru timpul acesta, o face nu numai cu o elegantã graţie femininã care îşi anexeazã vaste şi aride teritorii ale erudiţiei în domeniu, ci pãtrunde temele filosofice în cauzã cu o capacitate de aprofundare de-a dreptul bãrbãteascã. Sincer vorbind, cine ar putea sã nu o invidieze?"(**Ion Papuc**).

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

CUVÎNT ÎNAINTE

Trãim în acești ani momente patetice în care se spulberã mitul negativ al unui Nae Ionescu -filozof fãrã operã, denigrãrii abil difuzate în epocã și stãruitor susținutã peste timp luându-i locul ediția monumentalã a scrierilor profesorului de metafizicã. Acestei acțiuni salutare i se alãturã demersul Doamnei Isabela Vasiliu-Scraba care, cu o capacitate rarã de a amplifica ecoul ideatic al metafizicii naieionesciene, monografiazã gândirea ilustrului filozof* pentru a intreprinde apoi o descriere a raporturilor dintre Nae Ionescu și discipolii sãi.

Ceea ce doar se bãnuia, începe sã se contureze prin contribuția originalã a autoarei cãrții de fațã. Doamna Isabela Vasiliu-Scraba, dupã ce a radiografiat masivul central al operei filozofice naeionesciene, înalțã apoi cartografia unei școli de gîndire, trasînd izobare, fixînd altitudini ale reliefului spiritual, conturînd direcții ale curenților de gîndire, desenînd astfel zona centralã a unei vaste spiritualitãți interbelice.

Viitorii cercetãtori al filozofiei naeionesciene, într-o onestã preocupare pentru valoarea și unicitatea ei ireductibilã, nu vor putea desigur ocoli aceste intreprinderi care dovedesc - o datã în plus - marile calitãți ale spiritului Doamnei Isabela Vasiliu-Scraba.

Ion Papuc

----

* Isabela Vasiliu-Scraba, **Metafizica lui Nae Ionescu, în unica și în dubla ei înfãțișare**, Ed. Star Tipp (Slobozia) 2000.

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

"ORICE MARE INTELIGENțÃ BASCULEAZÃ ÎNTRE RELIGIE ȘI FILOSOFIE"
(Nae Ionescu și Petre țuțea)

> ***"Cãlinescu, fațã de Nae Ionescu, nici n-a existat. L-am cunoscut personal, am stat de vorbã cu el. N-avea vocație filosoficã nici cît un mãturãtor. Cãlinescu era un simplu scriitor. Nae Ionescu nu se mãsura în vremea lui cu nimeni. Era el însuși. Era nemaipomenit de deștept. La conferințele Criterionului, Nae Ionescu era ãl mai interesant"***
>
> ***Petre țuțea***

Mare serviciu a adus culturii comuniste micul articol despre Nae Ionescu din **Istoria literaturii române** a lui Cãlinescu (1988-1965). O perfectã ilustrare a dorinței criticului literar de a "se plasa în luptã cu un om mare -fie chiar și pe teme mici, fie și NUMAI pe teme mici -, la standardul persoanei sale" **(1).** Fiindcã nu este nici un secret pentru nimeni, iar opera, oricît de bine scrisã, nu a putut-o ascunde: intrat pe terenul filosofiei, pentru care nu a avut nici o înclinație, "marele" Cãlinescu devenea deodatã mic, chiar foarte mic și foarte stingher, încercînd în van sã se ascundã dupã meșteșugitele sale fraze. Ce-o fi înțeles George Cãlinescu din "actiunea" propusã de Nae Ionescu "al cãrei program rãmîne mereu în alb" nu se știe. Ce-au înțeles însã alții, mai puțin talentați la scris decît Cãlinescu, se știe.

Pînã la Revoluția anti-comunistã din decembrie 1989, -în capul culturnicilor (bine situați dupã repetatele epurãri ale culturii române de tot ce o punea în pericolul de a-și redobîndi aspectul elitist al unei adevãrate culturi), "cazul" Nae Ionescu se clãtina atras magnetic de doi poli opuși, la fel de puternici. Sã-l ignore cu ignoranța lui Cãlinescu? Sau sã-l ignore din prudențã, pentru cã așa se cerea de sus?

Abia dupã 1989 chinul lor a luat sfîrșit. Atunci, rezistenții prin cultura grîului, a porumbului și a fasolei (urmãrite cu mare atenție de forurile județene de Partid) au putut în deplinã libertate sã decidã, sã treacã alãturi de "colosul" Cãlinescu crescut pînã în 1989 la dimensiuni colosale, sã fie și ei, dacã nu prin altceva, mãcar prin asta, "colosali". De prost inspirați, se-nțelege!

Dar nu numai "cazul" Nae Ionescu a fost (și rãmîne) o grea problemã pentru ei, ci și "cazul" țuțea.

Fiindcã s-a dovedit și rãs-dovedit cã niciuna dintre schimbãrile post-revoluționare nu le-a fost mai greu de suportat decît aceea de a îndura, chiar și numai doi ani, scoaterea la vedere a unui geniu cu adevãrat colosal: Petre țuțea.

În anii cînd aflaserã cã filosoful "amuzã cu spectacolele lui" pe cei care frecventau Restaurantul Scriitorilor, culturnicii mai aveau o scãpare: nu se duceau pe acolo **(2)**. Sã nu supere Partidul și sã nu riște a figura în categoriile neconvenabile de spectatori, enumerate de Petre țuțea unui securist: "eu la Restaurantul Scriitorilor întîlnesc tot felul de lume: oameni deștepți, imbecili, scriitori, curve și popi. Știu eu cu care din aceștia stați dumneavoastrã de vorbã?".

Dupã decembrie 1989, "trezit cu gigafonul popularitãții în mînã"- cum scria cu prosteascã invidie un culturnic într-o revistã unde era redactor șef **(3)** -, țuțea, prin însãși persoana sa, le dãdea peste cap toate aranjamentele referitoare la deplina lichidare a marilor personalitãți, de naturã harismaticã. Oriunde s-a gãsit, în temnițã sau pe stradã, filosoful Petre țuțea a atras cu o

forță irezistibilã pe cei din jur **(4).** De aici i s-a tras și criminala pedeapsã de totalã recluziune din pușcãrie, de ajunsese bietul om, cum singur o recunoștea, de o sociabilitate excesivã.

Dacã ar fi fost numai suferința pe care le-o provoca vederea unei minți strãlucite, încã n-ar fi fost atît de greu de suportat, fiindcã Petre țuțea(1902- 3.XII.1991), oricît geniu avea și oricîtã limpezime a gîndirii pãstrase, era pe ultima sutã de metri, operã publicatã n-avea, iar pãrerile sale, mult ieșite din comun, puteau fi lesne "ajustate" odatã cu publicarea interviurilor prin reviste, sau odatã cu "stilizarea" înregistrãrilor video.

Dar țuțea, pentru unii, era de-a dreptul insuportabil, deoarece fãcea ce fãcea și îl purta cu sine pe filosoful Nae Ionescu. Cum scria culturnicul nostru, îl "invoca obsesiv"**(5).**

Fãrã sã-i pese cã-l scoate de sub straturi geologice de calomnii **(6)**-, cum se scotea și pe sine, fãrã sã-i pese cã Nae Ionescu (1890 - 1940) plecase de mult în lumea celor drepți, Petre țuțea îndrãznea sã-și aminteascã (în public!) cît de mult l-a impresionat "sunetul pãmîntului cãzînd pe coșciugul lui Nae Ionescu".

Pe Nae Ionescu îl considera "singurul filosof român care are acces -fãrã neliniște- la transcendențã". El "ancoreazã nu în imanențã, ci în transcendențã". Trãirismul de care s-a tot vorbit în legãturã cu Nae Ionescu, pentru filosoful Petre țuțea nu era acțiune "cu programul în alb", ci era ceva mult mai simplu și mai evident. Era trãirea religioasã creștinã.

Forma "Nae Ionescu" a acestei trãiri, scria Petre țuțea în **Tratatul** sãu **de antropologie creștinã** (Ediție îngrijitã și postfațatã de Cassian Maria Spiridon, Ed., Timpul, Iași, 1992), "nu trebuie confundatã cu Erlebnis-ul laic comun, poetic sau filosofic (Dilthey), situat de Rickert în anticamera cunoașterii".

Dar nici cu experiența religioasã de care s-a ocupat marele istoric al religiilor, Mircea Eliade. Deoarece, prin variabilitatea istoricã pe care o poartã implicatã în ea, consemneazã țuțea, experiența religioasã prezentatã de Eliade nu poate "depãși psihologicul și socialul" (op. cit.. p.317).

"Am fost în biroul lui Nae Ionescu atunci cînd Mircea Eliade l-a rugat pe Nae ca de ziua lui, a lui Mircea Eliade, sã-i facã cinstea sã-i publice o colecție din articolele lui. Și el a acceptat", își amintea Petre țuțea în auzul curioșilor veniți sã-l înregistreze.

La faimoasele cursuri de logicã și de metafizicã ale lui Nae Ionescu "nu s-a prea dus", povestea filosoful Petre țuțea. În schimb, fusese "de vreo 50 de ori" la Nae Ionescu acasã, la vila de la Bãneasa, unde discutau ore întregi.

Petre țuțea își mai lãmurea auditoriul - format de regulã din tineri care n-aveau de unde sã știe asemenea lucruri-, cã profesorul Nae Ionescu "avea o mare putere de seducție...era o inteligențã debordantã...era extraordinar de inteligent...era spontan. Nu-și pregãtea cursurile, intra în salã și vorbea pornind de la o premizã pe care o demonstra".

La "**Cuvîntul**", țuțea își amintea cã a scris 17 articole. Și nu de puține ori exprimînd pãreri deosebite de cele ale lui Nae Ionescu. Încã mai era impresionat, dupã atîția ani, cã niciodatã Nae Ionescu nu-i returnase vreun articol. "**Cuvîntul**", le spunea Petre țuțea tinerilor sãi interlocutori, "era cel mai intelectual ziar din țarã. Nu publica oricine la **Cuvîntul".** Cu o glumã, țuțea le povestea cã pe vremea lui Nae Ionescu, "**Cuvîntul**" era atît de prețuit, încît un pãrinte se lãsa cu plãcere convins sã-și dea fata dupã un pretendent despre care afla cã este colaborator la "**Cuvîntul**".

În contrast cu ziarul scos de Nae Ionescu, ziarul "**Neamul Românesc**" al lui Iorga, sublinia cu deplinã justețe Petre țuțea, "era cam popular".

Vasile Bãncilã, el însuși remarcabil eseist, l-a considerat pe Nae Ionescu "unul din marii noștri eseiști" și "cel mai mare gazetar dupã Eminescu -într-un timp cînd am avut colosali gazetari" (v. Vasile Bãncilã, **Efemeride naeionesciene**, în rev. "Manuscriptum", nr.3-4 / 1998, p.192). În toatã opera rãmasã de la Nae Ionescu se distinge însã o dublã dimensiune: filosoficã și religioasã. Dupã țuțea, aceste trãsãturi erau de așteptat sã aparã în opera acestuia, întrucît "orice mare inteligențã basculeazã între filosofie și religie".

În ciuda faptului cã a format -împreunã cu Noica, Eliade și Cioran-, "un cvartet de prieteni foarte apropiați", Petre țuțea se considera "în afara acestui context". Cu Mircea Eliade "vorbise împreunã, dar se înțeleseserã separat". Din punctul de vedrere al înzestãrii intelectuale, Cioran îi apãrea mult mai inteligent decît Noica și Eliade, deși, ca nimeni altul, filosoful Petre țuțea îi vãzuse slãbiciunile și limitãrile. Admira din toatã inima vocația literarã a lui Emil Cioran și performanța acestuia de a fi reușit sã devinã unul din marii scriitori francezi **(7)**. Sã rãzbești în cultura francezã prin forța talentului și a inteligenței nu este puțin lucru, le spunea țuțea reporterilor de la diverse ziare.

În vremea tinereților sale, cînd era "oleacã agitat", manifestîndu-și "pamfletar, nu și teoretic" poziția de stînga, Petre țuțea l-ar fi întrebat odatã pe Cioran: "Ce facem, mã Emile, cu nefericiții lumii?".

De întîmplare își amintea peste ani pentru cã îi plãcuse rãspunsul lui Cioran: "Sã nu confiscãm atributele lui Dumnezeu. Sã-i lãsãm în grija lui!"

Întîlnindu-l la Berlin pe țuțea, care fusese trimis acolo de Vaida Voievod la specializare, Nae Ionescu l-ar fi întrebat: "Domnule țuțea, tot de stînga, tot de stînga?" Petre țuțea ar fi rãspuns: "Nu, nu mai sunt, am evoluat". Atunci Nae Ionescu i-ar fi spus: "Domnule țuțea, nu existã evoluție, existã dumirire! Ideea de evoluție, raportatã la fenomenul spiritual, este o prostie. Spiritul nu evolueazã, este așa cum l-a fãcut Dumnezeu! Esențele nu se schimbã".

Pe Constantin Noica îl cunoscuse în redacția ziarului "**Cuvîntul**". "Și lui Noica, și mie ni s-a fãcut cinstea sã fim bãgați în temniță" l-a dumirit Petre țuțea pe un reporter care ținea morțiș sã-l facã sã vorbeascã despre Constantin Noica, filosoful cel mai popular din epoca comunistã.

Fuseserã prieteni, dar "nu se vizitau", așa cum lesne este de presupus, pentru cine ia seama la împlinirea lui Noica "sub ocupație comunistã" și la impiedicarea, prin orice mijloace, a filosofului Petre țuțea sã se împlineascã.

Se consola cu gîndul cã nici filosoful Nae Ionescu, - "un foarte mare om", nu uita el sã-i edifice pe cei tineri -, nu publicase cãrți, nu fusese un "împlinit" din aceste considerente, și cã el, țuțea, fãrã cãrți publicate, ajunsese sã fãcã parte din familia lui Nae Ionescu.

"De cînd am ieșit din pușcãrie -spunea Petre țuțea-, mi se fac din cînd în cînd percheziții și sunt luat la Securitate pentru anchetã... Securiștii mi-au zis: "nu mai e urmã de dumneata, c-am avut noi grijã". (...) Cred c-am scris lucruri interesante în cele 1000 de pagini cîte mi-au confiscat la percheziție, pentru cã aveam experiențã de pușcãriaș. Îmi amintesc cã eram foarte frumos anchetat: Ce zici mã, banditule... Dacã mi-ar fi spus cineva în cei 13 ani de pușcãrie cã voi fi televizat, aș fi rîs... N-am vrut sã apar la televiziune, dar n-am rezistat...".

Greu de stabilit cît era prostie, sau rafinatã badjocurã, ori purã cruzime în urmãtoarele replici ale d-lui Vartan Arachelian din acel interviu care a ajuns sã fie prezentat la televiziune în primãvara lui 1990:

"-Domnule țuțea, ați evitat apariția editorialã...

- N-am evitat-o...

- Dupã știința mea nu aveți nici o carte publicatã, nu?" (v. Petre țuțea, **Între Dumnezeu și neamul meu**, 1992, p. 59).

La români, spunea Petre țuțea, "prostia e infracțiune, cãci vorba-ceea: "Poți umbla douã ore în galop prin București și sã nu dai de un prost".

Excepție la aceastã regulã o fãceau reprezentanții regimului comunist, însuși comunismul fiind considerat de filosoful Petre țuțea "o crimã continuã". "Un intelectual între comuniști poate fi oricine", spunea Petre țuțea unui tînãr interlocutor. Aceasta nu înseamnã nimic, sau, cu vorbele lui: "nu-i mare brînzã".

Arestarea a privit-o ca pe un abuz "fãcut de bolșevicii autohtoni **sub cererile rusești**" **(8)**. Dupã închisoare, doi ani țuțea fusese silit sã supravietuiascã fãrã nici un ajutor social. Mai apoi a primit o infimã pensie, la care Zaharia Stancu îi adãugase o micã sumã, din partea Uniunii Scriitorilor, pentru cã și Petre țuțea cînd fusese director în Ministerul Economiei îi ajutase pe scriitori **(9)**.

În pușcãrie, ca sã se pãstreze "suveran pe voința sa", filosoful Petre țuțea considera cã a fost ajutat de Dumnezeu, pentru cã "a viețui acolo, la închisoare, fãrã asistența Lui, nu se poate".

"Macedoromînii - spunea Petre țuțea dupã ieșirea din detenție -, nu sunt români. Sunt super-români! Români absoluți. Atît îs de loviți și de goniți, cã au un instinct național de fiare hãituite. Eu am stat cu macedo-români în temniță. Pãi, nu sunt oameni, domnule! Sunt semi-zei. Dacã pe unul îl bate pînã nu-i mai rãmîn ochii din cap, nu declarã nimic. Ceva fantastic. Au o bãrbãție atît de perfectã!"**(10).**

țuțea, care audiase strãlucitele cursuri de filosofia religiei ținute de Nae Ionescu, pentru cã la celelalte cursuri, de logicã sau de metafizicã, nu s-a prea dus, împãrtãșea pãrerile filosofului despre ortodoxie, catolicism și protestantism, precum și cele privitoare la disoluția provocatã de înmulțirea sectelor religioase, catalogate de Nae Ionescu, drept "protestantizante".

"Nae Ionescu m-a iubit foarte mult" își amitnește (cu cîteva luni înaintea morții) Petre țuțea. "Vîrf de generație", cum fusese odinioarã considerat, filosoful Petre țuțea spunea despre sine cã ar fi vrut sã fie legiuitor, dar a ajuns sã fie filosof pentru cã "întîmplãrile au alergat peste el dar nu au reușit sã-l nimiceascã".

Traducerea sintagmei heideggeriene "**Sein ist mitsein**" o considera greșitã în forma "a fi împreunã". Credea cã la mijloc este o definiție: "a fi asemenea cu Ãla", adicã "omul e fãcut dupã chipul și asemãnarea Ãluia".

Dupã filosoful Petre țuțea, omul nu se poate autodefini. Tot ce conțin autobiografiile marilor oameni, "pe care proștii le comenteazã ca si cum ar fi mãrturisiri autentice și revelatoare asupra naturii lor, nu reveleazã nimic. Tot ce trãncãnesc ãștia sunt amintiri sau neliniști ale lovirii cu lucrurile concrete.

Nu existã omul autonom ...Despre om nu se poate spune cã este, pentru cã atunci cînd îi adãugãm predicate nu-l mai înțelegem și începem sã-l ierarhizãm. E filosof, e om de știință, e tehnician, e negustor, e țãran...Noi nu putem sã spunem CUM suntem**...**" (v. Petre țuțea, **Între Dumnezeu și neamul meu**, 1992, p. 335- 337).

Lui Petre țuțea îi plãcea sã invoce spusele unui indian, dupã care indienii, prin mistica lor, s-ar putea socoti superiori europenilor, dar sunt împiedicați de "unul care îi depãșește, de Platon". Pe sine se considera platonician, cum îl considera și pe Nae Ionescu.

Platon, spunea el, este "mișcarea spiritului înãuntrul eternitãții". "Dacã încerc sã gîndesc Universul, mai spunea țuțea, mut Biblia în universul înghețat al Ideilor platonice. Asta e meditația (...) Nu știu cine a spus cã Platon este un avantcrist. De fapt, Platon e cel mai mare gînditor al Europei". Filosoful Petre țuțea critica "dicționarul filosofic al bolșevicilor români" cã-i pusese în cîrcã lui Socrate posibilitatea autocunoașterii.

Îl citise cu o înțelegere superioarã pe Platon și sesizase cã în fond, dincolo de autocunoaște, pentru Platon, formula "lui Socrate" era o invocare a ajutorului Divin **(11).**

Întrebat ce crede despre augustinianul "**interior intimo meo**", filosoful, cu stilul sãu inconfundabil, a reușit în chipul cel mai sugestiv sã ilustreze imanența transcendenței: "Mai adînc decît noi e Dumnezeu. Și e-n noi. E în noi simbolic, nu real. Cã nu poate Dumnezeu sã intre în carcasa unui om, chiar dacã este laureat al premiului Nobel" **(12)**.

Interlocutorilor sãi, nu tocmai pregãtiți sã urmãreascã subtilitãțile filosofice cu care umbla Petre țuțea, le spunea, gîndind cã cine știe, poate vreunul din ei va ajunge sã-l priceapã, cã nominaliștii moderni au încercat sã degradeze Ideea platonicã, care e arhetip, în concept logic. Adicã sã-l gîndeascã pe Platon logic. "Nae Ionescu - mai spunea țuțea -, nu l-a gîndit logic pe Platon, ci metafizic. Ideea platonicã e principiu creator, nu expresie formal logicã, la fel cum este un concept".

Tabloul platonic cu "grota" îi pãrea "cel mai glorios din istoria gîndului omenesc", pentru cã, în perfect acord cu Platon, Petre Tuțea credea cã omul vede lucrurile "în imagine, în ghiciturã, nu în sinele lor". Un argument îi era oferit și de intuiția filosoficã din versul eminescian: "ochiul te minte și mintea te-nșalã". Îi plãcea sã aminteascã celor din preajma sa cã marele istoric

Nicolae Iorga despre Eminescu spusese cã este "expresia integralã a națiunii române", iar filosoful Lucian Blaga cã "Eminescu reprezintã ideea platonicã de român".

Finalurile aporetice ale dialogurilor platonice îl fãceau pe țuțea sã evidențieze impasul în care Platon se aflã permanent. În aceasta "se vede geniul lui Platon fațã de Kant, care e mai plãvan", gîndea țuțea. Fiindcã Immanuel Kant "are impresia cã posedã soluții, în timp ce Platon își dã seama cã nu rezolvã nimic".

Dialogul **Sofistul** îi pãrea o capodoperã pentru cã în el Platon scrisese cã singur Zeul este creator, omul ne putînd fi decît imitator. "Eu cînd citesc cuvîntul creație -spunea filosoful - creație literarã, creație muzicalã, creație filosoficã, leșin de rîs". Cumva pe linia lui Nicolae Iorga și a lui Nae Ionescu, mai vorbea Petre țuțea și de modestia țãranilor, anonimi autori de capodopere, modestie pe care o scotea și mai mult în valoare, asociind-o cu îngîmfarea neroadã a mediocritãților din cultura comunistã. "Orãșenii, își spunea filosoful, mai pe ocolite, gîndul, se semneazã unde vrei și unde nu vrei, pe garduri și pe hîrtie..."**(13)**.

Ceea ce însã îi aducea la exasperare pe culturnicii siliți sã asiste neputincioși la tot mai marea audiențã post-revoluționarã a lui Petre țuțea erau formulãrile sale de genul: "S-a gîndit, sã știți, în România în generația mea...Acum, în generația nouã nu e nimica. Fațã de personalitãțile generației mele...aștia de acum sunt...bãieți de viitor...nici unul reprezentativ".

În vremea tinereților sale, mai spunea el adãugînd paie pe foc, "oamenii puneau mai mult spirit în ceea ce fãceau...Astãzi pun mai multã șiretenie". Or, șiretenie posedã și animalele, preciza țuțea pentru a nu lãsa loc de confuzii, pentru cã șiretenia este o formã inferioarã de inteligențã, e instinct.

Gîndindu-se, foarte probabil, la filosoful Nae Ionescu și la pleiada de discipoli pe care i-a format, Petre țuțea va spune odatã la un interviu: "apare un cap...sau poate mai multe deodatã, care sunt ancorate în același ideal. Și dacã idealul este strãlucit reprezentat, devine formã modelatoare pentru cei care-l urmeazã. Trebuie sã accepți ideea de oameni-model (...) Modelele se topesc în generații. Cei care devin modele sunt hotãrîtori pentru cetate, sunt creatori de curente". Paradoxal este, sublinia îndeajuns de apãsat Petre țuțea, cã popoarele, oricît de mari, devin reprezentative printr-un numãr restrîns de reprezentanți.

Despre Lucian Blaga spunea cã "a fost incontestabil cel mai mare filosof al nostru". Ca profesor însã, Blaga "se putea lua de mînã cu Sombart, unul dintre cei mai prestigioși economiști ai Europei, pe care studenții nici nu-l ascultau la cursuri. Și la cursurile lui Heidegger se cam dormea" adãuga Petre țuțea.

. "Mircea Eliade a fost cineva! De tînãr a fost dotat", spunea filosoful Petre țuțea, neuitînd sã-i aminteascã și calitatea de a fi fost "prețuit de Nae Ionescu".

Despre apologeții devenirii, ca și Nae Ionescu, țuțea nu avea o pãrere grozavã. "Sunt proști istoricizanți -observa filosoful Petre țuțea-, care se consoleazã prin devenire. Devenim mai civilizați, nu? Sau mai culți. Adicã murim ca și caprele, numai cã e mare lucru cã existã Immanuel Kant, Descartes, Newton, mã rog, atîția mari creatori de culturã". Pentru a-și evidenția mai bine poziția sa filosoficã, el adãuga: "Dar existã și fãuritorul de religie Hristos". Apologeții devenirii nu iau în seamã acest lucru: "ei se îneacã in istorie".

"E o mare secetã de personalitãți acum în România, o mare secetã" -constata cu profundã jale în suflet Petre țuțea. "Noica n-a produs nici un vîrf spiritual...nu a produs decît inși care ar putea fi buni asistenți la Filosofie, și atîta tot."

"Generația de azi e mohorîtã", le mai spunea țuțea celor care se îmbulzeau sã-l asculte sperînd în zadar cã vor auzi -și de la el-, aceleași lucruri mult trîmbițate despre vreun nume de scriitor contemporan**.** "Dar au fost figuri creatoare în epocã la noi", nu uita el sã-și lãmureascã auditoriul.

"Geniul, - considera Petre țuțea -, e relief, noutate, invenție, creare de epocã și stil. Nu e neapãrat inteligent, e suprainteligent". O bunã ilustrare a unor asemenea gînduri o gãsim chiar în relatarea lui țuțea despre Constantin Brâncuși, pe care, cu multã finețe de spirit, l-a definit "primul țãran decadent" **(14)**.

Admirînd sculptura lui Brâncuși, Petre țuțea l-ar fi întrebat: "Maestre, cum evitați în geometrismul dumneavoastrã simplificator, decorativul?". Cum era țãran român, deștept și rafinat, Brîncuși ar fi rãspuns: "Asta o spune opera, dacã ea vorbește!" L-a întrebat apoi: "Care a fost ideea care a prezidat Pasãrea mãiastrã?" Brîncuși, hîtru, ar fi rãspuns: "Nici o pasãre, domnule! Ce pasãre? În America a fost taxatã drept bronz!".

Comentariile lui țuțea sunt de toatã frumusețea: "Un țãran ca ãsta e decadent, domnule! Rafinament ca ãsta n-am avut nici eu, care-s de culturã filosoficã!". Poanta este amînatã, spre a mãri efectul povestirii. Brâncuși ar mai fi zis: "Am șlefuit materia ca sã aflu linia continuã și, cînd mi-am dat seama cã n-o pot gãsi, m-am oprit. Parcã cineva nevãzut mi-a dat peste mîini!"

Cu adîncã uimire, cu care parcã ar fi vrut sã-l contagieze pe interlocutorul sãu, uimire trecutã mult dincolo de marginile, oricît de depãrtate, ale admirației, în final țuțea întreba retoric: "Ce zici de asta?"

Petre țuțea împãrtãșea bucuros celor care-l vizitau concluzia la care ajunsese la cei 89 de ani ai sãi: "proștii au mare rezervã fațã de cei care vorbesc în termenii credinței și națiunii". Nae Ionescu, le spunea vizitatorilor sãi Petre țuțea, "a fost o mare personalitate naționalistã".

Despre țuțea, Nae Ionescu credea cã va ajunge sã-i conducã pe alții, fiind temeinic pregãtit în arta guvernãrii **(15)**. De unde sã ghiceascã trãdarea Occidentului și soarta României dupã Yalta? Cum sã-și poatã Nae Ionescu închipui cîte capacitãți creatoare vor fi frînte odatã cu întemnițarea celor mai valoroși intelectuali ai țãrii, odatã cu diabolica decapitare spiritualã a României? "Pe vremuri -nota I.D. Sîrbu(1919-1989) prin anii optzeci în jurnalul sãu, pușcãriile erau pline de intelectuali; și aceștia erau erau pãziți de gealați semianalfabeți. Acum sunt închise doar IDEILE; dar ele sunt pãzite de doctori în filosofie și litere".

Cînd țuțea zicea: "faptul cã murim, de cele mai multe ori la timp, este un semn al dragostei lui Dumnezeu pentru noi", probabil cã se gîndea și la Nae Ionescu, chiar dacã nu s-a împãcat niciodatã cu ideea cã Nae Ionescu ar fi murit de moarte bunã.

Așa cum am arãtat în volumul despre metafizica naeionescianã **(16)**, acesta poseda un extraordinar spirit critic, îmbinat la modul cel mai fericit cu o mare finețe speculativã. Și totuși, Nae Ionescu a disprețuit speculația filosoficã sterilã, idealismul sub toate formele sale. Pe sine se considera "realist", cum tot "realist" îl considera și pe Platon. Metoda filosoficã a lui Nae Ionescu era hotãrît "descriptivã", fiind interesat însã nu de particularul faptelor ca atare, ci de generalul din ele. Chiar atunci cînd Nae Ionescu îl concepea pe român "ca pe un țãran învãțat, dens de credințã", el nu fãcea o speculație gratuitã. Foarte probabil, Nae Ionescu ridicase la rang de "element esențial" un lucru real pe care îl constatase de îndatã ce l-a cunoscut pe genialul Petre țuțea.

Oricît de sincer dezaproba Petre țuțea pãrerea lui Nae Ionescu despre țãranul român, tocmai pe țuțea îl regãsim, ca sã spunem așa, în trãsãturile românului înfãțișat de Nae Ionescu. Pentru cã însuși țuțea se recunoștea pe sine, din punct de vedere cultural, un european care a pãstrat nealterat "fundamentul spiritual de țãran din Muscel".

Înainte de a-l lua la sine, Dumnezeu i-a îngãduit lui Petre țuțea bucuria ca, înconjurat de tineri reporteri sã-și aminteascã cum "a fost admirat de Nae Ionescu și de Blaga". Știind bine ce spune, țuțea completa: "Cred cã e de ajuns".

NOTE ȘI COMENTARII MARGINALE

1. v. Nae Ionescu, **Între ziaristicã și filosofie,** Ed. Timpul, Iași, 1996, p. 135.
2. v. Valeriu Cristea, "**M-am fâțâit așa, un pic, în epocã..**", în rev. Caiete Critice, nr. 4-5 (77-78) / 1994, p.11. Articolul este scris dupã citirea micului dicționar intitulat **321 de vorbe memorabile ale lui Petre țuțea** (Ed. Humanitas, 1993), reprezentînd o selecție a d-lui Gabriel Liiceanu din interviurile filosofului Petre țuțea de dupã Revoluția din dec. 1989 însoțitã de o scurtã prefațã intitulatã de acesta: "**O posteritate în 50 de pagini**". Dupã opinia noastrã, este

cam exageratã pretenția editorului de a crede cã modestele sale notițe -modeste nu numai ca numãr de pagini!-, ar reprezenta "posteritatea" filosofului Petre țuțea. Cu atît mai mult cu cît, în ciuda supra-aprecierii ei, selecția aduce pe undeva a referat de învãțãmînt ideologic.

Valeriu Cristea transcrie, pe coperta revistei "**Caiete Critice**" titlul prefeței d-lui Liiceanu: "**O posteritate în 50 de pagini**". În cuprinsul revistei titlul apare însã schimbat: "**M-am fîțîit așa, un pic, în epocã**", pentru a se potrivi mai bine cu pãrerea sa proprie cã filosoful Petre țuțea ar fi fost, nici mai mult, nici mai puțin decît un "scandalagiu al breslei filosofilor". Dupã Valeriu Cristea, "manifestãrile" lui Petre țuțea ar fi reprezentat "un continuu țipãt al ideilor". Aspectul de "referat ideologic" al "**celor 321 de vorbe memorabile**" reținute de dl Gabriel Liiceanu este imediat recunoscut de Valeriu Cristea. Numai cã el ar fi alcãtuit "referatul ideologic" într-altfel. Din acest punct de vedere, confecționarea unei "posteritãți" pentru țuțea, oricît ar fi fost ea de succintã, ar lãsa de dorit. Fiindcã selectia fãcutã de dl Liiceanu i-a pãrut lui Valeriu Cristea "vãdit tendențioasã din punct de vedere politic".

Dar fãrã nici o îndoialã, atît apariția -la Editura Humanitas-, a unei lucrãri purtînd pe copertã numele lui Petre țuțea, chiar dacã lucrarea îi aparține d-lui Gabriel Liiceanu (directorul Editurii) și nu filosofului țuțea, cît și apariția numelui filosofului Petre țuțea pe coperta unei reviste editatã "**în colaborare cu Academia Românã**" indicã un mic semn de acceptare a filosofului Petre țuțea, ostracizat de reprezentanții culturii comuniste. Mai exact, un prim pas în încercarea de integrare a lui Petre țuțea în cultura contemporanã. Urmãtorul pas ar fi înlãturarea intermedierilor, publicarea la Editura Humanitas a unor cãrți avîndu-l drept autor pe filosoful Petre țuțea. Ceea ce ar atrage dupã sine receptarea gîndirii lui țuțea, discuția în marginea adevãratei posteritãți a lui țuțea, nu a unei posteritãți contrafãcute.

3. v. Valeriu Cristea, op. cit., p. 10.

4. În închisoarea de la Ocnele Mari, povestește fostul deținut politic, ing. Matei Biloiu, "un țãran, care era și el arestat pentru cauze anti-comuniste, a ieșit la raport la directorul închisorii și a cerut în mod deosebit sã fie mutat cu Petre țuțea. Directorul l-a întrebat de ce. țãranul a rãspuns cã vrea sã-l asculte cum vorbește. "Ce înțelegi, bã, tu de la ãsta?" "Nu înțeleg nimic, dar e nãpraznic!" (v. ing. Matei Biloiu, "**Sã dai ce încã ți-e necesar**" în rev. Academiei Universitarã Athenaeum, numãrul intitulat "**Petre țuțea, încercare de portret**", 1992, p. 6).

5. v. Valeriu Cristea, op. cit., p. 11.

6. "S-au îngrãmãdit asupra lui Nae Ionescu (și a altora) prea multe calomnii (fãcute de diverși carliști, de comuniști etc.) încît au format un strat geologic atît de gros, încît riscã sã nu mai treacã nici razele cosmice. Omul cel mai calomniat din istoria noastrã..." (v.Vasile Bãncilã, "**Efemeride naeionesciene**", în rev. "Manuscriptum", nr. 3-4 / 1998, p. 192).

7. Prețuirea dintre Petre țuțea și Emil Cioran era reciprocã. Iatã ce-i scria (în 1974 lui Bucur țincu) Cioran despre Petre țuțea:

"Ca și tine, îi pãstrez lui Petricã aceeași admirație. Ce om extraordinar! Cu verva sa fãrã pereche, dacã ar fi trãit la Paris, ar fi avut astãzi o reputație mondialã. Vorbesc adesea despre el ca despre un geniu al vremurilor noastre sau, mai degrabã, ca despre singurul spirit genial pe care mi-a fost dat sã-l întîlnesc în viața mea". (aprilie).

"Așa cum ți-am scris ultima datã, admirația mea pentru Petricã a rãmas intactã de-a lungul anilor. Ce geniu fulgurant! Îmi amintesc de cîteva dintre formulãrile sale ca și cum le-aș fi auzit ieri. Am cunoscut multe spirite remarcabile dintre care unele erau cu totul de primã mînã: nu am întîlnit în nici un caz o inteligențã atît de incandescentã ca a sa" (mai).

8. Pentru cei care, dupã Revoluția anti-comunistã din dec. 1989, tot vorbesc de "comunismul românesc", mãsluind în continuare istoria României, pe care tot mãsluitã au învãțat-o, precizarea lui Petre țuțea cu privire la întemnițarea sa prin abuzul fãcut de bolșevicii autohtoni "**sub cererile rusești**" este -poate- binevenitã (v. Petre țuțea, **Între Dumnezeu și neamul meu**, Ed. Anastasia, 1992, p. 383)

9. v. Marcel Petrişor, "**O fîntînã din care au bãut toţi**", în rev. Academiei Universitarã Athenaeum, numãrul intitulat "**Petre ţuţea, încercare de portret**", 1992, p. 10.

10. v. rev. Academiei Universitarã Athenaeum, numãrul intitulat "**Petre ţuţea, încercare de portret**", 1992, p. 4.

11. v. Platon, **Charmides**, precum şi eseul nostru întitulat "**Chezãşia poartã nenoroc?**" cuprins în volumul: Isabela Vasiliu-Scraba, **Configuraţii noetice la Platon şi la Eminescu**, Ed. Star-Tipp, 1998, p. 12-20).

12. v. Petre ţuţea, **Între Dumnezeu şi neamul meu,** Ed. Anastasia, 1992, p. 322.

13. v. Petre ţuţea, op. cit., p. 357.

14. Desigur, marele sculptor Constantin Brâncuşi era un ţãran român cu totul aparte. Sã-i spunem, împreunã cu ţuţea, "decadent". Dar, dupã ieşirea din închisoare, Petre ţuţea s-a întîlnit şi cu ţãrani români obişnuiţi. Existã o întîmplare cu nişte "**miri transilvãneni**", povestitã de filosoful ţuţea d-lui Ion Papuc, şi repovestitã în mod magistral de acesta în **Postfaţa** volumului pe care l-a îngrijit: Petre ţuţea, **Bãtrîneţea şi alte texte filosofice** (Ed. Viitorul Românesc, 1992).

15. "Eu, - povestea Petre ţuţea-, am fost în delegaţia României la Moscova, în 1940, toamna, şi am stat pînã în martie -o iarnã la Moscova, cînd ruşii ne-au luat Basarabia şi ne-au luat şi Bucovina, cãlcînd acordul Ribbentrop-Molotov care era indecis şi imprecis sub raportul pretenţiilor teritoriale ale Rusiei. Iar Gafencu i-a spus lui Molotov: "Bine, excelenţã, sã zicem cã Basarabia aţi mai stãpînit-o, prin raptul teritorial al ţarului Alexandru I, la 1812, şi prin trãdarea turceascã (fiindcã era obligaţia Turciei, ca stat suzeran faţã de noi, sã apere integritatea frontierelor Moldovei), dar Bucovina de ce aţi luat-o, cã n-aţi stãpînit-o niciodatã!" Şi zice Molotov lui Gafencu: "Asta-i o eroare". "Da, şi de ce n-o reparaţi?" "Cînd înghite Rusia ceva, nu-i dispusã sã dea afarã", a fost rãspunsul lui Molotov. "Şi ce i-aţi rãspuns, domnule ministru?"- întreb eu. "Nimic. Dar dumneavoastrã, domnule ţuţea, ce i-aţi fi rãspuns?" "Avem vomitive de vãrsaţi dublu!". La obrãznicie, obrãznicie şi jumãtate..." (v. Petre ţuţea, **Între Dumnezeu şi neamul meu**, Ed. Anastasia, 1992, p. 394).

16. v. Isabela Vasiliu-Scraba, **Metafizica lui Nae Ionescu, în unica şi în dubla ei înfãţişare**, Ed. Star Tipp, 2000.

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

IDEILE, UN DECOR VARIABIL ÎN SCRIERILE LUI EMIL CIORAN
(Nae Ionescu şi Emil Cioran)

Nae Ionescu "avea un farmec nemaipomenit. Era cuceritor (...) Foarte rar întîlneşti asemenea profesor (...) Era o un personaj care nu-i curent în universităţi, o figurã non-universitarã. (...) A adus un ton nou în Universitate. Mi-e imposibil sã-mi imaginez o universitate fãrã el. ...În tot cazul a fost o apariţie unicã".

Emil Cioran

Întreaga operã a celui mai frãmîntat discipol al lui Nae Ionescu, Emil Cioran (1911-1995), aşa cum mãrturiseşte însuşi Cioran, ar avea, pe undeva, o "dimensiune religioasã". Ea provine din resorturi "pasionale", mai mult decît dintr-o sensibilitate metafizicã echivalînd cu "dispreţul temporalului". Cãci pentru Cioran "numai voluptatea suferinţei converteşte existenţa în destin" (v. E. Cioran, **Cãderea în timp**, Paris, 1964).

Petre ţuţea sesizase perfect cum prietenul sãu, Emil Cioran, înclina sã cocheteze cu ideea cã tristeţile sale ar fi de sorginte metafizicã. De aceea ţuţea înlãturã neclaritatea astfel survenitã spunînd urmãtoarele: "Cioran nu este trist metafizic propriu-zis - deşi aşa credea - nu e trist pentru cã îl întristeazã condiţia umanã în genere, ci pentru cã omul e un animal muritor" (v. Petre ţuţea, **Între Dumnezeu şi neamul meu**, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1992, p. 331).

Despre Emil Cioran, Nae Ionescu (1890-1940) ar fi putut spune, pe bunã dreptate, cã şi-a trãit existenţa în formele de viaţã ale Renaşterii, "înţepenit în superbia individualistã". Horia Stamatu (1912-1989), care la Paris l-a cunoscut bine pe Emil Cioran, spunea despre acesta cã este "pesimistul cu cel mai mult humor din cîţi pesimişti ştie". Iar Petre ţuţea, încã şi mai lãmurit, zisese odatã cã "Cioran nu e deloc disperat. Eu cred cã se preface".

Însuşi Emil Cioran recunoştea pe undeva cîtã **distracţie** îi provoacã demolarea "solemnitãţilor" intelectuale. Or, frenezia luciditãţii, cu tendinţa ei de a nu limita prin nimic operaţia judecãrii demolatoare, nu dizolvã numai "solemnitãţile" intelectuale, obiectul cãreia i se aplicã, ci se dizolzã totodatã pe ea însãşi, cum bine remarca Nae Ionescu în 1937, anul în care îşi pulicase Emil Cioran articolul sãu despre "luciditate" cu o nepotrivitã referire la personalitatea lui Nae Ionescu.

Explicarea "dimensiunii religioase" a operei sale, aşa cum o prezintã Cioran într-unul din caietele sale, prin faptul de a nu fi "bun de nimic" în viaţa de zi cu zi, nu poate fi luatã decît ca o glumã cu nuanţã autoironicã, o dovadã a finului sãu umor: "De mult timp, din prima mea tinereţe, ştiu cã nu sunt bun de nimic în lumea asta de aici. Prin aceasta, şi doar prin aceasta, am cãpãtat un fel de dimensiune religioasã. Da, sunt un om fãrã ocupaţie <<terestrã>>, cineva în afara preocupãrilor pe care le au ceilalţi. Vocaţia mea este de a fi un nerealizat" **(1).**

Dar, dincolo de umorul disipat în asemenea rînduri, cînd se gîndise la "dimensiunea religioasã" a operei sale, el probabil cã şi-a amintit de cele citite în juneţea sa într-un articol al lui Nae Ionescu, publicat în martie 1937: "Acel care înjurã pe Dumnezeu e mai aproape de mîntuire decît cel care trãieşte în negarea lui Dumnezeu, chiar dacã moralmente duce o viaţã fãrã pãcat. Cãci cel dintîi prin chiar blestemele lui Îl mãrturiseşte; pe cînd cel de-al doilea..." **(2)**.

De la sine înţeleasã, în cazul lui Cioran, este presupoziţia dupã care realizarea prin "operã", sau prin orice alt mijloc de fixare, atrage dupã sine "moartea", încetarea oricãrui chin, anihilarea resorturilor "pasionale" ale existenţei omeneşti.

Odatã, Petre țuțea l-a întrebat pe Cioran: "Mã Emile, tu ai sistem?" "Nu mã întreba dacã am coșciug înainte de a muri", i-ar fi rãspuns Cioran, de parcã ar fi vrut sã-i arate cît de bine reținuse pãrerea lui Nae Ionescu în aceastã privință. De altfel, însuși titlul uneia din cãrțile sale, "**Cãderea în timp**" poartã pecetea profesorului sãu care vorbise, în urmã cu aproape trei decenii, despre "**cãderea în istorie**" și despre "**cãderea în Cosmos**".

Dupã țuțea, Emil Cioran - în ciuda marii sale inteligențe, ce se vãdește în tot ce a scris - ar fi avut un singur cusur, "o singurã trãsãturã inadmisibilã în ființa lui: e neconsolator". Dar cum ar fi putut sã fie Cioran în vreun fel "consolator", cînd, prin critica sa excesivã, a judecat mereu lucrurile dupã mãsura lui proprie, nu dupã mãsura lucrurilor pe care le avea în vedere. "Cãci judecînd lucrurile dupã mãsuri care nu sunt ale lor, ci ale tale, -observa Nae Ionescu, nu e decît firesc sã le gãsești în vinã. Dacã îl judeci așa, și Dumnezeu poate ajunge a fi vinovat!"

Insuficiența sentimentului iubirii, în opinia lui Emil Cioran, nu depãșește prin nimic insuficiența sentimentului contrar, existînd chiar un hibrid pasional al celor douã, iubirea suferinței: "a iubi suferința - consemneazã Cioran - înseamnã a nu voi sã pierzi ceva din ceea ce ești, înseamnã a-ți savura infirmitãțile" (v. Emil Cioran, **Cãderea în timp**, Paris, 1964).

În același registru pasional, dominat de ego-centrism, dar și de un oarecare teribilism juvenil pãstrat nealterat de-a lungul timpului, Cioran a putut scrie cã " a urî lumea și a te urî înseamnã a acorda prea mult credit atît lumii cît și ție însuți, înseamnã a-ți crea neputința de a te elibera și de lume și de tine" (v. E. Cioran, **Cãderea în timp,** Paris, 1964).

Asta în ce privește neputința de evadare din sinele propriu mãcinat de urã. Dar nici cu sentimentul contrar nu ajungem prea departe. Pentru cã iubirea ar fi prin excelențã deformatoare în ce privește "obiectul iubirii". În plus ea mai are, pentru Emil Cioran, accepțiunea primitivã a celui care chinuie și se chinuiește: "Pasiunea dã dimensiuni unor lucruri lipsite de dimensiuni, proclamã idol sau monstru o umbrã, și pãcãtuiește fațã de adevãrata însemnãtate a ființelor și evenimentelor. Este, deopotrivã, cruzime fațã de celãlalt și fațã de sine, cãci n-o poți trãi fãrã sã chinuiești și sã te chinuiești".

Veșnicul refren, "totul este suferințã", capãtã în scrierile sale un aspect mai vindicativ în favoarea autenticitãții suferinței: "tot ce nu este durere este imposturã". Aceasta va fi și concluzia discursului sãu despre iubire: "În afarã de insensibilitate și, la rigoare, de dispreț, totul e suferințã, chiar și plãcerea, aceasta mai ales, a cãrei funcție nu constã în a depãrta durerea, ci a o pregãti. Admițînd cã n-ar ținti atît de sus și ar duce doar la dezamãgire, ce dovadã mai bunã a insuficiențelor sale, a lipsei de intensitate, de existențã! Existã efectiv în jurul ei un aer de imposturã pe care nu-l aflãm niciodatã în jurul durerii; ea promite totul și nu oferã nimic, e din același aluat cu dorința" (v. E. Cioran, **Cãderea în timp, Paris, 1964**).

Viciul lui Cioran, dupã Petre țuțea, ar fi fost "cultivarea în exces a paradoxului". țuțea a mai vorbit despre "luciditatea sterilizantã" a lui Cioran "care nu ancoreazã în definitiv în nimic și parcã nici nu vrea. Are tot timpul gustul provizoratului scînteietor(...). Dacã ai întrebãri fundamentale, esențiale, dar rãspunsuri neconcludente, joci pe foc. Ești chinuit. (...) Cînd ești lucid, ești în fața cimitirului (...) Luciditatea este o categorie dizolvantã".

Din refuzul de a se înclina în fața oricãror "solemnitãți" intelectuale, dar și din teama de anihilare a resorturilor pasionale puse de Cioran la baza oricãrei existențe umane, va decurge totala sa neînțelegere a metafizicii naeionesciene.

Poate de aceea, în succinta bibliografie asupra lui Nae Ionescu pe care o cuprinde în volumul sãu intitulat **Nae Ionescu, așa cum l-am cunoscut** (Ed. Humanitas, București, 1992, p. 132), Mircea Vulcãnescu (1904-1952) trece sub tãcere articolul scris de prietenul sãu, Emil Cioran, despre "drama luciditãții lui Nae Ionescu". Aceastã omisiune esre cu atît mai evidentã, cu cît Vulcãnescu menționeazã chiar și cele cîteva accente juste care apar în articolul pe care, la moartea lui Nae Ionescu, l-a scris Pamfil Șeicaru (1894-1980), în ciuda "animozitãții invidioase ce l-a însuflețit în viațã fațã de Profesor" **(3)**.

Entuziasmat peste mãsurã de lecția lui Nae Ionescu despre "plictisealã", ca stare a creaturii rãmasã singurã, fațã în fațã cu sine însãși (v. Mircea Vulcãnescu, **Nae Ionescu, așa cum l-am cunoscut**), Emil Cioran, cu toate cã sesizeazã just centrarea gîndirii metafizice a lui Nae Ionescu în Dumnezeu, luîndu-se pe sine drept mãsurã, ajunge sã afirme, într-un mod total greșit, cã soluțiile metafizice adoptate de Nae Ionescu ar fi simple "umbriri voluntare și dramatice ale luciditãții sale".

Mîndru de incontestabila realizare artisticã**(4)** a articolului sãu despre "luciditatea" profesorul Nae Ionescu pe care-l iubea și admira cu tot patosul tinereții, dupã cum el însuși mãrturisea la începutul articolului -, Emil Cioran a fost destul de șocat sã constate cã lui Nae Ionescu nu-i plãcuse ce a scris despre el **(5)**.

Din motive ușor decelabile, Cioran fãcuse aceeași eroare pe care a mai fãcut-o, cu zece ani înainte, studentul Stanciu Stoian. Acest student, într-un articol publicat în rev. "**Ideea Pedagogicã, literarã, socialã**" (nr. 7-8, noiembrie-decembrie 1927), avansase pãrerea cã Nae Ionescu, în mod sincer, n-ar crede în nimic, cã ar fi un om total lipsit de convingeri.

La vremea respectivã, greșita pãrere a studentului Stoian Stanciu fusese prompt amendatã de Nae Ionescu, la unul dintre cursurile sale. În treacãt, dar cu o perfectã integrare în mersul gîndirii sale în acel moment, Nae Ionescu spusese la cursul de logicã din 10 februarie 1928 cã un student "isteț" a scris "lucruri fundamental false" despre gîndirea sa, pentru cã nu a venit pe la cursurile sale sã vadã cam ce gîndește el.

Emil Cioran, ca și Stoian Stanciu l-au bãnuit pe Nae Ionescu de scepticism. Unul invocîndu-i "luciditatea", celãlalt capacitatea de a-și susține, ca nimeni altul, punctul de vedere. Alãturi de mulțimea celor care au încercat, fãrã succes, sã vorbeascã despre gîndirea lui Nae Ionescu, Cioran s-a arãtat a fi impenetrabil la ideile metafizice ale lui Nae Ionescu, deși, "**metafizica lui Ahile**"**(6)** nu i-a rãmas complet indiferentã. Poate din cauza tinereții visînd la fapte eroice, chiar în condițiile în care orice dorințã de acțiune, alta decît aceea de a scrie, era pe de-a-ntregul srãinã structurii sale sufletești.

În 1938, Nae Ionescu primise la redacția ziarului "**Cuvîntul**" impresionanta colecție a 38 de tãieturi din ziarele cuprinzînd articole care se ocupaserã de ideile lui, toate dovedind o profundã neînțelegere. Precizînd diferența de metodã și de structurã sufleteascã dintre el și cei 38 care se strãduiserã în van sã-l înțeleagã, Nae Ionescu încheie replica sa cu urmãtoarea observație: "pentru ca o afirmație sã circule între oameni se cere la acei oameni ceea ce scolastica numea con-naturalitate".

Din lipsã de con-naturalitate, gîndirea filosoficã a lui Nae Ionescu a rãmas neînțeleasã de cei din preajma sa, de discipolii lui, care-l admirau din toatã inima. Nici Mircea Eliade (1907-1986) în postfața volumului **Roza vânturilor** (1937) nu s-a apropiat prea mult de filosofia lui Nae Ionescu. El s-a ocupat doar de publicistica Profesorului sãu, peste mulți ani.mãrturisind cã tipãrirea volumului de publicisticã a lui Nae Ionescu fusese "una dintre cele mai neașteptate bucurii din cîte i-a dãruit tinerețea". De altfel, și Horia Stamatu remarcase cum din publicistica lui Nae Ionescu "se degajã o energie intelectualã și spiritualã unicã în scrisul românesc".

Cînd va scrie din nou despre Nae Ionescu, Mircea Eliade **(7)** își va reitera opiniile sale despre "socratismul" lui Nae Ionescu, pe care le avansase și în postfața volumului **Roza Vânturilor** și pe care le-a reluat în articolul chiar așa intitulat, scris la un an de la moartea lui Nae Ionescu.

E drept însã, cã Mircea Eliade, în cele scrise pe 23 martie 1940 înaintase cu un pas în înțelegerea poziției metafizice a lui Nae Ionescu, dar nu foarte mare, vorbind despre debutul carierei universitare a fostului sãu profesor, cînd acesta s-a oprit la problema iubirii ca act de cunoaștere, și observînd cã ea "a rãmas în centrul preocupãrilor sale metafizice pînã în timpul din urmã".

Nici Emil Cioran în articolul intitulat "**Nae Ionescu și drama luciditãții**" (publicat în revista "Vremea" din 1937), n-a apucat sã se apropie de gîndirea lui Nae Ionescu. Cum s-ar fi

putut gîndi Cioran la ce-a gîndit Nae Ionescu, oricît de mult l-ar fi admirat, cînd el era mult prea preocupat de propria-i persoanã? În rîndurile care se voiau scrise despre Profesorul sãu, Emil Cioran, sub pretextul interesului pe care i l-ar fi stîrnit drama luciditãții lui Nae Ionescu, în fapt,. ajunge sã-și creioneze un autoportret destul de fidel

Și totuși, cu marea lui intuiție și sensibilitate, Emil Cioran va reuși sã-și salveze întregul studiu închinat lui Nae Ionescu, printr-o singurã remarcã referitoare la modul cum își ținea Nae Ionescu prelegerile sale de logicã. "Parcã s-a rãtãcit un plîns de clopote într-un tratat de logicã", consemneazã el, în treacãt, spre sfîrșitul articolului.

Adevãrul acestei observații scrise cu panã de maestru de tînãrul Cioran s-a putut cu ușurințã constata, cînd, spre a gãsi cele gîndite de Nae Ionescu despre "existențã", subiect prin excelențã metafizic, a trebuit sã deschidem un curs de logicã și nu un curs de metafizicã**(8)**.

Dacã din articolul scris în 1937 mai mult decît "plînsul de clopote rãtãcit într-un tratat de logicã" despre gîndirea lui Nae Ionescu altceva nu se poate afla, în schimb din acest articol, precum și din cîteva rînduri pe care le va scrie la cîțiva ani dupã aceeea, se vede în ce fel Emil Cioran deja își alesese drumul în viațã.

Strãin de întreaga arborescențã a gîndirii metafizice naeionesciene, cum am menționat ceva mai sus, Emil Cioran a fost permeabil doar pentru "**metafizica lui Ahile**". Dovadã cele scrise de el în 1940 despre "eroism" ca unicã soluție de a scãpa de vacuitatea non-sensului unei vieți omenești (v. Emil Cioran, **Înșelarea prin acțiune**, publicat în rev. "Vremea" din 15 dec. 1940).

Cu aceeași rețetã explicativã, Cioran încercase în 1937 sã reducã patriotismul Profesorului sãu la un simplu ideal menit sã mascheze "vidul vieții". Dar Cioran nu s-a oprit la asemenea greșitã presupunere. El i-a adãugat precizarea -iarãși greșitã-, cã asemenea ideal ar fi fost, în cazul lui Nae Ionescu, rezultat al unei foarte conștiente operații de auto-impunere.

Pentru rolul sãu de sceptic, pe care, de tînãr l-a luat foarte în serios, Cioran nu putea crede decît cã "ideile sînt un decor variabil, ele n-au în istorie decît o funcție ornamentalã" (v. E. Cioran, **Înșelarea prin acțiune**, 1940).

Asta nu exclude însã simpatia pe care i-a trezit-o "**metafizica lui Ahile**", cu importanta corecție, cã iubirea de patrie și acțiunea pe care aceastã iubire o atrage dupã sine, la Cioran nu vor rãmâne nici un moment ceea ce ele sunt, ci vor pãli împreunã în fața chinului conștiinței.

Iatã cît de perfect egal sieși scrie Cioran la 26 de ani, în exact aceeași manierã în care își va scrie ulterior întreaga operã: "cã prin iubire depãșim conflictele legate de subiectivitatea noastrã ca atare sau cã prin acțiune ieșim din noi înșine intrînd în sfera obiectivitãții -ce conteazã aceste soluții în fața tragicului uman, a chinului conștiinței, a rãului existențial de a ști cã trãiești și prin aceasta a nu mai putea trãi!".

Mult dupã stabilirea în Franța, cam în vremea cînd lui Emil Cioran îi apãruse la Paris prima sa carte scrisã în limba francezã, filosoful Vasile Bãncilã (1897-1979) îi spunea unui fost elev de-al sãu: "Cioran este un deșuchiat inteligent, stãpîn pe cultura germanã și stabilit în Franța datoritã respingerii operelor sale de mediul intelectual românesc" **(9)**.

Strãinã de orice ego-centrism, spre deosebire de poziția lui Emil Cioran, poziția fatã de realitate a filosofului Nae Ionescu dovedește o cu totul altã înțelegere a vieții. În orice caz, o înțelegere fundamental diferitã de poziția discipolului sãu.

Pentru Nae Ionescu omul nu este supus unei "cãderi în timp", ci unei "cãderi în Cosmos". Adicã într-o lume întru-totul asemãnãtoare lumii lui Eminescu, așa cum o descria Nae Ionescu într-un articol din "Cuvîntul": vie, plinã de sevã, avînd de-a face cu o realitate puternic simțitã și gînditã în mod unitar**(10)**.

Considerarea lumii ca un "Cosmos" este foarte caracteristicã poziției metafizice a lui Nae Ionescu. Cu atît mai mult, cu cît la acest filosof ea implicã o atitudine metafizicã și religioasã de subordonare, de "umilințã" fațã de real. Pentru cã la baza metafizicii naeionesciene gãsim credința profundã într-un plan transcendental realitãții, principiu și rațiune de a fi a existenței

omenești, la care omul "participã, chiar luînd ființã prin participare", așa cum omul ia ființã prin "participare" în viziunea platonicã și în viziunea creștinismul rãsãritean.

NOTE ȘI COMENTARII MARGINALE

1. "Depuis longtemps, depuis ma prime jeunesse, je sais que je ne suis bon à rien ici-bas. C'est par là, et par là uniquement, que j'ai acquis une sorte de dimension religieuse. Oui, je suis un homme sans emploi "terrestre", quelqu'un en dehors de ce que font les autres. Ma vocation est celle d'un irréalisé." (v. Emil Cioran, **Cahiers**. 1957-1972, Éditions Gallimard, 1997, p. 641).

2. Raționamentul lui Nae Ionescu , dupã care "acel care înjurã pe Dumnezeu e mai aproape de mîntuire decît cel care trãiește în negarea lui Dumnezeu, chiar dacã moralmente duce o viațã fãrã pãcat. Cãci cel dintîi prin chiar blestemele lui Îl mãrturisește; pe cînd cel de-al doilea..." este foarte potrivit veșnic frãmîntatului Cioran, pe care țuțea ar fi dorit "sã-l împace cu Apostolul Pavel". Numai cã un asemenea raționament rãmâne valabil doar în aplicarea lui la sentimentul religios.

Dacã se încearcã pãstrarea formei și schimbarea conținutului, valabilitatea raționamentului înceteazã. Este tocmai ceea ce au piedut din vedere cei care, în cadrele unui raționament de acest tip, au introdus "sentimentul iubirii de patrie", ținînd morțiș sã-l descopere chiar și în cele mai cutremurãtoare infamii din cîte a așterut pe hîrtie tînãrul Cioran pe seama națiunii din care i s-au nãscut proprii pãrinți.

Desigur nu pentru a convinge pe cineva de "patriotismul" pe care-l degajã respectivele pasaje scrise de junele Cioran. Lucru de-a dreptul imposibil. Ci pentru a reactualiza (în vremuri post-revoluționare) conținutul ideatic al repectivelor pasaje. Cam acesta pãrînd sã devinã, cu foarte puține excepții, țelul "pasionaților" de opera lui Emil Cioran ...

3. Iatã rîndurile conținînd acele "accente juste" pe care trebuie sã le fi remarcat Mircea Vulcãnescu în articolul scris de Pamfil Șeicaru despre Nae Ionescu în "**Curentul**" din 18 martie 1940: " O fascinantã inteligențã, comunicativ pînã la seducție, cu un minunat dar de desfãșurare a ideilor, dînd logicei o suplețe persuazivã (...) Nae Ionescu, una din cele mai înzestrate minți (...) rezuma o personalitate cu totul neobișnuitã".

4. Despre Emil Cioran care, pe deplin merit, a fost desemnat drept cel mai mare stilist din cultura francezã contemporanã, Mircea Eliade menționeazã în discuția sa cu Claude-Henri Rocquet faptul cã acesta "își însușise, de foarte tînãr, o uimitoare mãiestrie literarã (...). Scria atît de bine românește încît era de neînchipuit cã într-o zi va da dovadã de aceeași perfecțiune literarã și în francezã. Cred cã exemplul sãu este unic" (v. Mirece Eliade, **Încercarea Labirintului**, traducere și note Doina Cornea, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1990, p. 86).

Potrivite personalitãții cu totul excentrice a marelui stilist care a fost Cioran, ni se par rîndurile acestuia consemnate într-unul din **Caietele** sale: "Scriitorul veritabil sacrificã orice, chiar și onoarea, pentru opera sa".

Dupã traducerea în românește a **Caietelor** lui Cioran, scriitorii care în comunism și-au "sacrificat onoarea" au crezut cã gãsesc în notația lui Cioran referitoare, în primul rînd, la propria sa persoanã, exact argumentul ce le lipsea pentru a crede cã astfel au devenit "scriitori veritabili"...

5. În interviul pe care Emil Cioran a acceptat sã i-l ofere dupã Revoluția din dec. 1989 d-lui Gabriel Liiceanu, la un moment dat el își amintește cã lui Nae Ionescu nu-i plãcuse ce a scris despre el.

În același interviu, Cioran descrie felul cum își ținea cursurile Nae Ionescu:
"Interesant era cã își pregãtea cursurile numai pe jumãtate, pentru cã totodatã era și jurnalist și nu avea timp. Din cauza asta improviza mult, fãcea un mare efort și gîndea chiar în timpul cursului. Și atunci te prindea cu el în elaborarea asta. Efortul pe care-l fãcea ni se transmitea și nouã, în așa

fel încît tensiunea era reciprocã. Intrai cu el într-o problemã și avansai împreunã cu el. Foarte rar întîlnești un asemenea profesor. Reușea sã creeze o colosalã intimitate de gîndire (...). Pe lîngã el, ceilalți profesori de la Facultate fãceau figurã de țãrani naivi (...). Nae Ionescu era detestat de toți profesorii (...). Oricum, era un personaj care nu-i curent în universitãți, o figurã non-universitarã (...). A adus un ton nou în Universitate. Mi-e imposibil sã-mi imaginez o universitate fãrã el. Fãrã el mi-ar fi lãsat o imagine tîmpitã. În tot cazul a fost o apariție unicã" (v. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi.** Crestomație de Gabriel Stãnescu, 1998, p. 116-120).

6. v. Isabela Vasiliu-Scraba, **Metafizica lui Nae Ionescu, în unica și în dubla ei înfãțișare**, cap. "O metafizicã cu douã înfãțișãri", Ed. Star Tipp, 2000.

7. "Eliade, -observa Petre țuțea într-un interviu-, nu s-a detașat niciodatã de poporul român, nu s-a îndoit niciodatã de poporul român. N-a practicat îndoiala metafizicã în ceea ce privește destinul istoric al poporului român, ca Cioran. Fiindcã Mircea Eliade s-a detașat conștient, teoretic, de istorism. Cioran s-a înecat istorism (...). Tot pesimismul lui Cioran se chiamã istorism."(v. Petre țuțea, **Între Dumnezeu și neamul meu**, Ed. Anastasia, București, 1992, p 330.).

8. v. Isabela Vasiliu-Scraba, **Metafizica lui Nae Ionescu, în unica și în dubla ei înfãțișare**, cap. "Metafizica ființei - viziune integratoare a celor douã soluții metafizice", Ed. Star Tipp, 2000.

9. v. Acad. Ștefan Niculescu, **Vasile Bãncilã-vocația paideicã**, în rev. "Manuscriptum", nr. 3-4 / 1998, numãr special Vasile Bãncilã, p. 130. Acad. Șț Niculescu a absolvit în 1946 liceul "Mihai Viteazul" din București, unde Vasile Bãncilã i-a fost profesor.

Petre țuțea desemna cu epitetul de "bazaconie" prima carte publicatã de Cioran în 1934, considerînd cã Emil Cioran, "de la **Pe culmile disperãrii** (1934) -acea revoltã infantilã -, n-a evoluat deloc". Trebuie sã menționãm cã și filosoful Lucian Blaga constatase, în ce privește scrierile lui Cioran, același "teribilism juvenil" perpetuat mult dincolo de vîrsta tînãrã. Pesimismul junelui Cioran, atît de spectaculos și de nesãbuit înãlțat pe cele mai înalte culmi, ar fi fost, în opinia lui țuțea, "o deficiențã personalã pe care el o proiecteazã asupra poporului român".

În 1990, dupã revederea articolelor scrise în tinerețea sa, Emil Cioran rãmâsese "perplex" în fața atîtor cuvinte "cu sens și fãrã sens". Dar numai o fracțiune de secundã. Fiindcã, în ciuda vîrstei, el era neschimbat. Fãrã a se dezice vreun moment, ba chiar supralicitînd, el scrie urmãtoarele: "Secretul meu era simplu: n'aveam simțul mãsurii. În fond aceasta-i cheia oricãrei vitalitãți" (v. Emil Cioran, **Singurãtate și destin. Publicisticã 1931-1944**, Ed. Humanitas, București, 1991, p. 7).

Petre țuțea sintetizeazã, ca nimeni altul, în doar cîteva vorbe, întreaga sferã de preocupãri a prietenului sãu: "Cioran se mișcã între biologizant și estetic, estetizant" (v. Petre țuțea, **Între Dumnezeu și neamul meu**, Ed. Anastasia, București, 1992, p. 330). Acele "**Exercises d'admiration**", fãcînd o notã cu totul aparte în întreaga operã a lui Emil Cioran, erau considerate de Petre țuțea "o chestiune de împlinire".

Vizitat la un an dupã moartea lui Petre țuțea, Emil Cioran ar fi spus: "Eram prieteni buni. Nu știu ce ne unea... Cînd vorbea el, toatã lumea tãcea. Era un spectacol. Un fenomen (...) Eu am spus despre el cã este singura minte genialã întîlnitã de mine (...) Îmi pare rãu cã nu l-am vãzut dupã ieșirea din pușcãrie (...) unde am auzit cã s-a încreştinat".

10. v. Nae Ionescu, "**Între ziaristicã și filosofie**", articol publicat în "Cuvîntul", nr. 1493, din 19 iunie 1929, cuprins în volumul cu același titlu apãrut la Editura Timpul (Iași), 1996, p. 266.

<< La Cuprins

O AVENTURÃ DINCOLO DE CARE TOTUL E CU PUTINțÃ, AFARÃ DE REPETIțIE
(Nae Ionescu și Constantin Noica)

"În istoria vieții spirituale a neamului nostru, Nae Ionescu va figura ca una din realizãrile lui cele mai împlinite."

Virgil Ierunca

"Nici unul dintre dascãlii universitãții românești -consemna Ierunca -, n-a avut discipoli atît de vrednici (...) Care dintre universitarii noștri se poate mîndri cu o pleiadã de urmași ca aceea care strînge laolaltã pe Mircea Vulcãnescu cu Constantin Noica, pe Mircea Eliade cu George Racoveanu și Emil Cioran ?" **(1).**

La data cînd Virgil Ierunca scria aceste rînduri (în 1965), Constantin Noica (1909-1987), Petre țuțea (1901-1991), Nicolae Steinhardt (1912-1989) și mulți, mulți alții erau aproape niște umbre abia ieșite din închisori. Mircea Vulcãnescu (n.1904) trecuse în lumea celor drepți încã din 1952, în închisoarea din Aiud, Mircea Eliade, Emil Cioran și George Racoveanu scãpaserã de temniță luînd drumul exilului, ca și Virgil Ierunca.

Nicolae Steinhardt, refuzînd sã aparã ca martor al acuzãrii în procesul lui Constantin Noica, fusese și el trecut în boxa acuzatiților, în 1959, la cîteva luni dupã arestarea lui Noica.

N. Steihardt urmase Dreptul, dar și Facultatea de Litere și Filosofie. De la el, și doar post-mortem, pentru cã N. Steinhardt nu a mai apucat zilele Revoluției anti-comuniste din dec. 1989, s-a putut afla ce simțea un oarecare auditor "nedinainte sedus, nedinainte prevenit" venit sã asiste la unul din cursurile lui Nae Ionescu: " Simțea ceva foarte ciudat și foarte exaltant: cã nimic nu este mai însemnat în lumea aceasta și în viața oamenilor, chiar și a celor mai de rînd și mai nesofisticați, decît nãravul culturii. Nu era un orator de talia lui Iorga, Goga, Titulescu, Duca, Istrate Micescu (i-am ascultat delectat pe toți). Dar pe toți îi întrecea. Pe toți îi lãsa cu multe lungimi în urmã prin darul acesta incomparabil de a transmite, de a dovedi absoluta convingere cã nimic nu este mai de actualitate, mai stringent, mai pasionant, mai bogat în consecințe pragmatice decît cultura și chipul ei paroxistic, filosofia. Nimeni ca el nu trãia cu atîta intensitate și foc problemele, dilemele, implicațiile, capcanele, chemãrile culturii (...). Cultura pentru Nae Ionescu era o treabã pe viațã și pe moarte, urgentã, capitalã, decisivã și practicã, de toate zilele! (...) Nici urmã de rigoare pedagogicã, de politețe doctoralã, de imperturbabilitate magistericã. Ci numai flacãrã și patimã (...). Mai bine decît oricine, Nae Ionescu a priceput, înainte ca existențialismul sã fi devenit o modã și o doctrinã cvasioficialã, cã suntem cu toții osîndiți la libertate...Pentru labirintul reflexiv nu existã un fir al Ariadnei.Trebuie sã rãzbați de unul singur, singur cu tine și cu ființa ta, tot atît de necunoscutã ție ca și celor din jurul tãu (...). Nae Ionescu n-a predat **Logica** sau **Metafizica**, a predat cutura ca antirefugiu, antichietudine, antiizolare, ca stare de tensiune. Nu te lua de mînã, nu te silea, nu-ți rezolva problema (...). Te lãsa liber, nu te povãțuia decît pentru a te constrînge sã înțelegi cã nu-i de șagã și de amînare, cã Facultatea de filosofie e unul din locurile cele mai fierbinți și mai primejdioase din lume, unde fãptura ta dãruitã cu minte și cu putere de judecatã (Urteilskraft) nu vine sã ia notițe și sã buchiseascã un numãr oarecare de volume groase, ci sã-și limpezeascã gîndirea și sã se trezeascã din somnolențã. El, deci, nu preda un sistem, ci o libertate" (N. Steinhardt într-un interviu realizat de Ioan Pintea în 1988, publicat în rev. "Criterion" (serie nouã), nr . 4, 1990, fragment republicat de Gabriel Stãnescu în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**, București, 1998, p. 356).

Din apostolatul sãu cultural - prin care Constantin Noica, dupã ieșirea din închisoare, și-a pus la modul cel mai benefic amprenta asupra epocii comuniste -, dacã luãm aminte la cele spuse de cei care i-au fost în preajmã, se resimte aceeași impresie. Ca și Nae Ionescu, Noica încerca sã-i facã pe cei din jurul sãu pãrtași la adevãrata culturã. Pentru cã și Noica, la rîndul sãu, considera cultura -și în special filosofia- drept un lucru de maximã actualitate și stringențã. Dar, fãrã nici o îndoialã, una este sã consideri actualã filosofia într-o perioadã de totalã libertate de expresie, și alta devine actualitatea și stringența adevãratei filosofii într-o perioadã în care se încearcã impunerea unui anumit mod de gîndire. Asta pentru a nu mai vorbi de însãși condiționarea publicãrii oricãror scrieri prin factori extra-culturali, atît de caracteristicã epocii comuniste.

A doua zi dupã moartea lui Nae Ionescu (15 martie 1940), Constantin Noica îi trimetea o scrisoare prietenului sãu, Emil Cioran, aflat în Franța. Iatã un fragment din cele scrise atunci de Constantin Noica: "mã duc mîine la înmormîntarea lui, cu sentimentul cã ne apasã un blestem și cã nici o întîmplare nu-mi putea sãrãci mai mult ființa de român ca aceasta (...). Pentru întîia oarã încerc sentimentul tãu al exilului și al orfelinatului și al neființei românești (...). Și-acum, abia acum, simt cã aveai dreptate sã vorbești de posibilitatea de a supraviețui numai prin amintiri (...) astãzi simt cã e ceva care sfîrșește, o aventurã dincolo de care totul e cu putințã, afarã de repetiție. Te îmbrãțișez întru Nae, te îmbrãțișez pentru cã și tu suferi și nici tu nu știi."

Se remarcã în scrisoarea lui Noica o primã, și, am putea spune chiar insolitã, folosire a acelui "**întru**" pe care ulterior filosoful de la Pãltiniș îl va considera a fi "operatorul sãu ontologic". Așezat la loc de cinste, operatorul "**întru**" va fi înglobat ca piesã cheie în titlul tratatului de ontologie, **Devenirea întru ființã**, publicat de Constantin Noica în 1981.

Vom observa însã cum "operatorul ontologic " al lui Noica, apãrut în scrisoarea din 16 martie 1940 alãturi de numele lui Nae Ionescu, cu forma prescurtatã a lui "în", dar avînd o accepțiune similarã celei indicate de noicianul "întru", figura, iarãși alãturi de numele lui Nae Ionescu, în cuprinsul unui articol din 1937 scris de Emil Cioran.

Din scrisoarea lui Constantin Noica se mai poate nota "sãrãcirea ființei sale de român" resimțitã de discipol la moartea lui Nae Ionescu, de ca și cum aceastã laturã a ființei sale ar fi trãit cu adevãrat "**întru**" Nae Ionescu **(2).**

Foarte probabil, asemenea tuturor celorlalți tineri absolvenți ai Facultãții de litere și Filosofie care-l iubeau și îl admirau pe profesorul Nae Ionescu, Noica ar fi subscris și el, din toatã inima sa, la rîndurile cu care Emil Cioran își începea, în 1937, articolul sãu despre Nae Ionescu: "Am început sã descifrez tulburarea ce o inspirã prezența profesorului Nae Ionescu cînd mi-am dat seama cã existã în anumiți oameni iradieri personale cãrora ai vrea sã le cazi victimã, sã nu mai fii tu, sã mori în viața altuia. Infinitul de vrajã personalã te face sã abandonezi orgoliul individuației și sã încerci sã devii totul în altul. (...) De cîte ori, în vibrante accente de afecțiune, Nae Ionescu mi-a pãrut singurul om pentru care se poate renunța! Tentația, adicã, de a-i trãi viața lui. Și aș fi nesincer, dacã nu aș spune cã sunt atîția tineri care trãiesc în el. (...)Alãturi de tendința aceasta de a te pierde în el (...), n-am cunoscut alt om care sã te oblige a fi mai mult tu însuți" (v. Emil Cioran, **Nae Ionescu și drama luciditãții**, în rev. "Vremea" din 6 iunie 1937).

Amintindu-și cum Nae Ionescu îl alunga pe Noica de la seminariile sale, Emil Cioran credea cã la mijloc ar fi fost o antipatie personalã **(3)**. Mircea Vulcãnescu, înțelegîndu-l mai bine pe Nae Ionescu, vorbește în cartea sa despre Nae Ionescu de o "**pedagogie negativã**". Prin mijlocirea ei profesorul cãuta sã-și punã la încercare studenții. Cei dornici sã se apropie de el, erau adesea respinși. Profesorul de filosofie îi alunga de la seminar pe toți cei care nu arãtaserã destulã pasiune pentru filosofie.

Mircea Vulcãnescu evidențiazã latura pozitivã a acestei atitudini, doveditã în timp a fi fost folositoare, "cãci la Nae Ionescu -scrie Mirecea Vulcãnescu-, s-au format mulți tineri care filosofeazã azi la noi: Bãncilã, Floru, Noica, Sterian, Cioran, Herseni, Amzãr, Mihail Sebastian, Costin Deleanu, Racoveanu, Mircea Nicolescu" (v. Mircea Vulcãnescu, **Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut**, ediție îngrijitã de Alexandru Badea, Ed. Humanitas, 1992, p. 29).

În 1943, după recitirea cu mare atenție a operei filosofice a lui Nae Ionescu, pe care tocmai o îngrijea pentru tipar (împreună cu Mircea Vulcănescu și Constantin Floru), Constantin Noica va semnala într-un articol publicat în "**Convorbiri literare**" bogăția de idei risipite cu generozitate de Nae Ionescu într-unul din cursurile sale de istoria logicii.

Titlul pe care-l pune articolului său, "**Nae Ionescu și spiritul de școală**" ar vrea să sugereze, nu atît necesitatea "redescoperirii lui Nae Ionescu", sau a faptului că "Nae Ionescu știa să gîndească" și că "se poate învăța carte de la un asemenea om", ci mai mult că Nae Ionescu are discipoli reuniți "într-o Asociație filosofică, urmînd să poarte numele lui Nae Ionescu".

Altfel spus, prin titlul ales, Constantin Noica avansa părerea că Nae Ionescu "a rodit" prin discipolii adunați în această Asociație. Că fostul profesor de logică și de metafizică al faimoasei - pe atunci- Universități bucureștene -, a creat o școală de gîndire filosofică românească. Fiindcă a știut cum să-i îndemne pe tineri să aibe curajul "**să fie**" ei înșiși, să gîndească prin ei, și nu prin alții.

Constantin Noica menționează în introducerea articolului său din 1943 cum profesorul Nae Ionescu i-a învățat să meargă la surse, dîndu-le "gustul de a se trudi" cu texte filosofice netraduse, chiar cînd era vorba de textele în limba greacă ale filosofilor din antichitate.

În plin comunism, Noica va urma calea arătată discipolilor săi de către Nae Ionescu. Destul de stăruitor, el îi va îndemna pe cei care-l vizitau să-i urmeze exemplul și să citească filosofie direct de la surse, fără intermedieri. La fel, filosoful Petre țuțea, un alt discipol (dar mai ales prieten) de-al lui Nae Ionescu, îi trimitea la textele autorilor pe cei care voiau să afle ce a gîndit un filosof sau altul. Uneori chiar prin citări masive, în nemțește, din scrierile cîte unui filosof neamț.

Doar că pe țuțea, în comunism, nu-l vizitau cei care și-ar fi riscat astfel cariera. Altul era anturajul de tineri care-l frecventau pe țuțea, uneori cu mare curaj, în pofida atenționările venite din partea Securității. Pentru că, spre deosebire de Constantin Noica, filosoful Petre țuțea era cu mult mai "primejdios". Nu numai prin uimitoarea strălucire a minții sale, ci și prin deplina sa libertate de gîndire care nu-i putuse fi în nici un chip temperată.

Interesant este că unii vizitatori mai perseverenți ai lui Noica au reținut îndemnul maestrului lor de a merge la surse, într-o formă proprie epocii comuniste, cînd cenzura era de multe ori mascată prin "antologii". Într-un mod de-a dreptul bizar, după revoluția anticomunistă din dec. 1989, ei au exersat asemenea mod de "a merge la surse" tocmai pe cele gîndite de filosoful Petre țuțea.

După moartea lui Petre țuțea (3 dec. 1991), sub pretextul alcătuirii unei antologii, dl. Gabriel Liiceanu și-a asumat cu atîta convingere rolul de mijlocitor între filosoful Petre țuțea și cititorii săi, încît și-a decretat notițele copiate după cele gîndite de țuțea drept "unică posteritate a lui țuțea" (v. Gabriel Liiceanu, **O posteritate în 50 de pagini**, prefață la volumul **321 de vorbe memorabile ale lui Petre țuțea,** Ed. Humanitas, București, 1993, p. 5-14).

Întrebat odată la ce lucrează, Petre țuțea, cu obișnuita sa prezență de spirit, a răspuns: "lucrez la legenda mea". Obosindu-se să copieze și apoi să publice 50 de pagini de notițe răzlețe, poate că dl. Gabriel Liiceanu n-a ajuns să creadă că prin ele va risipi "legenda lui Petre țuțea". Deși naivitatea cu "posteritatea" antologiei sale (ordonată alfabetic în formă de dicționar) ar da oricui de gîndit.... Ca de altfel și ridicula ei înălțare la rangul de "operă" născută "în absența operei și dincolo de orice operă existentă"(Ibid.)

Afirmația lui Constantin Noica după care "se poate învăța carte de la Nae Ionescu" pare să reprezinte ideea centrală a articolului scris în 1943. Întrucît Noica o reia și o completează cu afirmația după care **Istoria logicii**, așa cum era ea prezentată de Nae Ionescu în anul universitar 1929-1930, ar conține "vreo 15 sau 20 de subiecte de doctorat valabile, prin ele însele, și dincolo de Universitățile României". El se va limita însă la o succintă enumărare a jumătate din numărul maxim avansat, putînd desigur trece oricît de multe, din chiar subtitlurile puse de Dumitru Cristian Amzăr fiecărei prelegeri. Fiindcă prelegerile lui Nae Ionescu sunt dense de gîndire filosofică, la cel mai înalt nivel al ei.

Primul subiect, "originile rãsãritene ale scolasticii", este, ca sã spunem așa, argumentat de Noica din afirmația lui Nae Ionescu dupã care "scolastica este fãrã îndoialã un fenomen al Apusului, de origini însã categoric rãsãritene". Constantin Noica citeazã în mod fragmentar explicația datã de Nae Ionescu la cursul al XII-lea, comentînd doar cã aceastã problemã "ar fi vrednicã de strãduințele unui întreg moment cultural din viața Sud-Estului".

Problema "originilor rãsãritene ale scolasticii" nu a trebuit sã fie prea mult cãutatã. Ea apãrea semnalatã prin subtitlul dat de Dumitru Cristian Amzãr primei pãrți a celei de-a XII-a prelegeri, cursul de logicã din 1929-1930 fiind un curs la care **Comitetul de editare a operelor lui Nae Ionescu** hotãrîse a pãstra titlurile și subtitlurile puse de acest prim editor al cursului litografiat.

Dar ciudat este cã Noica trece sub tãcere partea din prelegere în care profesorul Nae Ionescu lãmurea studenților care ar fi "dedesubturile" problemei, de ce nu este lipsit de interes dacã originea scolasticii se aflã în Rãsãrit sau în Apus.

Mai precis, Constantin Noica omite tocmai partea esențialã a disputei pe aceastã temã, sãrind peste demersul lui Nae Ionescu fãcut în vederea înlãturãrii unei prejudecãți, cãreia lesne îi putea cãdea victimã oricine. Profesorul încerca așadar sã înlãture prejudecata "unei precumpãniri a activitãții spirituale apusene în dezvoltarea filosoficã a Europei".

Chiar în citatele pe care le dã, Noica parcã ar urmãri sã sugereze cum Nae Ionescu și-ar fi întemeiat afirmațiile sale de aspect revoluționar pe simple impresii. Aceasta se vede foarte clar din întregul pasaj pe care-l vom reda mai jos, și din care, cu majusculã, am semnalat fragmentele reținute de Noica spre a fi citate:

"Scolastica este consideratã în genere ca o apariție apuseanã -spunea Nae Ionescu. ESTE ÎNCÃ UNUL DIN LUCRURILE CARE SUNT ADEVÃRATE NUMAI FIINDCÃ LE AFIRMÃ TOATÃ LUMEA. Pentru cã originea apuseanã a gîndirii scolastice nu este, de fapt, un lucru dovedit. DACÃ AR FI SÃ NE URMÃRIM IMPRESIILE, așa cum urmãresc teoreticienii scolasticii care afirmã originea apuseanã a acelei perioade de gîndire omeneascã, dacã ar fi sã vorbim tot dupã impresii, EU AȘ SPUNE CÃ MAI DEGRABÃ SCOLASTICA ESTE, FÃRÃ INDOIALÃ, UN MOMENT AL APUSULUI, DE ORIGINI INSÃ CATEGORIC RÃSÃRITENE.

Faptul cã afirm o origine rãsãriteanã scolasticii și cã alții afirmã o origine apuseanã acestei perioade din istoria filosofiei nu este lipsit de semnificație (...).

IMPRESIA MEA ESTE CÃ UN PUNCT DE VEDERE FORMAL, CARE SÃ PRECUMPÃNEASCÃ, ESTE MAI DEGRABÃ RÃSÃRITEAN, PRIN ESENTA STRUCTURII SPIRITUALE, DECIT APUSEAN...".

Cum bine se observã, Constantin Noica a sãrit peste afirmația lui Nae Ionescu dupã care originea apuseanã a scolasticii este nedoveditã, fiind în Occident afirmatã, pur și simplu, pe bazã de "impresii". În fragmentele reținute pentru a fi citate, Noica îl lasã în exclusivitate pe Nae Ionescu sã vorbeascã "dupã impresii".

În ce privește tratatul de logicã "care este baza edificiului scolastic", Nae Ionescu spusese în mod hotãrît cã "prin structura sa lãuntricã are mai multe puncte de asemãnare cu Rãsãritul decît cu Apusul". Asta dupã ce constatase cã Michael Psellos are asupra acestui tratat "tot atîta drept la paternitate (...) ca și Petrus Hispanus".

La Constantin Noica, fãrã nici o argumentație, aceste lucruri se relativizeazã**(4)** printr-o iscusitã întorsãturã de frazã: Nae Ionescu amintește "cã la baza scolasticei stã un tratat de logicã, despre care nu se știe bine dacã nu cumva e a lui Psellos" .

Pe lîngã considerațiile sale originale, privitoare la structura lãuntricã a tratatului de logicã, Nae Ionescu își baza afirmațiile sale despre egala îndreptãțire între Psellos(1018-1078) și Petrus Hispanus (1226-1277) asupra paternitãții acestei logici de sorginte aristotelicã, - avînd chiar tendința de a-l considera drept autor pe filosoful bizantin Michael Psellos -, pe teza susținutã și argumentatã de Prantl. Dupã Prantl, **Parva Logicalia**("Mici tratate de logicã") atribuitã lui Petrus

Hispanus ar fi fost o traducere latinã a unui tratat scris de Psellos, intitulat "**Rezumat al științei logicii lui Aristotel**".

Filosoful și logicianul Anton Dumitriu, în cartea sa despre **Istoria Logicii** (ed. I-a 1969) mai enumãrã dintre lucrãrile de logicã ale lui Michael Psellos urmãtoarele: "Comentariile la **Isagogé** a lui Porfir", "Comentariile la **Categoriile** lui Aristotel" și "Comentariile la **Despre interpretare** a lui Aristotel".

Într-o lungã notã scrisã în caractere mãrunte, Anton Dumitriu prezintã cu multã obiectivitate disputa asupra paternitãții acestei scrieri medievale, astfel cã cititorul este lãsat sã-și tragã singur concluziile(v. Anton Dumitriu, **Istoria Logicii**, Ed. Didacticã și Pedagogicã, București, 1975, p. 329). Mai ales dacã poate aprecia rezonanța unor nume care au susținut teza paternitãții lui Michael Psellos, teolog și filosof, supranumit "**Sfãtuitorul Filosofilor**".

Dar, cum monumentala sa **Istorie a Logicii** urma sã aparã și în traducere englezã, la o editurã din Anglia **(5)**, mai peste tot în text Anton Dumitriu vorbește de tratatul care a stat la baza scolasticii, așa cum se vorbește în Occident.

Dupã opinia noastrã, disputa are douã aspecte, unul mai amuzant decît celãlalt. Primul este cã aceastã ceartã asupra paternitãții se duce în jurul unor notițe manuscrise privitoare la logica lui Aristotel. Se încearcã așadar sã se atribuie un pãrinte medieval pentru o sistematizare a logicii antice, sistematizare avîndu-l drept pãrinte indiscutabil pe Aristotel.

Al doilea aspect, și el la fel de amuzant, constã în faptul cã în Est, mai precis în Bizanț, studierea logicii lui Aristotel s-a desfãșurat fãrã întrerupere, cunoscînd o mare înflorire odatã cu înființarea, în secolul al XI-lea, a Academiei de la Constantinopol. "Aceastã academie, consemneazã Anton Dumitriu, stimuleazã Occidentul sã creeze academii dupã modelul ei, ca de exemplu cea din Paris (**Luteția**)" (v. Anton Dumitriu, **Istoria Logicii**, ediția a II-a, 1975, p. 325).

În schimb, în vestul Europei, Aristotel va fi tîrziu redescoperit, prin filosofii arabi, abia dupã instituirea dominației arabe în Spania. Aceastã disputã asupra paternitãții unor notițe manuscrise în marginea logicii lui Aristotel, nici azi lãmuritã, ne pare a ilustra lipsa de simț al umorului pe care îl au cei care vor, cu orice preț, sã impunã "prejudecata unei precumpãniri a activitãții spirituale apusene în dezvoltarea filosoficã a Europei".

Cel de-al doilea subiect de doctorat semnalat de Constantin Noica a se gãsi în prelegerile lui Nae Ionescu este "unde sfîrșește istoria filosofiei antice". Pentru acest subiect discipolul reține (din cea de-a doua prelegere a cursului de logicã din 1929-1930) observația maestrului sãu privitoare la ciudatele împãrțiri din manualele de istoria filosofiei, în care 400 de ani dupã Cristos sunt lãsați în domeniul istoriei filosofiei vechi, și în același timp sunt preluați la capitolul filosofiei creștine, cuprinsã în filosofia medievalã.

Pentru urmãtorul subiect al unei posibile teze de doctorat ("Cu Socrate și cu Platon tot materialul logicei e dat") Noica se oprește la sfîrșitul prelegerii a VIII-a, unde Nae Ionescu trage concluzia întregii prelegeri: "Cu Platon, prin urmare, toate datele logicii sunt teoretic puse. Tot ceea ce urmeazã de aici înainte, de la Aristotel și pînã în ziua de astãzi, nu este decît prelucrarea acestui material. Acești doi gînditori, Socrate și Platon, au dat tot materialul de care dispune logica". Desigur nu are rost sã mai continuãm, pentru cã înșiruirea celorlalte subiecte promise cititorului de Noica este lapidarã, lipsitã de comentariile care ar marca și amprenta discipolului.

Interesant în articolul scris de Constantin Noica ne pare nu atît modul de a se opri -la purã întîmplare, ori stimulat de lectura recentã a vreunei cãrți de filosofie -, asupra unui subiect sau altul tratat într-o manierã ineditã de Nae Ionescu la curs, ci nota justã pe care uneori stie sã o evidențieze, exact în zona de așteptare a cititorului.

De pildã, dupã semnalarea încurcãturii celor 400 de ani din istoria filosofiei, de ca și cum el singur ar fi descoperit-o, Noica citeazã titlul, de o perfectã banalitate, al unei cãrți care fusese chiar tezã de doctorat (Marrou, **Saint-Augustin et la fin de la culture antique**, Paris, 1938) comparînd subiectul ei cu tema "atît de bogatã (și de actualã!) cum e cea a articulãrii dintre cele douã lumi".

Petre ţuţea, întrebat (după dec. 1989) cu care dintre discipolii lui Nae Ionescu s-a simţit solidar, el îi enumără pe Mircea Eliade, Emil Cioran, Arşavir Acterian, Bucur ţincu, Mircea Vulcănescu, omiţîndu-l pe Noica. La insistenţele tînărului său interlocutor, care ţinea neapărat să afle părerea filosofului Petre ţuţea despre Constantin Noica, acesta a spus că Noica "prea s-a contorsionat"**(6)**.

Desigur, în circumstanţele în care şi-a trăit ultimii 38 de ani ai vieţii, dacă Noica nu s-ar fi "contorsionat", cultura română ar fi fost văduvită de una dintre marile ei personalităţi, într-o epocă în care orizontul ei aproape se înnegurase de mulţimea mediocrităţilor, călare pe vrafuri de cărţi publicate în tiraje copleşitoare.

Dovadă a "contorsionărilor" la care a fost silit Constantin Noica, stă azi scrisoarea pe care i-a trimis-o lui Anton Dumitriu, după publicarea, în 1975, a celei de-a doua ediţii a **Istoriei logicii**. În această scrisoare, Noica, fost discipol şi sincer admirator al lui Nae Ionescu, căruia îi dedicase şi teza sa de doctorat **(7),** consemnează următoarele: "bănuiesc că nu mă crezi oportunist cînd spun (dar numai d-tale, aproape); eu îl judec (pe Nae Ionescu) mai sever decît d-ta, nu numai omeneşte, poate chiar cărturăreşte, deşi omul avea ca nimeni **daimon**-ul filosofiei în el" **(8).** Adăugîndu-l în paranteză pe acel "aproape", apare limpede cum Noica ştia bine că, înainte de a fi citită de Anton Dumitriu, scrisoarea sa va fi citită de Securitate **(9)**.

NOTE ŞI COMENTARII MARGINALE

1. v. Virgil Ierunca, LECţIA NETERMINATĂ A LUI NAE IONESCU, în "Cuvîntul din Exil", februarie-martie, 1965, republicat în NAE IONESCU ÎN CONŞTIINţA CONTEMPORANILOR SĂI. Crestomaţie de Gabriel Stănescu, Criterion Publishing Co, Inc., Bucureşti, 1998, p. 171.

2. Fără a ne abate de la cele scrise de Constantin Noica despre Mircea Vulcănescu "e infinit probabil că nu aş fi putut da, peste cîteva decenii, ROSTIREA ROMÂNEASCĂ fără lecţia lui Vulcănescu" (v. C-tin Noica, O AMINTIRE DESPRE MIRCEA VULCĂNESCU, în "Almanahul literar" din 1984, p. 37), s-ar putea spune că latura "**fiinţei sale de român"**, care trăise "întru Nae" cît timp a trăit Nae Ionescu, la Noica a prins din nou viaţă "întru" Vulcănescu, chiar fără Vulcănescu**.** Către această concluzie ne-ar duce rîndurile pe care i le scria Noica lui Mircea Vulcănescu în 31 mai 1944, după ce acestuia îi apăruse **Dimensiunea românească a existenţei**: "...simt bine că ne legăm mai trainic unii de alţii, purtaţi cu toţii de această eternitate românească, **în care trebuie şi eu să cred, pînă la urmă** (subl.ns). Căci e momentul tău astăzi, aşa cum a fost şi al nostru, pînă ieri".

3. Iată fragmentul la care ne-am referit: "Nae Ionescu nu putea să-l sufere pe Noica. Uneori nu-l accepta la seminar, care, sigur, nu semăna cu seminariile obişnuite. "Nu, nu, zicea, dumneata să nu vii mîine" (Fragment din convorbirea lui Emil Cioran cu G. Liiceanu, în rev. "Dilema", Anul III, nr. 129 din 30 iunie-6 iulie, 1995, republicat în NAE IONESCU ÎN CONŞTIINţA CONTEMPORANILOR SĂI. Crestomaţie de G. Stănescu, Bucureşti, 1998, p. 165).

"În generaţia mea, spunea Petre ţuţea, **Noica a fost considerat interesant, dar nu şi inteligent. Ca şi Eliade. Ştii cine a fost inteligent în generaţia mea? Cioran. Este un om extrem de inteligent, aproape vicios. (...) Însă despre Nae Ionescu se spunea că scuipă inteligenţă.**"

4. În contrast cu rezerva lui Constantin Noica în faţa oricărei opinii în ce priveşte problema paternităţii tratatului de logică aflat la baza scolasticii, îngrijitorul cursului - publicat în 1993-, tranşează această problemă în felul apodictic în care este ea tranşată în dicţionarele Occidentale, crezînd că astfel îl corectează pe Nae Ionescu, vezi Doamne, surprins în flagrantul unei erori şcolăreşti (v. notele d-lui Marin Diaconu de la p. 243 din vol. Nae Ionescu, ISTORIA LOGICII. 1929-1930, Ed. Humanitas, 1993).

5. v. Anton Dumitriu, **History of Logic**, 4 vol. (englezã), Editions Abacus Press, Kent Wells, 1977.

6. C. Noica "a scandalizat pe mulți cînd a scris cã se oferise, în pușcãrie, sã se facã antrenor de marxism"- consemna dl Mihai Constantinescu într-un articol despre Noica publicat în rev. "România literarã", nr. 43/1-7 noiembrie 1995.

7. "Ce mult am jubilat vãzînd cã i-ai dedicat cartea", îi scria Vasile Bãncilã lui Noica în 22 aug. 1940, dupã ce primise teza de doctorat publicatã de C-tin Noica în 1940 sub titlul **Schițã pentru istoria lui cum e cu putințã ceva nou**. Menționãm cã în ediția a doua a acestei cãrți, tipãritã la Editura Humanitas în 1995, dedicația cãtre Nae Ionescu nu a fost reprodusã, în pofida faptului cã în **Notã asupra ediției** se consemneazã cã "intervenția editorului s-a limitat la actualizarea formelor lexicale..."

8. v. rev. "Viața Româneascã", Anul XCIV, august-sept. 1999, Nr. 8-9, p. 153.

9. Marele poet Ion Caraion, supraviețuitor al închisorilor comuniste în care ani în șir s-au tocat vîrfurile spiritualitãții românești, iatã ce scria despre "pãzirea" în continuare a deținuților politici eliberați în 1964: "Pe lîngã aproape fiecare fost deținut politic, în orice caz pe lîngã fiecare dintre cei aparținînd profesiei mele, e plantat cîte un tovarãș militar în civil (ne hotãrîsem din închisoare sã le spunem acestor umbre veghetoare și custozi cu un singur nume, **tovarãșul Hitler**, contopind în el ilustrativ fuziunea celor douã extremisme și plãgi, comunism și fascism), care apare din cînd în cînd la tine acasã, ori la vecini, ori la telefon, ori la serviciu, ori te așteaptã în stradã și-ți cere sã-l însoțești, ca sã-ți arate cã nu te-a uitat și cã niciodatã ancheta cazului tãu nu se va termina. Indiferent cã ai fost condamnat un an, cã ai stat în închisoare ca deținut administrativ sau ai avut -ca mine, vai mie! - o condamnare pe viațã. E mereu același lucru. Mereu te afli sub interogatoriu. Mereu ești pe buza abisului" (v. Ion Caraion, **Insectele tovarãșului Hitler**, München, 1982).

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

CEVA DESPRE VIAțA ȘI OPERA LUI CONSTANTIN NOICA*

Una dintre figurile cele frumoase ale epocii comuniste, a fost, chiar în vremea unui bine supravegheat dogmatism, un filosof. Lucrul este de mirare, numai cã vorba cronicarului, dupã care "omul este sub vremi", nu s-a prea potrivit cu personalitatea lui Constantin Noica (1909-1987).

Nu s-a prea potrivit ea nici cu alte mari personalitãți ale culturii române. Cu Lucian Blaga (1895-1961), de exemplu, care dezvãluia pe ascuns, în LUNTREA LUI CARON, unele imagini absolut cutremurãtoare prin adevãrul lor asupra unui întreg sfîrșit de veac. Sau cu pleiada foștilor sãi studenți de la Universitatea Cluj-Sibiu: cu Radu Stanca (1920-1962), cãruia numai post-mortem i s-au publicat poezia, teatrul și eseistica, sau cu I.D. Sîrbu (1919-1989), care abia dupã Revoluția din dec. 1989 a ajuns la succesul pe care l-ar fi meritat pe deplin încã din timpul vieții, pe cînd incomoda foarte tare autoritãțile comuniste prin deplina sa libertate de gîndire ce nu-i putuse fi anihilatã nici printr-o îndeaproape supraveghere de-a lungul întregii vieți, nici prin grei și mulți ani de pușcãrie, nici prin exilarea sa în provincie.

Nu-i vorbã cã pușcãrie fãcuse și Constantin Noica. Asta dupã anii de Cîmpulung Muscel, unde-și avusese domiciliul obligatoriu, și de unde, din cînd în cînd, cu mare fereealã, mai lua drumul Bucureștilor sã nu piardã complet contactul cu figurile ilustre ale epocii interbelice, care-și duceau traiul de pe azi pe mîine într-un impus anonimat, pînã au fost bãgați la rãcoare, bãtrîni și bolnavi cum se gãseau, atunci cînd și-a adus aminte de ei un Chișinevschi, sau cine mai știe cine.

Într-una din scurtele sale descinderi prin București, Noica o audiase pe Alice Voinescu (1885-1961), doctor în filosofie la Sorbona, vorbind despre Goethe, desigur înainte de a fi și ea arestatã. Selecționatã de Titu Maiorescu, acel providențial om al culturii române cu un infailibil simț al valorii, și mai ales cu dorința de a-i sprijinii pe cei dãruiți de la Dumnezeu, Alice Voinescu, într-un cerc restrîns de prieteni mai ținea din cînd în cînd conferințe.

Fusese parcã ștearsã de pe fața pãmîntului vremea cînd Alice Voinescu ținea elevatele ei conferințe la Radio, la Academia de Teatru (unde fusese profesoarã) sau prin sãlile de conferințe ale Bucureștilor, umplute pînã la refuz prin anii înfloritoarei culturi române, distruse sistematic de ocupantul sovietic.

La Cîmpulung tot despre Goethe scria și Noica. Nu despre Marx, nici despre Lenin. Și cum chemarea sa cãtre profesorat nu-i dispãruse dupã eșecul încercãrii de a ocupa o catedrã la Universitatea din București, gãsise un mod de a fi profesor, chiar pe cînd avea domiciliul obligatoriu. Discipol îi era pe atunci Alexandru Paleologu, care urma sã intre și el la zdup împreunã cu Noica, dupã retragerea trupelor sovietice, cînd a fost datã ultima loviturã intelectualitãții române. Un discipol, în orice caz, mai puțin docil, dar mai cult, mai talentat, și cu

o personalitate mult mai puternicã, decît cei care, școliți la școli fãrã profesori (învãțãmîntul românesc fiind primul distrus, încã din 1948), îl vor frecventa pe Constantin Noica dupã ieșirea sa din pușcãrie.

Despre Goethe vorbise cîndva Alice Voinescu, de Goethe s-a "despãrțit" și Noica dupã publicarea manuscrisului sãu despre Goethe, în formã bine periatã și la distanțã de decenii de la scrierea lui. Tot în jurul lui Goethe se va produce și "despãrțirea" lui Alexandru Paleologu de Noica, într-un lung eseu **(1)**, de un nivel ideatic depãșind de departe tot ce fusese scris despre Constantin Noica de cãtre marxiștii în permanentã vogã, ori de criticii literari ai perioadei comuniste, cu toții mai la curent cu ideologia rãs-repetatã prin ședințe, decît cu filosofia, care ar fi necesitat studiu la domiciliu sau prin biblioteci, o adevãratã pierdere de timp, cãci n-ar fi contribuit cu nimic la reușita lor în plan social.

Dar la Cîmpulung Muscel mai scria Noica și despre Hegel.

Mulți au considerat cã ideea întrupãrii universalului în particular, în spețã conceptul-concret, își are la Hegel obîrșia în dogma religiei creștine, dupã care Dumnezeu-Tatãl s-a întrupat în existența pãmînteascã și divinã, totodatã, a Fiului. Chiar Hegel confirma aceastã pãrere cînd afirma cã religia creștinã și filosofia au, în esențã, același conținut ideatic.

Constantin. Noica, în eseul intitulat "**Cît de clar poate fi înfãțișat Hegel**", observa cã FENOMENOLOGIA SPIRITULUI este un discurs asupra spiritului încorporat în om. Numai cã, pentru Noica, "spiritul", ce ocupã locul "universalului", ar fi, pe o linie kantianã de interpretare proprie, "universalul dat de gîndire", "sensul" cu care omul își pune amprenta asupra lumii din jurul sãu.

Ideea cuplãrii universalului dat de gîndire cu particularul experienței o gãsim în kantienele "**judecãți sintetice a priori**" care, în teza de doctorat a lui C-tin. Noica, apar sub formularea lui "**cum e cu putintã ceva nou**".

Cînd propusese acest nou tip de judecãți, Immanuel Kant încercase a împãca **judecãțile a priori**, - ce-și au originea în intelectul pur, dar care, tautologice fiind, nu duc gîndirea mai departe -, cu **judecãțile sintetice**, întemeiate pe experiențã, singurele judecãți care lãrgesc cunoașterea. De fapt, la Kant, lucrurile sunt mai complicate, pentru cã aceastã unire a universalului cu particularul este, la rîndul ei, distilatã prin ideea transcendentalului, a întemeierii posibilitãții unei "experiențe în genere".

Optînd pentru interpretarea ontologizantã a criticismului kantian pe linia lui Heidegger, dar rãmînînd fidel ideii de sorginte hegelianã a procesualitãții, în DOUÃZECIȘIȘAPTE DE TREPTE ALE REALULUI (1969), Noica va considera cã lumea transcendentalului (alcãtuitã din formele a priori ale sensibilitãtii și ale intelectului pur) trece "din formalul ei în real". Transcendentalul, consemneazã Constantin Noica, este "angajat într-o devenire spiritualã, într-o procesualitate purã, care nu numai cã face cu putințã lumea, dar o și face, o desfãșoarã în act".

Dupã una dintre definițiile filosofiei pe care le gãsim în **Schițã pentru istoria lui cum e cu putințã ceva nou**(1940), filosofia ar fi o formã de manifestare a spiritului, ar fi invenție în act, dar într-un sens mai aparte, ce nu se depãrteazã de îndemnul lui Noica din anii șaptezeci-optzeci, ca fiecare sã devinã "ceea ce este". În asemenea formulãri, ca și în multe altele din

scrierile sale, se poate recunoaște pecetea gîndirii fostului sãu profesor de la Universitatea din București, Nae Ionescu, filosof de mare anvergurã și totodatã prestigioasã personalitate a culturii române interbelice.

Fiind invenție în act, dupã Constantin Noica, filosofia ar cãuta ființa care nu este nici determinare oarbã, nici ceva determinat, ci devenire cu istorie, posibilitate nesfîrșitã.
Într-o opinie aflatã oarecum pe urmele celor gîndite de Mircea Vulcãnescu despre gradele de existențã din viziunea ontologicã a românilor-, ființa ar fi tocmai viitorul ei, "ontologia adevãratã" fiind a lumilor posibile, nu doar a lumii reale (v. Isabela Vasiliu-Scraba, INDIRECT DESPRE MIRCEA VULCÃNESCU, în vol. DESPRE EXISTENțÃ, FIINțÃ ȘI ESENțÃ, Ed. Mirisa, 1996, p. 86-112).

În scrierile sale despre logicã, C-tin. Noica nu se întreabã, pe zeci de pagini, dacã logica este a lucrurilor sau a gîndului, pentru a înlocui la sfîrșit "logica" prin "logosul heraclitean", dupã cum îi reproșeazã el lui Heidegger, pe care-l audiase cîndva. Filosoful român opteazã pur si simplu pentru o filosofie a ființei care sã fie și una a spiritului, gîndindu-se cã astfel împacă transcendentul cu transcendentalul, fiindcã, în opinia sa, doar în felul acesta ontologia s-ar putea suprapune peste "logicã" (v. Isabela Vasiliu-Scraba, LOGICÃ ȘI ONTOLOGIE, în vol. FILOSOFIA LUI NOICA, ÎNTRE FANTASMÃ ȘI LUCIDITATE, Ed. Ecodava, 1992, p.102-124).

Din perspectiva filosofiei spiritului, omul posedã conștiința consubstanțialitãții sale cu întregul lumii, iar din perspectivã ontologicã ființa este conaturalã cu realul, observã Noica. În lume spritul (sinele) ar "înființa" în sînul realului aflat într-o perpetuã devenire.

În anii cînd concepe DEVENIREA ÎNTRU FIINțÃ, însãși filosofia va îmbrãca, pentru Noica, o formã nouã, fiind acum o reflexiune în jurul problemei ființei și a devenirii (v. C. Noica, Trei introduceri la DEVENIREA ÎNTRU FIINTÃ, p. 78). Prin devenire, scrie filosoful, realul pe de-o parte se multiplicã și atunci "devenirea este întru devenire", dar poate suferi și o prefacere lãuntricã, ilustrînd "devenirea întru fiintã".

Pentru a întelege omul, scrie el în DOUÃZECISIȘAPTE DE TREPTE ALE REALULUI (Ed. Științificã, 1969), trebuie sã fie invocatã natura, dar, în acelasi timp, ea trebuie "dizolvatã". Aceasta pentru cã în filosofia anticã, dupã opinia lui C-tin. Noica, exista "primatul ființei asupra conștiinței", în timp ce, de la Kant încoace, vechiul raport ar fi fost complet rãsturnat.

"Sinele" omului, care depãseste eu-l, ar fi susceptibil de extindere. El ar fi în expansiune asupra "Sinei" care este în concentrare. "Sinea", varianta femininã a termenului, vrea sã ilustreze, în TRATATUL DE ONTOLOGIE, "natura" omului sau a lumii. "Sinele" ar fi, dupã Noica, "orizontul mișcãtor în care omul se adeverește".

Transpunerea realului, din devenirea cea oarbã (întru devenire) în devenirea întru ființã, s-ar realiza prin om și creațiile lui culturale. În chip obișnuit, omul nu este de la sine înzestrat cu înțelesul ființei. Investirea de a deosebi "ființa" (rînduiala) în sînul realitãții s-ar dobîndi prin culturã.

Or, tocmai acesta a fost rolul asumat de filosoful C-tin. Noica fațã de contemporanii sãi. A încercat sã pãstreze vie adevãrata culturã, pentru cã într-o astfel de culturã s-a format în

tinerețea sa, în preajma unor mari personalități, precum filosoful Nae Ionescu și filosoful Mircea Vulcãnescu.   Una din directivele N.K.V.D-ului (din 1946) privitoare la distrugerea culturalã a țãrilor ocupate de Rusia sovieticã prevedea nu numai ruinarea învãțãmîntului în totalitatea sa, ci acorda o atenție specialã interzicerii, pe cît posibil, a învãțãrii limbilor clasice. Constantin Noica, din acest punct de vedere, a fost de-a dreptul incomod, chiar în epoca în care se bucura de mare trecere la oficialitãțile comuniste, fiindcã îi punea sã învețe limbile clasice pe toți cei care-l frecventau.

Pe vremea cînd era complet interzisã publicarea lui Platon, tradus integral de eminentul profesor universitar clujan Ștefan Bezdechi (care, pînã în 1945 apucase a publica 19 dialoguri), Noica, dupã ce a luptat cu greu sã vadã republicate (în 1968) cîteva dialoguri traduse în perioada interbelicã de Cezar Papacostea, a schimbat tactica, propunînd o retraducere a dialogurilor platonice. Pentru toți cei care au participat la entuziasmele sale legate de traducerile din Platon a fost o scurtã, dar intensã, epocã de studii la care altfel poate nu s-ar fi înhãmat niciodatã. În acest sens, semnificativ ne pare faptul cã nici unuia dintre cei 15 traducãtori cooptați de Constantin Noica nu i-a trecut prin gînd sã intreprindã ulterior vreun studiu mai aprofundat al filosofiei platonice, pentru a depãși incipientul stadiu al compilãrii unor comentatori ai lui Platon, în cadrul strict al ideologiei momentului.

Datã fiind însãși diversitatea de traducãtori este de la sine înțeles cã nu toate traducerile din Platon, fãcute în comunism la sugestia lui Constantin Noica, sunt de egalã valoare. Unele sunt aproape inutilizabile, cum este cazul traducerii dialogului **Republica** fãcutã de Andrei Cornea. Rãmîne de republicat acest dialog, intitulat mai potrivit **Statul**, tradus integral de Vasile Bichigean (nu "parțial", cum scria Andrei Cornea, fãcîndu-se a nu-și reaminti decît de unul dintre cele douã volume aflate la Bibiloteca Facultãții de Filosofie din București, și nici de acela în întregime). Din pãcate însã, de la Revoluție încoace n-au apucat sã fie republicate decît puține traduceri din Platon apãrute înainte de comunism, preferîndu-se, în virturtea inerției, sau din pricina îngustimii de orizont cultural a directorilor de edituri, modestele**(2)** realizãri ale epocii comuniste.

Dar, fãrã doar și poate, amprenta epocii nu se aflã numai pe insipidele comentarii și note fãcute în marginea dialogurilor platonice de oameni care nu aveau pregãtirea filosoficã necesarã pentru a-l înțelege pe Platon. Ea se mai întrezãrește, pe ici, pe colo, și în comentariile scrise cu o panã de maestru de însuși Constantin Noica, și uneori, chiar în alte scrieri de-ale sale.

Despre Platon, care era, mai presus de toate, un contemplativ, iatã cam ce scria Noica: Ființa, Starea, Miscarea, Identitatea și Alteritatea, categoriile enumerate de Platon în **Sofistul**, "nu puteau duce mai departe decît aici", adicã în lumea sensibilã. Cînd în fapt, ele trimit cãtre gîndul platonic despre participare la divina lume a Ideilor (v. Isabela Vasiliu-Scraba, **Filosofie acroamaticã la Platon**, Ed. Star-Tipp, 1997 ; **Atena lui Kefalos**, Ed. Star-Tipp, 1997 ; **Configurații noetice la Platon...**, Ed. Star-Tipp, 1998, precum și **Mistica platonicã**, Ed. Star-Tipp, 1999). E drept cã aceste rînduri urmau sã-i fie publicate la cinci ani de la ieșirea din închisoare, în **Douãzecișișapte de trepte ale realului**(p.69).

Perfect stãpîn pe mijloacele de expresie ale limbii române, adevãratele performanțe ale lui Constantin Noica erau însã formulãrile ambigue, care înșelau vigilența propagandiștilor rãsplãtiți cu înalte funcții în ierarhia P.C.R, gen Ion Ianoși, de tînãr "cãlit la focul slovei sovietice", pentru a putea deveni șef al cenzurii în momentul de maximã incisivitate a acesteia.

Despre nemurirea sufletului și esența sa divinã, Constantin Noica nu putea scrie, nici mãcar în legãturã cu Platon. Dorința sufletului cãtre cele divine, "erosul divin" îl va interpreta, în volumul cuprinzînd dialoguri traduse de Cezar Papacostea, drept "aspirație cãtre un prieten ideal". În vremuri de stupid materialism, bine pãzit și silit spre ambiguitãți, Noica ajunge sã scrie cã însãși filosofia, - care, pentru Platon, însemna elevatã preocupare cu cele netrecãtoare -, ar fi "conștiința mai bunã pe care o reprezintã pentru noi un altul, dacã el ne iubește în esența și nu în aparența omenescului nostru" (v.Platon, Dialoguri, E.L.U., 1968, p. 242). Cu așa un început, nu-i de mirare cã i s-a permis sã continue, chiar sã-i mai și antreneze pe alții în entuziasmul sãu pentru "idealistul" Platon, care putea fi atît de lesne anihilat...

NOTE

1. v. Alexandru Paleologu, AMICUS PLATO...sau "Despãrțirea de Noica", în vol. IPOTEZE DE LUCRU, Ed. Cartea Româneascã, 1980, republicat dupã 1990.

2. Despre "modestia" re-traducerii dialogului PARMENIDE (implicînd chiar și pasaje lipsã din opera platonicã), precum și despre unele erori mai grave de traducere, fãcute de Sorin Vieru, am tratat în partea a doua a cãrții noastre, O PSEUDO-DESCOPERIRE A UNUI PSEUDO-PLAGIAT. LUCRURILE ȘI IDEILE PLATONICE, Ed. Fundației Culturale Ionel Perlea, 1995.

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

"Nae Ionescu era un profesor extraordinar, excepțional, pe linia Maiorescu-Iorga-Pârvan"*

(Nae Ionescu și Mircea Eliade)

Mircea Eliade dedicã lucrarea sa de doctorat (pregãtitã în India și susținutã la Universitatea din București) memoriei maharajahului Maindra Chandra Nandy, care-i oferise bursa pentru a studia în India, precum și profesorilor Nae Ionescu și Surandranath Dasgupta, singurii pe care-i considera "**maeștrii sãi**", noteazã el în **Memoriile** sale. Dasgupta, faimos profesor al Universitãții din Calcutta, era autorul unor cãrți de referințã despre Patanjali și un mare specialist în yoga clasicã. "Sã ai norocul sã lucrezi cu Dasgupta la 22 de ani!" îi spusese indianistul italian, Giuseppe Tucci, lui Mircea Eliade. "Ce n-aș fi dat eu sã mã aflu, la vîrsta dumitale, lîngã un asemenea om!..." **(1)**.

La terminarea Facultãții de Litere și Filosofie, despre necesitatea cãlãtoriei sale în India, Mircea Eliade îl convinsese ușor pe "maestrul" sãu, pentru cã însuși profesorul Nae Ionescu considera cã "nicãieri nu înțelegi mai bine o filosofie decît acolo unde s-a plãmãdit ea" (Ibid., p. 162).

Încã pe cînd mai era student, Mircea Eliade devenise redactor la "**Cuvîntul**", condus de Nae Ionescu. Cei trei ani petrecuți în India (1928-1931) au fost nu numai ani de intens studiu al spiritualitãții indiene, ci și ani în care Mircea Eliade a fost permanent prezent în cultura românã, prin studiile sale dedicate filosofiei indiene. Din îndepãrtatul Orient, tînãrul doctorand trimitea articole despre India, iar Nae Ionescu îi expedia leafa sa de redactor, perimițîndu-i astfel lui Mircea Eliade sã-și cumpere cãrțile atît de necesare studiului. La plecarea în India, profesorul Nae Ionescu îi promisese protejatului sãu cã-i va obține și o bursã din partea guvernului român. Lucru care s-a și întîmplat.

Teza de doctorat, intitulatã **Yoga. Eseu despre originile misticii indiene**, (pregãtitã cu Surandranath Dasgupta), și-o susține în fața unei comisii ce-i numãra pe Dimitrie Gusti, Constantin Rãdulescu-Motru și P.P. Negulescu, cu toții "filosofi raționaliști". Privite retrospectiv, aceste repere biografice ale lui Mircea Eliade aproape cã par anoste.

Cã în realitate lucrurile nu au stat așa, cã o tezã despre **Yoga (2)** la Facultatea de Filosofie a Universitãții din București s-a prezentat ca o mare noutate care a trezit și reacții adverse se vede doar astãzi cu claritate, dupã ce, abia în perioada de dupã Revoluția din dec.1989 a putut sã fie publicatã opera filosoficã a lui Nae Ionescu, interzisã timp de 45 de ani**(3).**

Preocupãrile de orientalisticã ale lui Mircea Eliade stîrniserã reacția ostilã a "filosofilor raționaliști" încã de cînd ele prinseserã contur prin revistele românești, dar mai ales dupã întoarcerea sa din India, cînd se știa bine cã Mircea Eliade, pentru titlul de doctor în filosofie, pregãtea o tezã despre "misticã", despre **originea misticii indiene**.

Direct nu fusese însã atacat tînãrul doctorand. La acea vreme era prea "mic" pentru a deveni ținta vreunor atacuri din partea unor somitãți universitare. În schimb, fusese atacat "maestrul" sãu, renumitul profesor de metafizicã Nae Ionescu, și el suspectat de

"**misticism**", nu doar de vina de a-l proteja şi încuraja în studiile sale pe Mircea Eliade, întîiul propagator în cultura română al spiritualităţii indiene.

Spuneam întîiul, pentru cã ulterior, un mare specialist în domeniu urma sã devinã Sergiu Al-George (13 sept. 1922-10 nov.1981), cãruia Mircea Eliade îi lãsase biblioteca sa de indianisticã**(4)**, rãmasã în ţarã dupã ce fostul asistent a lui Nae Ionescu luase, ca atîţia alţii, drumul exilului.

Filosoful Mircea Vulcãnescu oferã amãnunte interesante despre polemica din perioada interbelicã ivitã între universitarii aflaţi pe poziţii raţionaliste şi Nae Ionescu. Iatã ce aflãm de la Mircea Vulcãnescu în legãturã cu atacurile împotriva "misticului" Nae Ionescu: "se ştie cã o polemicã de ordin cultural s-a iscat în ultimul timp în Universitate, de cînd profesorul Rãdulescu-Motru a deschis cursul sãu de psihologie din acest an printr-un atac direct împotriva "curentelor mistice, orientaliste, asiatice şi obscurantiste" manifestate, în ultima vreme, în cultura româneascã şi adãpostite chiar în sînul Universitãţii. Vizat, d-l Nae Ionescu a replicat în lecţia sa de deschidere, precizîndu-şi atitudinea faţã de atacul de mai sus şi arãtînd semnificaţia şi sorţii de neizbîndã ale opoziţiei bãtrînilor faţã de succesul crescînd al orientãrilor spiritualiste printre elementele gînditoare ale tinerei generaţii culturale româneşti"**(5)**.

Lecţia inauguralã a cursului de metafizicã în care Nae Ionescu rãspunsese "filosofului raţionalist" Constantin Rãdulescu-Motru, dupã Dumitru Cristian Amzãr, tînãrul îngrijitor al cursului litografiat, ar fi fost despre "**moda în filosofie**". Dupã opinia noastrã, în aceastã lecţie de deschidere, Nae Ionescu nu trateazã în exclusivitate despre "moda în filosofie".

La fel de puţin semnificativã ca şi "moda în filosofie" credem cã este însãşi aparenţa polemicã a primei lecţii, fiindcã dincolo de cele pe care unii le-au crezut întruchiparea superficialitãţii, profesorul Nae Ionescu spunea lucruri grave şi de cel mai mare interes, cum ar fi, în cazul de faţã, **felul în care poate fi înţeleasã istoria filosofiei, mai precis, raportarea la timp a metafizicii, în pofida caracterului absolut al fiecãrei soluţii metafizice**.

Iatã, în acest sens, şi precizãrile lui Nae Ionescu de la începutul celei de-a doua lecţii din acel an universitar: "Vã veţi fi închipuit, cei care aţi asistat la prima noastrã convorbire, cã eu am fãcut o prelegere cu intenţiuni polemice. Trebuie sã vã mãrturisesc cã nu. Forma poate sã fi fost polemicã, dar, în fond, eu vreau sã spun ce am eu de spus (...) Aşadar, polemicã numai ca formã, eu am ţinut sã constat un fapt, anume cã, principial, pot exista o seamã de filosofii, şi cã ele chiar existã. De altfel acesta este faptul fundamental pe care se sprijinã, în genere, posibilitatea unei istorii a filosofiei" **(6)**.

Aparenţa polemicã fusese conferitã de aluziile fãcute de Nae Ionescu la adresa atacului pornit din tabãra filosofilor raţionalişti împotriva "**misticii**" şi la teza de doctorat despre "**originea misticii indiene**" pe care urma sã o susţinã Mircea Eliade întors în dec.1931 din India, tezã despre care un calambur din epocã spunea cã a "**hindus**" în eroare comisia care i-a acordat doctoratul **(7)**.

Independent de aparenţa ei glumeaţã, ori polemicã, prima prelegere a cursului de istoria metafizicii din 1930-1931 nu poate fi, în nici un caz, redusã la subiectul tangenţial tratat al "modei în filosofie", şi acela rãu înţeles **(8)**.

Referindu-se la poziţia filosofilor raţionalişti care negau prezenţa intuiţiei intelective în metafizicã, Nae Ionescu adusese bine venita precizare cã metafizica nu apeleazã în exclusivitate la raţiune. Aceste lucruri, pentru cei care îi audiaserã sau îi

citiserã cursurile sale de metafizicã erau lãmurite. Nu așa pãreau ele și la "**preopinenții sãi**", cum îi desemneazã Nae Ionescu pe filosofii raționaliști, care nu osteneau sã-l tot critice, ba cã nu și-ar fi luat doctoratul, ba cã nu a publicat cãrți, ba cã filosofie "sãnãtoasã" se face numai de pe poziții raționaliste, și nu de pe poziții "**mistice**".

. Nae Ionescu semnaleazã schimbarea "modelor" în filosofie pornind de la "realitatea istoricã" a metafizicii și luînd ca exemplu impactul pe care spiritualitatea orientalã l-a avut, încã de la începutul secolului XX în cultura europeanã. Pe linia acestei "mode", care era un fapt istoric de necontestat, "**curentul orientalizant**" din cultura românã nu se distanța prin nimic de cultura europeanã.

Despre curentul "orientalizant" din România, "adãpostit" în Universitatea bucureșteanã, -de ca și cum aceasta s-ar fi produs prin fraudã-, în lecția sa inauguralã, Nae Ionescu constatase așadar cã un astfel de "curent", nu ar fi chiar atît de neobișnuit, fiindcã se înscrie în spiritul vremii.

Într-altfel puse lucrurile, Profesorul spusese (aluziv, desigur) cã Mircea Eliade, cu teza sa despre "**originile misticii indiene**", pe care o pregãtea pentru doctorat, nu fãcea altceva decît sã țінã pasul cu vremea în care trãia, ceea ce, la urma urmelor, nu reprezenta o catastrofã, de maniera în care forurile superioare ale Universitãții sã se simtã deranjate, și sã adopte o atitudine ostilã.

Dupã ce în 1933 Eliade își susține teza de doctorat, Nae Ionescu face demersurile necesare pentru ca el sã poatã deveni suplinitorul sãu la catedra de metafizicã. "Nae Ionescu se zbãtuse sã mã numeascã suplinitor", noteazã Mircea Eliade în **Memoriile** sale **(9).**

Peste foarte mulți ani, cînd va deveni o autoritate de anvergurã mondialã în domeniul istoriei religiilor, Mircea Eliade nu-l va uita pe Nae Ionescu **(10)**, avînd grijã sã scrie despre maestrul sãu în ENCICLOPEDIA BRITANICÃ.

Dar numai la un an de la moartea filosofului, Mircea Eliade va scrie urmãtoarele: "În viața universitarã, profesorul Nae Ionescu se situeazã de la început ca un "moștenitor" al lui Vasile Pârvan. Cãci, de la 1926 încoace, el are în fața sa o massã de studenți care crescuserã sub magia lui Pârvan și care nu-și gãseau acum nici un sprijin viu, nici un maestru spiritual" **(11)**.

Cu ocazia unor interviuri, care au luat ulterior forma unei cãrți intitulate INCERCAREA LABIRINTULUI, Mircea Eliade și-a amintit cum Nae Ionescu**(12)**, nu numai cã i-a cedat cursul de istoria metafizicii și un seminar de istoria logicii, dar i-a și recomandat ca înainte de istoria metafizicii sã înceapã printr-un curs de istoria religiilor (op. cit, p.68).

Dupã exemplul Profesorului, asistentul Mircea Eliade vorbea liber în fața studenților, avînd o mare afluențã la cursurile sale. Și totuși, în ciuda neîndoielnicului sãu succes, dupã cum noteazã în jurnalul sãu, îi lipsea "geniul lui Nae Ionescu de a construi o lecție ca o simfonie, fãrã nimic de prisos, reluînd în ultimile cinci minute toate temele dezbãtute în cursul orei și aducîndu-le laolaltã, lãmurindu-le pe fiecare în lumina întregului" **(13).**

La numai douãzeci de ani, cîți avea Mircea Eliade pe cînd era redactor la "Cuvîntul", Nae Ionescu îi fãcuse protejatului sãu un portret spiritual de mare finețe: "Pentru dumneata, îi spusese atunci Nae Ionescu, existența înseamnã, în primul rînd, o serie de aventuri spirituale; cred cã te înșeli, dar asta n-are importanțã. Important e numai

ce vei face dumneata, ce vei crea dumneata, înainte și dupã ce vei înțelege cã te înșeli". **(14).**

Exilatul de mai tîrziu, devenit între timp o proeminentã personalitate în domeniul istoriei religiilor, va formula urmãtoarea concluzie la care a ajuns dupã o viațã închinatã culturii: "creația este rãspunsul pe care îl putem da terorii istoriei" (v. Mircea Eliade, ÎNCERCAREA LABIRINTULUI, trad. Doina Cornea, Ed. Dacia, 1990, p. 85).

Existența transfiguratã printr-o lungã serie de "aventuri spirituale" va fi teoretizatã de Nae Ionescu la ultimul sãu curs de metafizicã din 1936-1937, drept "**calea suferinței acceptate**". Ea ar fi una dintre cele douã înfãțișãri ale metafizicii sale, pe care -în cartea noastrã intitulatã **Metafizica lui Nae Ionescu, în unica și în dubla ei înfãțișare** (Ed. Star Tipp, 2000) ne-am luat libertatea sã o numim "**metafizica lui Ulise**".

Dumnezeu a vrut ca Nae Ionescu sã treacã în lumea celor drepți pe 15 martie 1940, cînd nici nu împlinise cinzeci de ani. El nu a avut ocazia sã afle ce s-a întîmplat, peste ani, cu protejatul sãu. Dar ceva despre succesul pe care urma sã-l aibe Mircea Eliade, ca istoric al religiilor și ca profesor universitar, Nae Ionescu ajunsese sã intuiascã încã din vremea cînd se ferea sã-l sfãtuiascã sã scrie mai puținã literaturã, știind bine cã discipolul sãu va face ceea ce îl va mîna propriul sãu destin.

La procesul intentat lui Mircea Eliade dupã apariția nuvelei "**Domnișoara Christina**" (1936), Mariana Șora, studentã pe atunci, a venit la profesorul Nae Ionescu, își amintește Eliade în **Memoriile** sale, ca o "walkirie deznãdãjduitã" pentru a-l ruga sã-și salveze asistentul. Atunci Nae Ionescu i-ar fi spus lui Mircea Eliade: "Dacã ai reușit sã trezești asemenea devotamente printre studenți, nu mai am nici o îndoialã de viitorul tãu..." (op. cit., p. 356).

Anul universitar 1936-1937, cînd s-a încercat scoaterea lui Mircea Eliade de la Universitate, s-a întîmplat sã fie singurul an în care Nae Ionescu a mai ținut un curs de metafizicã. Exact cît i-a mai trebuit pentru a-și expune viziunea sa proprie asupra lumii, dupã ce în 1928-1929 și în 1929-1930 prezentase instrumentul de cunoaștere al metafizicii, iar în 1930-1931 prezentase o ineditã perspectivã asupra istoriei metafizicii. La ultimul sãu curs de metafizicã, într-o splendidã arborescențã, va prinde contur metafizica naeionescianã în unica și în dubla ei înfãțișare: ca "**metafizicã a ființei**" și sub forma a ceea ce noi am numit "**metafizica lui Achile**" și "**metafizica lui Ulise**".

"Mitul lui Ulise" îl va fascina și pe cel care și-a început o strãlucitã carierã universitarã la București, ca asistent al lui Nae Ionescu. Ajuns profesor de istoria religiei la o universitate americanã, fiind și la o vîrstã la care putea avea o bunã perspectivã asupra tuturor aventurilor spirituale de care avusese parte, Mircea Eliade îl va considera pe Ulise "prototipul omului, nu numai modern, dar și al omului legat de viitor, pentru cã este tipul cãlãtorului hãituit. Cãlãtoria sa este o cãlãtorie spre centru, spre Ithaca, cu alte cuvinte, spre sine însuși".

Dar "ca și în Labirint, în orice peregrinare existã riscul de a te pierde", mai remarca Eliade **(15)****.

NOTE ȘI COMENTARII MARGINALE

* afirmația îi aparține lui Mircea Eliade

1. v. Mircea Eliade, **Memorii I. Promisiunile echinocțiului**, Ed. Humanitas, București, 1991, p 189.

2. Subiectul tezei, pe care Comisia de doctorat de la Universitatea din București i-a îngãduit sã o publice în francezã, **Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne** (1934), a constituit o adevãratã pasiune pentru Mircea Eliade. Despre **Yoga** îi vor mai apãrea urmãtoarele cãrți: **Techniques du Yoga** (Paris, 1948); **La Yoga. Immortalité et Liberté** (Paris, 1954) și **Patanjali et le Yoga** (Paris, 1962).

3. Cea mai importantã apariție editorialã a operelor filosofice ale lui Nae Ionescu o constituie seria volumelor de opere complete inițiatã de Editura Crater în 1999, într-o prezentare graficã impecabilã.

4. "Nu mã dumiresc încã, de unde ai atîtea **texte originale** la îndemînã, se gãsesc într-adevãr la biblioteca Universitãții?" îi scria în 1971 Angelo Moretta doctorului Sergiu Al-George (v. Sergiu Al-George, **Corespondențã.1952-1981**, în numãrul special -îngrijit de Vlad Șovãrel-, pe care i l-a dedicat lui Sergiu Al-George revista coordonatã de dl. George Anca, directorul Bibliotecii Pedagogice din București, revistã intitulatã "Bibliotheca Indica", nr. 3/1998, p. 122).

Dr. Sergiu Al-George a fost un orelist mai puțin obișnuit. Și nu numai prin temeinicile sale cunoștințe de filosofie indianã care au rodit în studii publicate prin reviste din țarã și din strãinãtate și în cãrți de o inestimabilã valoare, precum FILOSOFIA INDIANÃ ÎN TEXTE (1971), LIMBÃ ȘI GÎNDIRE ÎN CULTURA INDIANÃ (1974) sau ARHAIC ȘI UNIVERSAL (1981); ci și prin puterea spiritului pe care o cãpãtase. La citirea "**Jurnalului fericirii**" (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991) aflãm cum doctorul Sergiu Al-George a reușit sã-l vindece de surzenie incipientã pe Nicu Steihardt, -prin "pase" - ambii aflîndu-se în închisoare.

5.v. articolul publicat de Mircea Vulcãnescu în ziarul "EPOCA" din 30 ian.1931, intitulat "GÎNDIREA FILOSOFICÃ A LUI NAE IONESCU".

6.v. Nae Ionescu, ISTORIA METAFIZICII. 1930-1931, curs litogr. p. 24.

7. Se pare cã autorul calamburului ar fi fost Oscar Lemnaru.

8. Despre adevãratul conținut ideatic al lecției inaugurale am tratat în volumul nostru intitulat "**Metafizica lui Nae Ionescu, în unica și în dubla ei înfãțișare**" (Ed. Star Tipp, 2000).

9. v. Mircea Eliade, **Memorii I. Promisiunile echinocțiului**, Ed. Humanitas, București, 1991, p.237.

10. În 1982, scriind despre Nae Ionescu într-o revistã din Canada, Horia Stamatu va nota urmãtoarele: "Mircea Eliade în nici un caz nu și-a uitat Maestrul care l-a ajutat sã se pregãteascã așa de bine pentru o mare carierã științificã. Îl amintește în "Jurnalele" sale, publicate în limba românã și în limbi strãine, l-a amintit pe larg în discuțiile lui cu Rocquet (**L'Epreuve du Labyrinth**, 1978)" (v. Horia Stamatu, "Roza Vânturilor", în rev. "Cuvîntul Românesc", Hamilton, Ontario, aug. 1982, cuprins în vol. NAE IONESCU ÎN CONȘTIINțA CONTEMPORANILOR SÃI, crestomație de G. Stãnescu, Criterion Publishing Co, Inc., București, 1998, p. 348).

Despre cunoștințele de istoria religiei ale lui Nae Ionescu, Horia Stamatu va scrie urmãtoarele: "acest ortodox a vorbit cu simpatie și înțelegere nu numai despre catolicism, protestantism și iudaism, dar și despre budhism și islamism, și era unul din cei mai adînci cunoscãtori pe care i-am avut a kabalei și a misticei iudaice" (Ibid., p. 331).

11. v. Mircea Eliade, "**Funcția socraticã a lui Nae Ionescu**", în rev. "Pan", An I, nr.3, 1-15 aprilie 1941.

12. Profesorul Nae Ionescu, dupã cum își amintește Arșavir Acterian, "a fost un vorbitor cu o putere de captare magneticã a atenției ascultãtorilor, de altfel, ca și în scris, neprecupețindu-și ironia, sarcasmul, spiritul polemic, dar și capacitatea de sintetizare a problemelor și de adîncire a considerațiilor vizînd miezul lucrurilor discutate..." (v. Arșavir Acterian, CE NE-A CUCERIT ȘI AM ADMIRAT LA NAE IONESCU, în vol. NAE IONESCU ÎN CONȘTIINțA CONTEMPORANILOR SÃI, crestomație de G. Stãnescu, Criterion Publishing Co, Inc., București, 1998, p. 23).

13.v. Mircea Eliade, **Memorii I. Promisiunile echinocțiului**, Ed. Humanitas, București, 1991, p. 305.

14.v. M. Eliade, op. cit., p. 146.

15. v. Mircea Eliade, INCERCAREA LABIRINTULUI, trad. Doina Cornea, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1990, p.86.

** Conferințã ținutã pe 15 martie 2000 la Ambasada Indiei din București, cu ocazia unor manifestãri culturale dedicate lui Mircea Eliade.

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

DE UNDE VINE FARMECUL ACESTUI GÎNDITOR?
(Nae Ionescu și Mircea Vulcãnescu)

Știm cã prin moartea martirilor țara cîștigã o transcendențã, o verticalã, o demnitate și o aureolã mântuitoare la Judecata mare a istoriei, dar orizontala ei, orizontala noastrã cea de toate zilele rãmâne pustiitã, viața celor rãmași, în veci sãrãcitã.
Ștefan Fay

Mircea Vulcãnescu este unicul discipol al lui Nae Ionescu pentru care admirația fațã de el s-a concretizat în scrierea, dupã moartea fostului sãu profesor, a unui întreg volum de amintiri. Dar încã din luna decembrie a anului 1926, dupã terminarea la București a studiilor sale universitare, dateazã niște însemnãri ale lui Mircea Vulcãnescu intitulate "**Gîndirea filosoficã a d-lui Nae Ionescu -note pentru un comentar**", pãstrate în arhiva familiei.

Gîndirea filosoficã a lui Nae Ionescu îi pãrea cu atît mai incitantã proaspãtului licențiat în filosofie cu cît el remarcase deja existența unui "lung șir de reacțiuni și influențe asupra mai multor generații de studenți". Materialul bibliografic la care se gîndise atunci era alcãtuit din articolele pe teme filosofice publicate de Profesor prin reviste, din cursul de istoria logicei ținut în 1924-1925, precum și din cursul de filosofie a religiei (1924-1925), la care se mai adãugau însemnãri de la alte cursuri și de la seminarii, deoarece abia din anul universitar 1924-1925 începuse stenografierea cursurilor ținute de Nae Ionescu.

În marginea cursului de **Teoria cunoștinței** din 1925-1926-, tînãrul Vulcãnescu mai creionase în grabã un plan al unei lucrãri asupra "existenței". Dupã rezumarea celor citite din cursul lui Nae Ionescu, respectiv dupã trecerea în revistã a distincției dintre real și existent, a distincției dintre "a fi " și "a fi cunoscut", a distincției dintre "ceea ce poate fi cunoscut" și "ceea ce este cunoscut", etc., el încercase sã îmbine diferitele concepții asupra existenței.

Era, ca sã spunem așa, o tentativã de globalizare prin gãsirea unor repere comune pentru trei discipline (logica, estetica și etica), avînd în comun ca obiect de studiu "existența". În acest scop el subsumase logica, estetica și etica urmãtoarelor repere, dupã care fiecare disciplinã se putea concretiza în modul ei specific: mijlocul lor de abordare a existenței, dupã perspectiva de abordare, dupã principiul aflat la baza fiecãreia dintre cele trei discipline, dupã metodã, scop, normã, temã.

Tentativa aceasta destul de modestã de "sintetizare a concepțiilor omenești asupra existenței" **(1)** va fi abandonatã, ca infructuoasã, devenind însã un bun cîștigat.

Dupã mai bine de un deceniu, în urmãtoarea cercetare pe care o va întreprinde asupra "existenței", Mircea Vulcãnescu va ști sã se fereascã de ispita reducției, a sintezei diferitelor discipline ca efort de filosofare. Rezultatul, de-a dreptul spectaculos, a fost **Dimensiunea româneascã a existenței**, dedicatã lui Emil Cioran **(2)**. La reușita acestei lucrãri a contribuit, și nu într-o micã mãsurã, experiența cumulatã în verile în care, prin satele românești, el devenise "filosoful" rãtãcit în echipele de sociologi interesați de viața și de spiritualitatea țãranului român.

Desigur, și atunci cînd - în marginea cursului despre **Teoria cunoștinței** (1924-1926) - Mircea Vulcãnescu scria despre existența privitã din plan logic, estetic și etic, și atunci cînd își scria însemnãrile despre "**Gîndirea filosoficã a d-lui Nae Ionescu**", și cînd va scrie monografia sa despre **Nae Ionescu**, Mircea Vulcãnescu va fi conștient cã rãsfrîngerea gîndirii profesorului în tot ce-ar scrie un discipol, va fi o rãsfrîngere "printr-o prismã cu rezonanțe proprii" ale discipolului.

Constantin Floru, după ce citise manuscrisul volumului despre Nae Ionescu, i-a transmis lui Mircea Vulcãnescu -într-o scrisoare-, cîteva impresii de lecturã. Floru remarcase treptata interiorizare a perspectivei de la un capitol la altul dar și acea "prismã cu rezonanțe proprii", semnalatã încã din 1926 de Mircea Vulcãnescu în fişele sale pentru un comentariu al gîndirii lui Nae Ionescu. "Vorbești de Nae privind mai mult în tine", îi scria Constantin Floru. "Îți cercetezi trecutul și îți meditezi temele vieții. Povestea face loc interpretãrii unei lumi care ne cuprinde în definitiv pe toți" **(3)**.

În decembrie 1926, pentru a aborda "gîndirea" lui Nae Ionescu, Mircea Vulcãnescu era deja perfect conștient de dificultãțile unei asemenea tentative. Și nu numai pentru cã Profesorul era în viațã, iar fizionomia sa de gînditor aflat la 36 de ani nu putea fi statornicitã atîta vreme cît ea cãpãta noi și noi forme, rod al unei mereu reînoite meditații.

La Nae Ionescu stabil rãmînea doar un lucru. Și Vulcãnescu nu putea sã nu-l remarce. Fiindcã prea stãtea în caracterul filosofului sã ia "pieptiş" poziție în cele mai multe probleme. Prin această trăsătură definitorie modului său particular de a filosofa, el se deosebea de cei mai mulți "privați docenți", care, după cum scria fostul student, erau cu predilecție preocupați sã "raporteze" mai curînd decît sã "raționeze" **(4)**. Dupã consemnarea acestor rînduri, Mircea Vulcãnescu face trimitere cãtre distincția fãcutã de Nae Ionescu la o anchetã despre "filosofia contemporanã" (v. Nae Ionescu, **Filosofia contemporanã**, în "Societatea de mîine", martie, 1926).

Pe de-o parte, spunea Profesorul rãspunzînd la întrebãrile puse, existã filosofi interesați de o carierã universitarã, "care învațã tot ce s-a spus despre diferitele probleme în alte pãrți", ferindu-se a aborda pe cont propriu "vreo chestiune de fond". Pe de altã parte, existã "filosofi pur și simplu, care fac filosofie pentru cã nu pot altfel"**(5)**.

Nae Ionescu era conștient de valoarea eforturilor sale, noteazã Mircea Vulcãnescu, dupã cum conștienți de valoarea profesorului lor au fost și elevii care s-au adunat în jurul sãu: "Nae Ionescu a fãcut școalã. A fãcut-o chiar înainte de a-și fi închegat gîndirea în sistem", scria Mircea Vulcãnescu în decembrie 1926.

Dintre cei care urmau sã devinã nume cunoscute ale spiritualitãții românești, Profesorului, la acea datã, îi fuseserã deja elevi Constantin Floru, prestigios traducãtor al lui Hegel și al lui Nicolai Hartmann, precum și Dumitru Cristian Amzãr, traducãtor al lui Kant și cel care se va ocupa și de îngrijirea cursurilor lui Nae Ionescu, în prima lor formã, litografiatã.

Studenți lui Nae Ionescu îi mai fuseserã Vasile Bãncilã (1897-1979), care urma sã scrie prima lucrare despre filosofia lui Lucian Blaga, istoricul P. P. Panaitescu, precum și cei doi filosofi și sociologi care, împreunã, fuseserã membri în echipele de cercetare a satelor românești, Ernest Bernea (1905-1990) și însuși Mircea Vulcãnescu (1904-1952), ca și prietenul acestuia, Stelian Mateescu, autorul **Doctrinei absolutului**, publicatã în 1933.

Pentru a ne face o idee despre relația maestru-discipol **(6)**, vom reda un fragment dintr-o scrisoare pe care Nae Ionescu i-a trimis-o fostului sãu student Vasile Bãncilã care, deși se afla la Paris la specializare, continua sã publice în țarã (cum se va întîmpla și cu Mircea Eliade ajuns în India). În scrisoarea trimisã în 15 mai 1926, el face cîteva referiri la un articol publicat de Vasile Bãncilã în revista "Gîndirea", constatînd "observația prospãtã și personalã" cãreia i se adãugase o potrivitã abordare filosoficã prin "comentarea pînã la teoretizare a faptului mãrunt".

Nae Ionescu însã îl avertiveazã pe Vasile Bãncilã sã se fereascã de "Schwaermerei", termen care aici trimite cãtre ideea de literaturizare a filosofiei - cam ce va urma sã facã uneori Constantin Noica prin scrierile sale, cumva și datoritã circumstanțelor în care a scris de la ieșirea din temnițã și pînã la moartea sa, nu numai datoritã unui autentic talent literar.

Așadar, Vasile Bãncilã, care și el scria cu mare talent, era atenționat sã se fereascã de excesele la care poate duce talentul literar, pentru cã, scria Nae Ionescu, "asta omoarã toatã energia creatoare".

Ce-i recomanda în schimb? El, care fusese de atîtea ori acuzat de superficialiate, iatã ce-l sfãtuia, desigur din proprie experiență: "Cît mai multã muncã de amãnunt; cît mai seacă erudiție; cît mai puțin "esseu" și "idei generale". Și cît mai asprã disciplinã" **(7)**.

Pe doctorandul Petre țuțea, cînd s-a întîlnit cu el la Berlin, profesorul Nae Ionescu l-a sprijinit sã ia contact cu cei mai de seamã economiști ai vremii, sã-l cunoascã pe Werner Sombart și pe alții.

Pe Vasile Bãncilã, aflat la specializare în capitala Franței, îl trimite la Jacques Maritain, pe care Nae Ionescu îl cunoscuse în perioada primului rãzboi mondial, cînd ajunsese sã se afle, ca prizonier, internat într-un lagãr de intelectuali în Germania: "Nu-mi spui dacã ai fost la Maritain (Meudon, rue du Parc, 10). Dacã nu ai fãcut-o încã, fã-o. Aștept vești" (ibid.). Încã într-o scrisoare din 1925, Profesorul îi scrisese: "Dacă pleci la Paris, treci pe la mine. Am sã-ți dau un cuvînt cãtre un prieten al meu de acolo, om înțelept în totul: Jacques Maritain. Cred cã-ți va fi de folos".

De altfel, recomandarea de a se duce la filosoful neo-tomist (precum și adresa acestuia) i-o dãduse Nae Ionescu și lui Mircea Vulcãnescu la plecarea la Paris, la studii. Mãrgãrita-Ioana Vulcãnescu consemnează despre perioada de studii în Franța a soțul ei: "merge regulat la Meudon-Fleury la reuniunile lui Jacques Maritain" **(8)**.

În tentativa de cunoaștere, sau, mai degrabă, de intuire a fizionomiei spirituale a lui Nae Ionescu, Mircea Vulcãnescu, în decembrie 1926, își punea întrebarea: "De unde vine farmecul particular și înrîurirea incontestabilã a acestui gînditor asupra tineretului?"

Schițînd, dupã puterile sale un rãspuns, el enumãrã în primul loc "stimulentul" pe care o gîndire vie îl exercitã asupra tinerilor, apoi "varietatea" problemelor dezbãtute de Nae Ionescu la cursurile și seminariile sale, precum și "noutatea" de abordare a problemelor.

La acestea tînãrul Vulcãnescu mai adaugã: (a) **simplitatea** cu care profesorul reușea sã înfãțișeze cele mai complexe probleme; (b) **ascuțimea** de spirit cu care analiza o teorie pentru a-i descoperi supozițiile fundamentale; (c) "luminarea" problemelor de logicã sau de filosofie prin înscrierea lor într-un cadru mai larg; (d) "preocuparea expresiunii corecte și nepretențioase" **(9)**, pe care o considera "un imens ascendent în formarea stilului filosofic al studenților sãi".

Despre stilul de expunere propriu profesorului Nae Ionescu, Mircea Vulcãnescu notează prezența "amãnuntelor pitorești, strãfulgerãri de ironie și umor neaoș care amintesc de multe ori pe Creangã". De altfel, ele și atrãseserã "criticile cîtorva pedanți".

Dar, mai presus de toate, Mircea Vulcãnescu sesizase la fostul sãu profesor de filosofie "simțul unitãții structurale a cugetãrii filosofice".

Pe Nae Ionescu el îl considera unul dintre "fruntașii așa-zisei renașteri ortodoxe", semnalînd cum, încã din primii sãi ani de predare la Universitate, abordase probleme cu totul neobișnuite în învãțãmântul filosofic românesc de pînã atunci: DEISM,TEISM, PANTEISM, CA SOLUțII ÎN PROBLEMA DUMNEZEIRII.

"Sã vorbești despre creștinism și filosofie creștinã în Universitate, era, prin 1921, o adevãratã revoluție" nota și Mircea Eliade în postața la volumul "ROZA VANTURILOR".

Prin discuțiile cu Nae Ionescu, ucenicii adunați în jurul sãu aveau posibilitatea sã-și lãmureascã cele pe care le gîndeau. Iatã ce consemnează în acest sens tînãrul licențiat: "Personal am considerat întotdeauna orișice discuție cu Dînsul ca un examen al meu propriu, cu scopul de a mã lãmuri pînã la ce grad am adîncit o chestiune. Primele rezultate au fost, lesne de înțeles, dezastroase! Dar nespus de stimulente -adevãrate lovituri de bici intelectual; sã vezi cã te prãbușești în contradicții sau nelãmuriri insuficient gîndite. Mai tîrziu, posibilitatea de a-i rezista-n discuție îmi dãdea adevãrate plãceri superioare."

În postfața culegerii de articole intitulatã, la sugestia lui Nae Ionescu, "ROZA VÂNTURILOR", Mircea Eliade va consemna marea influență a Profesorului asupra studenților sãi, precum și interesul trezit auditoriului de prelegerile sale universitare, axate pe cele mai stringente probleme ale spiritualitãții europene: "**...**Începînd din anul 1922, studențimea bucureșteanã trãiește sub influența spiritualã a profesorului Nae Ionescu (...) Cînd se va scrie

istoria problemelor filosofiei româneşti, se va vedea cã vreme de 15 ani de zile, noi am fost contemporani Europei numai prin cursurile profesorului Nae Ionescu".

Cînd filosoful C-tin Rãdulesu-Motru, în deschiderea anului universitar 1930-1931, îşi dezvãluise toatã ostilitatea (pînã atunci mocnitã) pe care i-o provoca marele succes pe care-l avea, datoritã cursurilor sale, Nae Ionescu, Mircea Vulcãnescu intervine publicînd un articol. Pentru aceasta el reciteşte însemnãrile fãcute în 1926, pãstrînd titlul pus atunci **(10)**.

În articolul scris în 1930, despre faptul cã Nae Ionescu nu s-a repezit sã publice cãrţi, nici mãcar lucrarea sa de doctorat, care, în Germania, datoritã crizei de hîrtie de dupã rãzboi, fusese scutitã de a fi publicatã, Mircea Vulcãnescu constatã cã "gestul trebuie considerat, desigur, ca un semn de distincţie voitã şi de aristocraticã protestare (...) împotriva invaziei tuturor nepricepuţilor şi tuturor papagalilor în lucrurile filosofiei".

Reluînd şi de astã datã întrebarea "de unde vine influenţa netãgãduitã a profesorului Nae Ionescu asupra tinerei generaţii?" iatã rãspunsul pe care el îl va formula acum: "Cauza e cã gîndirea d-lui Nae Ionescu e în necontenitã frãmîntare. Gîndul sãu nu e niciodatã "învãţat", ci totdeauna proaspãt, viu. În faţa auditoriului, dl Nae Ionescu nu profeseazã, ci gîndeşte. Trãieşte, rînd pe rînd, problemele pe care le prezintã publicului sãu; le presimte neliniştile, le dezbate şi le rezolvã necontenit cu sine, fãrã a şti, la plecare, unde va poposi şi unde va ajunge, aşa cum se întîmplã cu tot ce e viu. Auditorul este astfel, pe rînd, surprins, interesat, pasionat, solicitat sã ceceteze el însuşi, sã se întrebe, sã caute şi sã rezolve. Rari sunt, într-adevãr, oamenii care sã poatã face pe alţii sã gîndeascã, aşa cum îi stimuleazã, la cursurile lui, Nae Ionescu. Aşa se face cã, în cei zece ani de cînd e conferenţiar, în timpul cãrora d-sa a fãcut aproape 20 de cursuri, nu s-a repetat niciodatã de douã ori la acelaşi curs. Chiar atunci cînd împrejurãrile didactice l-au silit sã reia o materie fãcutã, problema a fost reluatã de la capãt, pe altã faţã, cum se poate vedea din compararea celor douã cursuri de istorie a logicei din anii 1924-1925 şi 1929-1930."**(11)**

În NAE IONESCU. AŞA CUM L-AM CUNOSCUT (Ed. Humanitas, 1992), Mircea Vulcãnescu se opreşte la cursurile lui Nae Ionescu asupra filosofiei relgiei, scriind cã prin ele, gîndirea sa preocupatã în special de astfel de chestiuni, "s-a ciocnit direct cu mintea lui Nae Ionescu într-un conflict de probleme" care îi erau cu mult mai dragi "decît toate logicile din lume" (op. cit., p. 41).

O dovadã în acest sens o constituie însãşi scrierea lucrãrii "**Douã tipuri de filosofie medievalã**", publicatã în 1942 în culegerea de texte şi studii "Izvoare de Filosofie" în aceslaşi numãr în care publicase faimoasa lecţie inauguralã a lui Nae Ionescu, "**Funcţia epistemologicã a iubirii**".

Pentru cã, dincolo de diferenţierea tipologicã a filosofãrii creştine pornitã pe urmele lui Augustin sau pe cãrãrile tomismului, diferenţiere care poate duce, sub anume raporturi, la un conflict de atitudini, punctul de ajungere cãtre care Mircea Vulcãnescu îşi îndreptase cugetarea nu era altul decît "iubirea" care înalţã sufletul spre "izvorul vieţii întregi care e iubirea ziditoare a lui Dumnezeu".

Datarea acestui studiu subintitulat "**Schiţa unui conflict de ordin problematic**", Paris, 1927 -Bucureşti, 1942 indicã interesul pe care Mircea Vulcãnescu l-a purtat filosofiei medievale încã din perioada specializarii sale in capitala Frantei, mai precis din perioada vizitelor fãcute lui Jacques Maritain.

De fapt, un interes mai general pentru filosofia religiei s-a manifestat la Mircea Vulcanescu din perioada studentiei bucurestene. In calitate de "asecerist", adicã de pe poziţiile studentului aderent la o Asociaţie Creştinã, in primãvara anului 1925 el fãcuse o oarecare tentativã de prezentare a cursului de filosofia religiei ţinut de Nae Ionescu, tentativã eşuatã, ca şi cea din dec. 1926, într-o schiţã de portret.

Pentru un tînãr de 21-22 de ani, în cãutare de modele, omul în sine era un subiect cu mult mai incitant decît sfera cea abstractã a filosofiei pe care Nae Ionescu o prezenta pe la cursuri, chiar atunci cînd la mijloc ar fi fost "filosofia religiei".

Punctul de pornire al scrierii acestor pagini (ce par a fi mai degrabã pagini de jurnal decît o lucrare scrisã în vederea vreunei publicãri) a fost cursul de **Filosofia religiei** ținut de Nae Ionescu în cel de-al doilea semestru al anului universitar 1924-1925. Dar titlul pus de tînãrul Mircea Vulcãnescu aratã numai intenția inițialã a scrierii, nu și conținutul paginilor rãmase în arhiva familiei: "**Nae Ionescu. Schema generalã a unui curs de filosofia religiei**"(**12**).

Prin cursul de filosofia religiei ținut de profesorul lor de metafizicã și de logicã, studenții creștini ar fi urmãrit sã afle "un îndreptar ortodox" **(13),** noteazã cam pe la început Mircea Vulcãnescu, dupã ce constatã cã în materie de filosofia religiei tot ce se afla în raza de acces a studenților aseceriști era "marfã de import". În aleași pagini el consemneazã și informația cã Nae Ionescu în douã rînduri "le-a tras chiulul" cînd aseceriștii sperau sã-l aibe în mijlocul lor.

Ispitit sã-și punã întrebãrile cele mai incomode, oricît ar fi fost ele de supãrãtoare, Mircea Vulcãnescu se întreabã, -cu mina cea mai serioasã pe care un tînãr aderent la o asociație de tineri o poate lua-, dacã nu cumva ei sunt, fãrã sã știe, "unelte polițienești gratuite". Întrebarea îi fusese provocatã, ca sã spunem așa, de epitetul de "religie polițieneascã" cu care Nae Ionescu gratulase credința religioasã a studenților asecerișiti, despre care, Mircea Vulcãnescu nu uitã sã consemneze, Nae Ionescu mai spusese cã ar fi o asociație cu "vagi pretenții de moralizare cateheticã a altora".

În volumul despre Nae Ionescu redactat -foarte probabil-, prin anii 1943-1944, dar completat și în urmãtorii doi ani, pînã la arestarea sa (în 1946), Mircea Vulcãnescu își amintește de reacția sa de profundã uimire în fața acelui creștinism orientat în întregime spre viața de dincolo profesat de Nae Ionescu **(14)**, precum și de faptul cã fostul sãu profesor opunea meditațiilor sale laice "viața liturgicã și participarea de har a bisericii" . Exaltãrilor pentru valorile sociale ale "**Predicii de pe munte**", mai consemneaza Vulcanescu, Nae Ionescu "le opunea un creștinism asocial și exclusiv teocentric, a cãrei singurã maximã era iubirea de Dumnezeu, fațã de care "iubirea apoapelui", care nouã ni se pãrea cheia creștinismului, apãrea numai ca o rãtãcire apuseanã" (ibid., p. 44).

Surprins de gîndirea religioasã a lui Nae Ionescu, Mircea Vulcãnescu **(15)** noteazã cã nu i-a pãtruns gîndul decît mai tîrziu, cînd a putut sã descopere singur cum actul religios "nu se țesea în intimitatea singurãtãții (...), ci între Dumnezeu și lumea întreagã", legatã de om printr-un sentiment de solidaritate intimã, în pãcat și în suferințã, care transforma experiența lãuntricã, "dîndu-i acel sentiment de tãrie și de duratã, pe care n-o capeți decît prin comunitatea tradiției" (ibid., p. 45) .

Aceste aspecte ale creștinismului ortodox prezentate de Nae Ionescu studenților sãi, oricît de mult ar fi rezonat ele în sufletul discipolului, și oricît de minunat ar apãrea ele transfigurate în paginile pe care Mircea Vulcãnescu le-a scris despre "**dimensiunea româneascã a existenței**", aproape cã pãlesc în fața creștinismului de naturã profund eticã, în care a crezut, pînã la ultima sa suflare Mircea Vulcãnescu (1904-1952). Pentru cã Mircea Vulcãnescu n-a încetat nici un moment sã mãsoare esența creștinismului dupã ce poate jertfi un om cuiva care "**nu-i este nimic**" (ibid., p. 44).

Dovadã sacrificiul vieții sale, în temnițã **(16)**, spre a salva un tînãr al cãrui nume este atît de obscur, încît n-a supraviețuit nici prin amintirea jertfei lui Mircea Vulcãnescu "Generația mea -spunea Petre țuțea (n.1901) -, a debutat în euforia realizãrii României mari și a murit în închisorile comuniste".

NOTE

1. v. Mircea Vulcãnescu, INTRODUCERE, rev. **Manuscriptum**, nr. 1-2 (102-103) Anul XXVII, Numãr special Mircea Vulcãnescu, îngrijit de Marin Diaconu, p. 61.

2. La primirea DIMENSIUNII ROMÂNEŞTI A EXISTENţEI, care-i fusese dedicatã, iatã ce-i scria Emil Cioran în 3 mai 1944 lui Mircea Vulcãnescu: "Dacã evenimentele n-ar fi așa cum sunt și eu n-aș fi buimãcit de ele, m-aș apuca sã scriu complementul negativ al acestei superbe DIMENSIUNI, în umbra cãreia puținãtatea mea se desfatã, neînstare sã reziste mãgulirii. Cum aș putea asista pasiv la o dedicație înscrisã subt cea mai substanțialã tîlcuire a întîmplãrilor valahe?" (v. rev **Manuscriptum**, nr. 1-2 (102-103) Anul XXVII, Numãr special Mircea Vulcãnescu, p. 266).

3. v. Scrisoarea lui Constantin Floru cãtre Mircea Vulcãnescu, din 26 noiembrie 194- (probabil, 1944, posibil si 1945). În încheierea scrisorii sale, iatã ce observã C-tin Floru: "...Carte deschisã, neterminatã, în care trãsãturile hotãrîtoare poate cã nu le-ai fixat încã", în rev. **Manuscriptum**, 1-2 (102-103) / 1996, Anul XXVII, Numãr special Mircea Vulcãnescu, p. 273

4. v. Mircea Vulcãnescu, "**Gîndirea filosoficã a d-lui Nae Ionescu -note pentru un comentar**", în rev. **Manuscriptum**, 1-2 (102-103) / 1996, Anul XXVII, Numãr special Mircea Vulcãnescu, p.75.

5. v. Nae Ionescu, FILOSOFIA CONTEMPORANÃ, retipãrit în vol. NELINIȘTEA METAFIZICÃ, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1993, p.148.

6. Vrînd sã-l ajute pe Vasile Bãncilã sã obținã o bursã pentru specializarea în Franța, Nae Ionescu îi scria acestuia în 1924: "Dacã e nevoie, pot vorbi și eu cu Iorga -sau cu cine crezi" (v. rev. "Manuscriptum", numãr special Vasile Bãncilã, nr. 3-4/1998, p. 249). Un an mai tîrziu, pentru a-i îndepãrta discipolului sãu niște scrupule neîntemeiate, izvorîte din teama de a nu fi citit destul, iatã ce-i scria Nae Ionescu într-o scrisoare, dupã primirea unui manuscris trimis de Vasile Bãncilã: "L-am primit anume ieri, așa cã nu am avut încã vreme sã-l citesc. De valoarea lui nu mã îndoiesc (...) Dumneata ești un om frãmîntat și asta e totul în breasla filosoficeascã. (...) D-ta zici cã nu ai citit destul; de unde s-ar putea sã rezulte: (1) cã anumite idei pe cari le înfãțișezi sã se gãseascã și aiurea; (2) cã anumite aspecte ale chestiunii sã-ți fie încã necunoscute. Iubite domnule Bãncilã, aș vrea sã-ți "infuzez" de-a dreptul experiența mea, care m-a costat multã caznã, ca sã te feresc de rãtãciri inutile (sunt și alte rãtãciri foarte folositoare!).

ad (1) Pentru un om care gîndește personal nu existã plagiat sau influență. O idee pe care am gãsit-o eu e a mea și e originalã - chiar dacã ar fi gîndit-o și scris-o trei sute de inși înaintea mea. Ar fi bine sã te convingi cã realitatea nu existã decît **odatã** și cã nimic din ce a fost nu va mai fi. Așa e și cu ideile. Au gîndit și alții; dar plecînd de la ce date și, mai ales, în ce complex de idei? Ar fi copilãresc sã ne stricãm noi bunãtate de bucurie a gîndului - singura care ne stã la îndemânã - otrãvind-o cu nesiguranța: dacã o mai fi spus-o și alții? Important e: se încadreazã în chip fecund în punctul meu de vedere? Contribuie la închegarea viziunii mele de ansamblu a existenței, care îmi asigurã echilibrul meu spiritual? Intrã în chip organic în aceastã viziune? Atît! Încolo, puțin îmi pasã. Important nu e dacã eu sunt mai deștept decît Descartes și Schelling. Ci dacã în adevãr izbutesc sã mã echilibrez spiritual, cîștigîndu-mi liniștea de care am nevoie: liniște care nu e posibilã fãrã o acordare între mine și existențã.

ad (2) N-ai cetit destul? Sã te fereascã D-zeu sã cetești "destul". Învațã sã înțelegi cã cetitul nu e o operație de adunare de material, ci doar o îmbogãțire sufleteascã a ta. Niciodatã nu vei izbuti sã cunoști toatã literatura unei chestiuni. Dar te întreb: cîtã carte au știut Plato sau Aristot, sau Augustin, sau Pascal, sau Kant chiar? Opune ãstora pe Wundt și ai sã mã înțelegi. Sã nu cetești? Ba da, și foarte mult chiar. Dar nu așa cum se face astãzi, ci înțelepțește, pentru bucuria d-tale; nu pentru informație, ci pentru reflexie" (v. rev. "Manuscriptum", numãr special Vasile Bãncilã, nr. 3-4/1998, p. 250)

7. v. Scrisoarea lui Nae Ionescu cãtre Vasile Bãncilã, în rev. "Viața Româneascã", nr. 3 / 1998, Anul XCIII, p. 98.

8. v. Mãrgãrita-Ioana Vulcãnescu, "**Jelui-m-aș și n-am cui/ jelui-m-aș codrului..**.", în rev "Manuscriptum", 1-2 (102-103) / 1996, Anul XXVII, Numãr special Mircea Vulcãnescu, p. 240. Într-o scrisoare trimisã din Franța în februarie 1927 Mircea Vulcãnescu face ample referiri

la filosoful J. Maritain și la atmostera întrunirilor din casa acestuia. La un moment dat, atenția îi este reținută de atitudinea de liniște și siguranță a ortodocșilor prezenți la întruniri contrastînd cu gravitatea protestanților "în pradă parcă a unui sentiment de responsabilitate a propriei lor mîntuiri; ca și cum și-ar fi ținut singuri în mînă soarta (...) Ortodocșii, oameni obicinuiți, cu plete și cu priviri adînc omenești, nu se prea simt la adăpost într-o asemenea construcție de gînduri. Se tem ca nu cumva frăgezimea "argumentului" să nu atragă după sine căderea obiectului argumentat -ca un castel minunat de cărți de joc. Cu totul altă liniște și siguranță le dă lor adăpostul sub aripele bisericei, sau după faldurile hainei lui Dumnezeu, așa cum singur ni se dă în revelație" (v. rev "Viața Românească", nr. 3-4/1997, p. 113).

9. Observații similare cu cele ale lui Mircea Vulcănescu în legătură cu stilul de a scrie a maestrului lor, făcea și Mircea Eliade într-un articol despre Nae Ionescu scris în 1970 și publicat în rev. "Prodromos" (nr.10). După istoricul religiilor asemenea stil ar fi reprezentat "o ruptură față de tradiția academică românească și într-o anumită măsură chiar față de cea europeană. Mai întîi, faptul de a "filosofa" în articole de ziar, așa cum nu făcuse pînă atunci decît Unamuno și Ortega y Gasset. Dar mai ales emanciparea față de jargonul academic (...), și ignorarea ceremonialelor retorice tradiționale, care au dus fatal, la "compromiterea" lui Nae Ionescu în ochii multora din colegii lui. "Nu e serios", se spunea; "nu e științific"("știința" însemnînd, în acest caz, note erudite, bibliografie și chiar citate în mai multe lumbi). (...) Filosofi de prestigiu, credincioși sau agnostici (Heidegger, Jaspers, Gabriel Marcel, Ricoeur etc.) dezbat probleme religioase într-un fel care nu amintește pe Sf. Toma sau Bergson, nici măcar pe Schleiermacher sau Rudolf Otto, ci mai degrabă pe Nae Ionescu".

10. Articolul publicat de Mircea Vulcănescu (**Gîndirea filosofică a d-lui Nae Ionescu)** în ziarul "Epoca" din ian 1931 figurează în deschiderea volumului cuprinzind cursul de ISTORIA LOGICEI, ținut de Nae Ionescu în 1924-1925(Ed. Eminescu, 1997, p.5-10). O ciornă a acestui articol s-a păstrat în arhiva familiei, fiind publicată în 1996, în numărul special (1-2) al revistei **Manuscripum**, dedicat lui Mircea Vulcănescu, p.79-86.

11. v. Mircea Vulcănescu, **Gîndirea filosofică a d-lui Nae Ionescu**, în volumul Nae Ionescu, ISTORIA LOGICEI (1924-1925), Ed. Eminescu, 1997, p. 9.

12. v. Mircea Vulcănescu, **Nicolae Ionescu. Schema Generală a unui curs de filosofie a religiei (curs făcut la Fac. de Filosofie și Litere de la Universitatea din București)**, pagini rămase în arhiva familiei Vulcănescu și tipărite prima oară în rev. **Jurnalul Literar** din aprilie 1998.

Aceste "file de jurnal", sau simple ciorne în vederea unor proiectate elaborări care au prins contur din alte perspective figurează, poate în exclusivitate din cauza titlului care nu se acoperă nicidecum prin conținutul lor, ca Postfață la volumul Nae Ionescu, Filosofia religiei. 1924-1925, Ed. Eminescu, 1998. Volumul, îngrijit de Marin Diaconu, are o Prefață semnată de Nicolae Tatu.

13. "**Îndreptar ortodox**" este tocmai titlul ce apare pe volumul scos în 1957 de către Dumitru Cristian Amzăr la Wiesbaden, reunind articolele pe teme religioase scrise de Nae Ionescu precum și fragmente din prelegerile sale universitare.

14. "Nae Ionescu ne aducea vedenia unui creștinism metafizic, care trăia integral din contemplarea liturgică a unui Dumnezeu extatic", scria Mircea Vulcănescu în amintirile sale despre fostul său profesor **(**v. Mircea Vulcănescu, NAE IONESCU, AȘA CUM L-AM CUNOSCUT , ediție îngrijită de Alexandru Badea, Ed. Humanitas, București, 1992, p.44).

15. Într-o scrisoare adresată fiicei lui Mircea Vulcănescu (din prima sa căsătorie), iată cum îl descrie Emil Cioran pe prietenul său: "Plus je pense à votre père il m'apparâit qu'il était, lui aussi, une exception vertigineuse, qu'il devait egalement avoir éludé par quelque miracle notre commune malédiction. Il peut sembler insensé d'affirmer, à propos d'un esprit véritablement universel, qu'il n'avait pas goûté au fruit maudit. Cela doit être vrai pourtant, car son savoir prodigieux était doublé d'une pureté telle que je n'en ai jamais rencontré de semblable. Le péché

originel, évident en nous tous, n'était visible en lui, en lui qui était si bien en chair et en qui, paradoxe merveilleux, s'abritait l'évadé d'une icône. (...) Je ne veux pas faire de votre père un saint, mais il l'était en quelque sorte" (v. rev. "Ethos", 1973, fragment preluat de Virgil Ierunca în alocuțiunea sa din cadrul simpozionului cu tema "**Hommage à Mircea Vulcãnescu**", Paris, 12 oct. 1984, alocuțiune intitulatã "**Le père prodigue**", publicatã în rev. **Manuscriptum**, nr. 1-2/1996, p. 258).

Despre posteritatea lui Nae Ionescu, dar și despre moartea "întru sfințenie" a lui Mircea Vulcãnescu, Virgil Ierunca scria (în 1965) următoarele: "Elevii au învățat de la profesor mai mult decît o tehnicã a cunoșterii: o voințã de a fi și rãmâne oameni pe senin și în furtunã, printre semeni și sub istorie. Nu e o întîmplare cã rezistența româneascã de azi (...) se confundã cu moartea întru sfințenie și eroism a lui Mircea Vulcãnescu.(...) Lecția Învãțãtorului a rodit peste încercare. Lecție neterminatã istoric..." (v. Virgil Ierunca, LECțIA NETERMINATÃ A LUI NAE IONESCU, în "Cuvântul din exil", febr.-martie, 1965, republicatã în volumul NAE IONESCU ÎN CONȘTIINțA CONTEMPORANILOR SÃI, crestomație de Gabriel Stãnescu, 1998, p. 171).

16. Cu inteligența sa ieșitã din comun, cu o forțã psihicã de-a dreptul impresionantã, prin care reușise, mimînd voia bunã, sã înșele vigilența cenzurii, Mircea Vulcãnescu, "deținutul K 489 din închisoarea Aiud", într-o carte poștalã trimisã pe 5 iunie 1947, a putut sã descrie celor dragi tabloul vieții de coșmar pe care o trãia: "Sãrut mîna sorã mare și aflã cã sunt sãnãtos și recunoscãtor pentru doctoriile trimize și te rog sã mai trimeți la fel, plus Urofórminã Gobey, Anemovit și alifie de fațã. Cã n-am nevoie de nimic și nu-i voie decît trei kilograme cu hîrtia și nu se mai iau cãrți strãine și mi-am cusut singur gãurile de la pantaloni și pot umbla și cu capul gol; iar în loc de însemnare, țin minte. De pițule n-am nevoie, cã nu e permis și nici nu au cãutare. M-am bucurat cã vi s-au mãrit mult zalariile, așa cã dacã le-or plãti curînd, o sã puteți cumpãra aproape ca mai înainte. Hrana este foarte fainã de cînd au ieșit buruienile. Și curãțenia-i mare, pentru cã o facem noi. Și așa de preciz rãpui inzectele cu praful pe zid, cã nu mai vin iar tot alea. Și toți sunt prea buni cu mine, cã n-am de-a face cu ei. Și mã odihnesc ziua toatã, cã mã culc cu soarele și mã scol cu el, cã n-am luminã și dacã nu pot dormi, mã gîndesc toatã noaptea în voie, netulburat. Și aeru-i fain pe aici, cã dorm cu geamul deschis și așa de frumos auzi buha-n pãdure și cotartele prin vecini. Am fãcut ziluetã și ca sã fiu și mai fain m-am tuns cu numãrul zero și m-am ras și acum bubele din cap se usucã. Și am fãcut progrese spirituale-n celulã și am ajuns sã vãd ca Luther, dar n-am cãlimarã și nici în fiecare zi, cum doresc celor la care cu drag mã gîndesc. Precum vezi, e bine pe aici, dar nu ca la Muca și Tuca. Cu mult dor și drag scrie Mircea, din Aiud" (v. Mircea Vulcãnescu, **Ultimul Cuvânt și alte texte**, ediție îngrijitã, Câteva lãmuriri și o Desfãșurare cronologicã de Mãriuca Vulcãnescu, Ed. Crater, București, 2000, p. 111).

Și acesta nu era decît începutul coșmarului. Fiindcã dupã 1948, sub atenta supraveghere a generalului rus Nikolski, au fost aruncați în închisori sute de mii de oameni, supuși unui regim de rapidã exterminare. În jurnalul sãu intitulat **Sub ocupație comunistã**, Vasile Bãncilã, al cãrui fiu fusese de asemeni întemnițat, noteazã în august 1972 urmãtoarele: "Mircea Vulcãnescu nu-și mai simțea mîinile, bãtut în fiecare noapte la ora 12, pe dușumea" (v. rev. "Manuscriptum", numãr special Vasile Bãncilã, nr. 3-4/1998, p. 243).

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

"ÎN LUMEA CEA TRECÃTOARE NU EXISTÃ PERFECțIUNE" (Nae Ionescu și Vasile Bãncilã)

"E vorbã goalã cã Nae Ionescu n-a scris. În realitate, a scris mult și chiar filosofie, fiindcã despre orice scria el era filosofie.** (...) **Fãcea impresia de forțã liniștitã și plinã de resurse (...) Niciodatã, dar niciodatã Nae Ionescu nu era intimidat sau pus în încurcãturã, era liniștit și sigur, cu ceva fluid, ca omul care-și cunoștea resursele și puterea de replicã (din acest p.d.v. îl întrece și pe Iorga)"

Vasile Bãncilã

Cunoscut și apreciat de contemporanii sãi datoritã profunzimii, originalitãții și frumuseții eseurilor sale rãspîndite generos prin revistele vremii **(1)**, dintre toți discipolii, și mai ales prietenii lui Nae Ionescu, - pentru cã pe mãsura trecerii vremii, cei care-i fuseserã studenți și-i rãmîneau în preajmã, deveneau, cumva de la sine, prieteni ai fostului lor maestru -, lui Vasile Bãncilã i-a revenit onoarea sã aparã în primul volum (1941) din operele filosofice ale lui Nae Ionescu, ca autor al introducerii.

"De mult te socot ca unul dintre cei doi-trei strãluciți eseiști ai noștri", îi scria în 1934 Lucian Blaga (1895-1961) lui Vasile Bãncilã (1987-1979).

Încercînd o portretizare a lui Nae Ionescu, portret cu atît mai greu de realizat cu cît în jurul acestuia stãruia, observã Bãncilã, "un halou de mister și de excelare ca exemplar uman" **(2)**, el îi evidențiazã marea inteligențã "care în viațã i s-a apreciat cel mai mult", precum și "puternicul sentiment al eului propriu, a cãrui tãrie era însã interiorizatã la maximum și cel mai adesea învãluitã în fluiditãți domoale și într-o surdinã sau transfigurare care uneori mergea pînã la umilințã creștinã."(v. Vasile Bãncilã, **Nae Ionescu**, în vol. Nae Ionescu. **Logicã. 1929-1930**, ediția I-a 1941, ed. II-a, Ed. Humanitas, 1993, p 13).

Conștient cã în timp "era datã ecuația și drama luptei de mîntuire a omului" (Ibid.), Nae Ionescu mai știa cã dincolo de timpul organic (condiția realizãrii vieții), existã o perfecțiune atemporalã, cu esențele și vointele ei, cum scria Vasile Bãncilã, "staticã și veșnicã, în aceeași mãsurã în care e și vie. Ceva din Platon, ceva din Parmenide, cu multã culoare creștinã și cu multã precizie creștin-ortodoxã"(Ibid.).

Trãirea și înțelegerea valorilor metafizice ale existenței la Nae Ionescu erau cu atît mai remarcabile cu cît spiritul vremii, încã de pe atunci, tindea cãtre excluderea oricãrui transcendent odatã cu dezvoltarea științei și tehnicii, precumpãnitoare devenind fuga de realitate și de sinele propriu, refugiul în lumea simțurilor, în relativ și în iluzia cã omul își ajunge lui însuși; sau, pe tãrîmul culturii, în intelectualismul ușor și în estetism, ori în metafizici compensatorii, numite de Bãncilã "surogate de metafizici", precum absolutul artei și comentariile în marginea științei, fãcute de pe pozițiile raționalismului pozitivist proclamînd în cunoaștere suveranitatea subiect-obiect **(3)**.

Pe undeva pe urmele lui Platon, pentru Nae Ionescu cercetarea metafizicã a realitãții nu însemna sãrãcirea ei. Din contrã, era o potențare a realitãți prin cunoașterea ei înțelegãtoare, ceea ce situa adevãrata cunoaștere metafizicã în domeniul "trãirii". Existã în realitate "forme fixe, identice cu ele însele", spunea Nae Ionescu la cursul de metafizicã din 1928-1929. Dar identitatea

lor nu provine din formele de organizare ale minții omenești, ci ele sunt ale realitãții însãși, sunt esența realitãții, principiu structural al ei, de naturã spiritualã.

Prin înțelegerea organicã a realitãții se poate ajunge la o valorificare staticã a universului, nu dinamicã, așa cum era ea conceputã de Aristotel. Printr-o atare concepție metafizicã asupra realitãții, Nae Ionescu putea afirma -cu deplinã îndreptãțire- cã introducerea unui dinamism în formula de organizare a realitãții devine de prisos.

Esențele se aratã a fi supuse principiului identitãții, fãrã ca prin aceasta sã fie, în vreun fel, materiale, sau simple funcții ale intelectului nostru, fãrã sã fie construcții artificiale, ci realitãți.

Nimeni nu a simțit mai puternic decît Nae Ionescu devenirea continuã și faptul cã în lumea cea trecãtoare nu existã perfecțiune, cã "fixitatea e artificializare, e moarte (...). Dar dincolo, în lumea cea mai realã și cea mai idealã totodatã, perfecțiunea e maximum de trãire, e actul suprem", nota în introducerea sa,Vasile Bãncilã.

În istorie, mai consemna Vasile Bãncilã, Nae Ionescu "a vãzut mai ales comunitatea etnicã, neamul. Și în metafizicã, mai ales pe Dumnezeu. Deci, în ceea ce a avut mai bun, profesorul Nae Ionescu a fost un servitor al nației și al Divinitãții. Poate fi un scop de viațã mai înalt?" (Ibid.).

Politeismul, spunea Nae Ionescu la cursul de metafizicã din 1936-1937, este tocmai formula de viațã ilustrînd lipsa unei reduceri a diversitãții la unitate. Pentru cã, așa cum l-a fãcut Dumnezeu pe om, "omul începe acolo unde începe unitatea lui, unde el își trãiește unitatea lui" (op. cit., p. 211).

În jurul discursului asupra "unitãții", la ultima sa prelegere de metafizicã ținutã în 1937, Nae Ionescu întrețese - în viziunea întregitoare a metafizicii ființei - acea fațetã a metafizicii pe care noi am numit-o "**metafizica lui Ahile**".

Dar, pentru cã gîndirea lui Nae Ionescu era prin excelențã vie, punîndu-și noi și noi probleme, chiar la cea din urmã prelegere a ultimului sãu curs de metafizicã, unde el dezvoltase arborescenta sa viziune asupra lumii, rãmîn semnalate, ca probleme deschise unor meditații ulterioare, "nevoia de a realiza aceastã unitate", alãturi de problema unitãții însãși, privitã la limita dintre domeniul realului și domeniul logicului, problemã pe care o evidențiase chiar la începutul prelegerii **(4)**.

Adept al unei viziuni statice asupra existenței, parmenidian, fãrã doar și poate, în filosofia lui Nae Ionescu finala întrețesere a "metafizicii lui Ahile" în metafizica ființei este, pe cît de delicatã, pe atît de subtil realizatã, cu o finețe de gîndire pe care numai Nae Ionescu era capabil sã o etaleze în fața unor studenți.

Iatã, în linii mari, cum decurge acest demers. Dumnezeu, ca limitã a existenței, este "ceva la limita existenței și ceva în care noi ne regãsim", este transcendențã înțeleasã ca unitate. Cînd omul ajunge sã se trãiascã pe sine ca unitate, unitatea la care ajunge este atît de cuprinzãtoare, încît prin trãirea ei, el trãiește și cunoaște totodatã unitatea lumii, sau lumea ca unitate, fãrã a înceta sã fie element constitutiv al acestei unitãți.

Omul poate realiza depãșirea propriilor margini, cum odinioarã proclamase însuși divinul Platon, prin intermediul iubirii, singura care oferã omului șansa unei întregiri. Dar Nae Ionescu știa bine cã o astfel de ființã întregitã nu este de sine stãtãtoare, și de aceea lipsitã de permanențã.

Permanente sunt doar "momentele de dezechilibrare ale comunitãții din care omul face parte". Și asta, spunea Nae Ionescu, "nu este teorie, ci fapt istoric". (v. Nae Ionescu, **Tratat de metafizicã**, Ed. Roza Vânturilor, 1999, p. 175). Comunitãțile umane care sunt națiile, sunt singurele care depãșesc individul și rãmîn totodatã "existențe permanente în veac". De aceea însãși realitatea lui Dumnezeu, pentru fiecare om, capãtã limitarea comunitãții din care el face parte: "Dacã Dumnezeu nu poate fi trãit decît într-o unitate, atunci comunitatea aceasta din care facem parte ne dã posibilitatea de a trãi și de a comunia împreunã, în Dumnezeu" (op. cit., p. 213).

Termenul desemnînd omenirea întreagã este o purã abstracțiune, în timp ce comunitãțile umane (numite fie popoare, națiuni, sau cetãți) sunt, dupã Nae Ionescu, "fapte naturale". Aceasta face ca ele sã fie, fiecare în parte, "un absolut necondiționat de nimeni și de nimic, decît de legea lui lãuntricã" (op. cit., p. 214).

De aceea omul ca element constitutiv al unitãții lumii nu se poate sustrage unitãții pe care o constituie însãși neamul din care el face parte. Comunitatea de iubire devine astfel un instrument de cunoaștere, o cale cãtre Dumnezeu. Pentru cã, spre deosebire de cunoașterea realitãții sensibile în care este suficientã conștiința individualã, "cunoașterea lui Dumnezeu nu este posibilã decît pentru o unitate umanã colectivã, unitate realizatã prin iubire. Adevãrul teologic fiind de naturã soborniceascã. Asta nu o înțeleg decît creștinii rãsãriteni, ortodocșii"**(5).** Dar, pentru Nae Ionescu, iubirea creștinã poate duce doar la adevãrul creștin, la Adevãr, nu și la mîntuire, cea din urmã nefiind numai cunoaștere. Mîntuirea este mai presus de toate un act de îndurare din partea lui Dumnezeu (Ibid).

Nae Ionescu le spunea studenților sãi la ultima sa prelegere cã "ortodoxia este credința într-un Dumnezeu real, viu, iar catolicismul este credința într-un Dumnezeu abstract". Ortodoxia, nu poate fi, asemenea catolicismului, "tranzacționalã", tocmai pentru cã Dumnezeu este ceva viu, este o prezențã în inima creștinului ortodox **(6)**.

Din punct de vedere religios, formula catolicã a creștinismului i se pãrea "hibridã", ca fiind compusã din creștinism plus ideea de stat roman. Ortodoxia este mai purã, "pentru cã nu conține elemente eterogene" (v. Nae Ionescu, **Istoria metafizicii. 1930-1931**, curs litogr. p. 54). Într-un articol scris în 1937 el mai observa existența unui "fapt, istoricește exact, cã biserica romanã nu a sprijinit niciodatã și nicãieri mișcãrile naționale; nici în Italia unificãrii, a lui Cavour, nici în Germania unificãrii, a lui Bismark (...); a sprijinit, în schimb, țãri în care principiul național nu existã deloc (Austria habsburgicã) sau nu existã decît în al doilea rînd" **(7)**

Dupã Nae Ionescu, staticismul ortodoxiei ar fi ilustrat în esența lui de purcederea Sîntului Duh numai de la Tatãl, iar "**filioque**" pe care îl susțin catolicii, ar reprezenta mai mult decît un aspect doctrinal **(8)** ce deosebește catolicismul de ortodoxie.

Purcederea de la Tatãl și Fiul, sesiza cu multã finețe Nae Ionescu la cursul sãu de istoria metafizicii din 1930-1931, denotã o cu totul altã teorie a judecãții în logicã: "tot dinamismul apusean nu este decît o altã formã a lui Filioque" **(9)**.

Într-un articol pubicat în "**Cuvîntul**", Nae Ionescu observa cã de la Renaștere încoace "omul a coborît din ce în ce mai mult în lumea lucrurilor, pierzînd contactul cu Divinitatea, din care totuși se împãrtãșește prin esența lui; -într-atît încît chiar pentru conștiințe religioase ridicate îngerul a devenit un ideal de perfecționare; uitîndu-se faptul elementar cã, într-o cosmologie creștinã consecventã, înger și om se mișcã pe linii deosebite; cel dintîi nefiind decît ideal de sublimare a lucrurilor; cel de al doilea, treaptã de ajungere la Dumnezeu "**(10)**.

Omul de astãzi este, mai mult decît oricînd, omul tehnicii, "**homo faber**". De aceea, observa Nae Ionescu într-un alt articol din "**Cuvîntul**", el este împuținat, este "mutilat în toate avînturile lui metafizice și mistice"**(11)**.

Ducîndu-și traiul de pe azi pe mîine în marile aglomerãri urbane, avînd <<reacții de scatii domesticiți>>, - cum scria Bãncilã în prelungirea celor gîndite de Nae Ionescu -, orãșenii au ajuns sã deprecieze spațiul, sã îl perceapã ca finit. (v.Vasile Bãncilã, "**Științã și spirit metafizic**" (1935), în vol. **Duhul sãrbãtorii**, Ed. Anastasia, 1996, p. 99-117).

În nevoia de a-l situa pe Nae Ionescu în cuprinsul peisajului cultural al României interbelice, Vasile Bãncilã trece în revistã momentele de renaștere spiritualã ale culturii române. Prima renaștere culturalã, începutã la sfîrșitul secolului XVIII **(12)** și apoi continuatã în secolele urmãtoare, dupã Vasile Bãncilã, ar fi durat pînã la sfîrșitul primului rãzboi mondial. Atunci <<s-a lucrat în domeniul istoric, filologic și folcloric>>, iar idealurile românilor au fost <<independența și unirea naționalã>>, așadar <<scopuri organice pentru activitatea spiritualã>>

(v. Vasile Bãncilã, **Teoreticism**, în vol. **Filosofia vîrstelor**, Ed. Anastasia, București, 1997, p. 40)

După întregirea României ar fi urmat cea de-a doua renaștere, mult mai adîncă pentru că ea s-a conturat ca o renaștere în plan spiritual și metafizic, într-o similarã perioadã de primenire a spiritului culturii europene. A doua renaștere, consemnează Vasile Bãncilã, a fost strãlucit reprezentatã "de Vasile Pârvan și de Nae Ionescu, dintre cei plecați, de Lucian Blaga și de Nichifor Crainic, dintre cei în viațã".

În perioada interbelicã nimãnui, nici chiar celor situați pe poziții politice din cele mai diferite, nu i-ar fi trecut prin minte sã-l excludã pe Nae Ionescu dintre vîrfurile spiritualității românești, cum s-a întîmplat în momentul în care, dincolo de granițele României, s-a decis decapitarea spirituală a ei. Ceea ce a însemnat înființarea cenzurii, întemnițarea intelectualității românești**(13)**, ruinarea învãțãmîntului și confecționarea unei fanteziste istorii a poporului român, asortatã cu nouã prezentare așa zis "științificã" a limbii române, cu arderea bibliotecilor pentru ca lucrãrile marilor istorici români, ale lingviștilor de seamã și ale cartografilor români, precum și creațiile reprezentative ale culturii românești sã disparã cu totul, sau sã revinã cu cît mai multã greutate în circuitul culturii **(14)**.

Sau cum se întîmplã azi, la un deceniu de la înlãturarea comunismului, printr-o nefericitã continuare, pe diferite cãi, a politicii culturale din perioada comunistă, detașîndu-se în această rezistențã la schimbare aceiași satrapi bine îndoctrinați care continuã sã-l "înfiereze" pe Nae Ionescu și care, încã din tinerețea lor, au promovat (prin toate mijloacele de care dispuneau) un nivel cît mai scãzut al culturii.

Dupã rãzboiul de reîntregire, începînd cu anul 1920 cînd a intrat ca asistent în Universitatea din București **(15)**, -mai aflãm de la Vasile Bãncilã -, "Nae Ionescu a lucrat direct, printr-un învãțãmînt oral , asupra conștiinței filosofice a tineretului(...), producînd o elitã gînditoare care avea sã se manifeste curînd în publicisticã și în crearea de opere".

Cunoscîndu-l bine pe Nae Ionescu, Vasile Bãncilã va consemna în plinã perioadã comunistă, desigur nu pentru publicare, cum profesorul Nae Ionescu "era devotat prietenilor și elevilor sãi: lucra pentru ei și era plin de sugestii. De aceea a fãcut școalã, a creat curent, a creat dicipoli (și din afara universitãții)" (v. Vasile Bãncilã, **Efemeride naeionesciene**, în rev. **Manuscripum**, nr. 3-4 / 1998, p. 193). De altfel, această nobilã trãsãturã de caracter a fost și punctul de plecare al speculațiilor lui Mircea Eliade în jurul <<socratismului>> profesorului Nae Ionescu.

Discipolii sãi erau tineri foarte dotați, nota Bãncilã gîndindu-se în primul rînd la Mircea Vulcãnescu și la Mircea Eliade. Ar fi stat oare acești tineri pe lîngã Nae Ionescu timp de 10-15 ani dacã el n-ar fi fost o forțã filosoficã ce nu se epuiza? - se întreabã el, desigur în mod retoric, știind bine rãspunsul: "de la Nae Ionescu aveau mereu de învãțat." (Ibid.)

"Inițiat în misterele matematicii", Nae Ionescu era "mare profesor", consemneazã, ca atîția altii, Vasile Bãncilã, adãugînd imediat dupã aceea: "contrariul lui Blaga, pe care îl susțineau cãrțile, ca și pe Wundt" (Ibid.).

Printre însemnãrile rãmase în arhiva familiei Bãncilã gãsim și o paralelã între cîțiva renumiți profesori ai Universitãții bucureștene: "Nae Ionescu venea la cursuri degajat, întotdeauna stãtea pe scaun, vorbea liber și sistematic, original". În contrast cu acesta, "Cãlinescu, intra în salã ca o primadonã tare pe vocea și talentul ei, fãrã asistenți. Vianu venea cu un stat major de asistenți și vorbea doctoral și îngrijit. Nae Ionescu venea totdeauna singur și aproape cu mîinile la spate, cu un fel de indiferențã sau de calm, de firesc fastuos." (Ibid.)

Într-un scurt moment de optimism, datorat firii sale generoase, cãci împrejurãrile istorice în care a trãit dupã repetatele mutilãri ale României numai viziuni optimiste nu-i încurajau, Vasile Bãncilã (1897-1979) așterne pe hîrtie urmãtoarele: "Istoria îi va face dreptate. Cãci Nae Ionescu a fost una din cele mai mari inteligențe românești, cea mai originalã figurã româneascã din istoria noastrã contemporanã".

În vremurile de efervescență spirituală ce au urmat întregirii țării în hotarele ei firești, tînãrul Mircea Eliade a nutrit și el convingerea dupã care "geniul se rãzbunã întotdeauna. Mai curînd ori mai tîrziu, orice mare personalitate începe sã fie înțeleasã și prețuitã cum se cuvine".

NOTE ȘI COMENTARII MARGINALE

1. Despre Vasile Bãncilã, Nicolae Bagdasar (1896-1971), în capitolul ce i l-a dedicat în **Istoria Filosofiei Românești** (1940), consemna cã este "cel mai fecund" filosof al generației sale. În scrisoarea pe care Ion Chinezu i-o trimite lui Blaga dupã ce Vasile Bãncilã ținuse, pe 25 februarie 1936, o conferință la Cluj despre filosofia lui Blaga se pot citi cîteva impresii prin care ne putem face o idee despre personalitatea filosofului Vasile Bãncilã: <<Alaltãieri Bãncilã și-a rostit conferința despre tine la Cluj. L-ai auzit vreodatã vorbind pe acest franciscan rãsãritean? Lumea de-aici, care în general nu-l cunoștea (chiar unor prieteni degeaba le spuneam cã Bãncilã e una din cele mai subtile minți ale țãrii) a rãmas uluitã -aș zice consternatã. A fost o revelație, care a obligat la abolirea tuturor idealurilor curente de oratori la noi. Într-adevãr, Bãncilã nu e nãvalnic și încîlcit ca Iorga, nici nu cultivã perioadele ritmice și vaste, de tradiție maiorescianã, ca Petrovici, și mai puțin încã patosul de goarnã al lui Goga. Bãncilã nu e un <<elocvent>> în nici unul din aceste chipuri. Vorbele lui se înșiruie într-o învolburare nespus de blîndã, ca niște valuri mãrunte, multiplicate la infinit. O agitație ușoarã însoțește aceastã mãtãsoasã tãlãzuire din care, în cele din urmã, se încheagã priveliști de vaste întinderi și de mãrețe perspective. Sunt încã robit de vraja cuvîntãrii lui, și acum, cã a plecat, îi aud mereu vocea micã și intimã, și simt în jurul meu atmosfera de azur și de negrãit de dulce cuviințã țãrãneascã ce radiazã din cuvîntul și din întreaga ființã a acestui poet și gînditor de o modestie atît de aristocraticã încît nu mã mir cã în bîlciul anilor din urmã a trecut aproape neobservat>> (v. Ileana Bãncilã, **Notã asupra ediției**, în vol. Vasile Bãncilã, **Lucian Blaga -energie româneascã**, Ed. Marineasa, Timișoara, 1995, p. 14-15).

2. În constanta paralelã pe care, aproape involuntar, Vasile Bãncilã o face între Nae Ionescu și Lucian Blaga, cei doi mari filosofi pe care a știut ca nimeni altul sã-i aprecieze, iatã ce mai gãsim în însemnãrile sale: "Nae Ionescu nu era omul care sã trãiascã în singurãtate și tãcere (contrar lui Blaga); viața socialã de luptã și viața mondenã îl fãceau creator, îl stimulau. Cîtã energie a cheltuit!" (v. Vasile Bãncilã, **Efemeride naeionesciene**, în rev. **Manuscripum**, nr. 3-4 / 1998, p. 192.).

3. v. Vasile Bãncilã, **Duhul sãrbãtorii**, Editura Anastasia, București, 1996, p. 103-109.

4. Observînd aceste teme de gîndire semnalate de Nae Ionescu la ultima sa prelegere de metafizicã, într-o notã, dl Marin Diaconu, consemneazã pãrerea sa, dupã care "Nae Ionescu ar fi dorit sã mai ținã o lecție, care ori nu s-a mai ținut, ori n-a fost stenografiatã" (v. nota 1, p. 215, în vol. Nae Ionescu, **Tratat de metafizicã**, Ed. Roza Vânturilor, 1999). Ceea ce dovedește cît de puțin a înțeles acest harnic îngrijitor al cursurilor lui Nae Ionescu felul particular de implicare a lui Nae Ionescu în problematica filosofiei, pe care a predat-o - pînã la ultima sa prelegere- cu pasiunea celui frãmântat în permanențã de arcanele ei.

Mircea Vulcãnescu, în volumul sãu **Nae Ionescu. Așa cum l-am cunoscut**, comparã cursurile acestuia cu cele ținute de G. G. Antonescu, profesor de pedagogie "tobã de carte, dar fãrã preocupãri filosofice reale" (op. cit., p. 27). La G. G. Antonescu, problema formulatã la începutul orei trebuia, pînã la sfîrșitul prelegerii sã fie rezolvatã. În schimb, la Nae Ionescu, dupã fiecare prelegere, "rãmânea o întrebare deschisã, uneori de la un curs la altul, și chiar de la un an la altul" (Ibid.).

Vasile Bãncilã remarcase, la rîndul sãu, cã "Nae Ionescu era mereu în fațete noi, sugestiv în permanențã, ca un briliant cu multe fețe" (v. Vasile Bãncilã, **Efemeride naeionesciene**, în revista **Manuscriptum**, nr. 3-4 / 1998, p.193).

5. v. Nae Ionescu, **Crãciunul**, în "Cuvîntul", nr. 2401, 25 decembrie 1931, cuprins în vol Nae Ionescu, **Între ziaristicã și filosofie**, Ed. Timpul, Iași, 1996, p.222.

6. Preotul Gheorghe Calciu, în volumul omagial **"Nae Ionescu", 100 de ani de la naștere:1890-1990, 60 de ani de la moarte:1940-1990** (San Diego, California**)** și-a început paginile scrise despre Nae Ionescu prin urmãtoarea frazã: "A vorbi despre ortodoxia lui Nae Ionescu este ca și cum ai cãuta sã demonstrezi într-o noapte cu lunã, cã luna este pe cer" (v. Gheorghe Calciu, **Ortodoxia lui Nae Ionescu**, în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p. 79-97).

7. v. Nae Ionescu, **Și totuși catolicismul este inactual**, în "Predania", anul I, nr. 6-7, 1 - 15 mai 1937, cuprins în vol. Nae Ionescu, **Suferința rasei albe**, Ed. Timpul, Iași, 1994, p. 251-252

8. Interesante informații despre cum s-a fãcut, în 1698, unirea bisericii creștin-ortodoxe cu Roma s-au gãsit într-unul din dosarele de securitate privitoare la filosoful Lucian Blaga. Dupã arestarea sa, dr. Iubu, la una din numeroasele anchete la care a fost supus, a relatat Securitãții întîlnirea dintre Lucian Blaga și istoricul I. Lupaș, care îi spusese lui Blaga cã a descoperit <<actele prin care se dovedește definitiv cum unirea bisericii greco-catolice din 1698 cu Roma n-a fost realã. Cum s-au falsificat actele de cãtre catolici și cum s-a procedat în chip samavolnic>>. I. Lupaș îl pusese la curent pe Blaga cã <<are actele originale și pe cele falsificate>>, cerîndu-i sfatul dacã e momentul sã le publice sau nu, sub comuniști. Blaga <<i-a spus sã le pãstreze bine și mai tîrziu, cînd n-or mai fi comuniștii la conducere, sã le dea poporului>>. (v. Dorli Blaga. Ion Bãlu, **Blaga supraveghiat de securitate**, 1999, p. 83).

9. v. Nae Ionescu, **Istoria metafizicii**.1930-1931, curs litogr., p. 36.

10. v. Nae Ionescu, "**...Și s-a fãcut om**", scris în 25 dec. 1927, cuprins de Mircea Eliade în vol. **Roza Vânturilor** (ed. II-a, 1990, p. 50).

11. v. Nae Ionescu, **"Cetãțean" și "om",** cuprins de Mircea Eliade în vol. Nae Ionescu, **Roza Vînturilor** (ed. II-a, Ed. Roza Vânturilor, 1990, p. 361).

12. Indicînd sec. XVIII drept început al primei renașteri culturale, Vasile Bãncilã, cum era de așteptat, îi cuprindea pe reprezentanții **Școlii Ardelene**, în opera cãrora el a vãzut (ca mulți alții înaintea lui) semnele unei renașteri culturale românești.

Ei bine, dl. Nicolae Manolescu, în **Istoria** sa **criticã a literaturii române**, pe considerente de <<scriiturã bãtrînescã>> și lipsã de <<expresivitate>>, tocmai pe acești mari învãțați ai Școlii Ardelene (care au avut un rol de frunte în însãși adoptarea alfabetului latin) îi scoate pur și simplu din literatura românã (v. Nicolae Manolescu, **Istoria criticã a literaturii române**, cap. **Ultimii cronicari. Mentalitãți noi în haine vechi**, Ed. Minerva, București, 1990). Tocmai pe acești cãrturari de un absolut uimitor orizont cultural, în comparație cu care, <<expresivii>> scriitori contemporani, mult lãudați de dl. Nicolae Manolescu, par de-a dreptul inculți.

13. În 1945, la o lunã dupã "crucificarea" României (prin **Convenția de la Yalta**) Vasile Bãncilã îi scria lui Lucian Blaga urmãtoarele: "Îți scriu în ceasuri grele (...) Prin sufletul nostru "va trece sabie" (**Luca** 2, 35) și în curînd va sosi vremea, dacã nu a și sosit, cînd va trebui sã nãdãjduim "mai presus de nãdejde", cum spune în **Evanghelie**.

Îmi sunã în urechi, de cîțiva ani, la rãstimpuri, alte cuvinte din **Scripturã**:"...vã vor da în sinedrii și în sinagogi veți fi bãtuți...Și veți fi urîți de toți pentru numele meu. Și cînd veți vedea urîciunea pustiirii...stînd unde nu se cade..., atunci cei ce vor fi în Iudeea sã fugã la munți. Și cel de pe acoperiș sã nu se coboare în casã, nici sã intre ca sã ia ceva din casa sa. Și cel ce va fi în țarinã sã nu se întoarcã înapoi ca sã-și ia haina. Dar, vai celor ce vor avea în pîntece și celor ce vor alãpta în zilele acelea. Ci rugați-vã sã nu vã fie fuga voastrã iarna"**(Marcu** 13). De atîtea ori am crezut cã a sosit vremea acestei prorociri, dar niciodatã ca acum. (...) Voi mai fi liber începînd de mîine? Ce se-alege de ai mei, de fecior, de țarã? Dar de cîntecul meu rãmas neisprãvit? Acum

nu mã mai intereseazã acest cîntec. Mã obsedeazã însã familia și țara" (v. rev "Manuscriptum" nr. 3-4 / 1998, p. 269).

Nu știm ce i-a scris Lucian Blaga în scrisoarea sa de rãspuns. Dar referitor la aceeași perioadã, ne apar edificatoare urmãtoarele rîndurile din **Luntrea lui Caron**: "o gravã rãsturnare de valori, o deplasare a criteriilor spirituale era pe cale de a se produce, ca o lunecare de straturi geologice" (v. Lucian Blaga, **Luntrea lui Caron**, Ed. Humanitas, București, 1990, p.87).

14. "În iulie 1946 erau interzise circa 2 000 de titluri de cãrți și reviste, în primãvara lui 1948 peste 8 000, trecute toate într-un volum de 522 pagini intitulat **Publicații interzise**". (v. Vlad Georgescu, **Istoria Românilor**, Ed. Humanitas, 1992, p.263)

15. La un examen cu Dimitrie Gusti, G.G. Antonescu și Nae Ionescu, - povestește Mircea Vulcãnescu -, toți care învãțaserã papagalicește rãspundeau numai la întrebãrile puse de profesorul de pedagogie. Dimitrie Gusti, președintele comisiei de examinare, i-a spus, mirat, lui Nae Ionescu "**Ce-o fi cu asta, domnule coleg?**".

Nae Ionescu atunci le-a propus celorlalți din comisie sã-l lase pe el sã întrebe probleme de pedagogie. Rezultatul a fost elocvent. N-a mai rãspuns nici un candidat. Doar Stelian Mateescu (care, în 1933, va publica <<**Directiva absolutului**>>) , nu numai cã a rãspuns la întrebãrile puse, dar s-a și luat la harțã cu comisia. Pentru a fi trecut la examen, dupã ce-l necãjise pe Dimitrie Gusti, Nae Ionescu a trebuit sã-i ia apãrarea, asigurîndu-l pe Gusti cã Stelian Mateescu "știe multã carte", deși este cam "apucat".

Nae Ionescu i-ar fi spus dupã examen fostului sãu student Stelian Mateescu. "Idei vii tu sã cauți la examen? Pecetie, mãi pecetie. Asta cauți aici" (v. Mircea Vulcãnescu, **Nae Ionescu. Așa cum l-am cunoscut,** p 39).

În consemnãrile lui Vasile Bãncilã, publicate în rev. **Manuscriptum** (nr. 3-4/ 1998) de cãtre Dora Mezdrea, gãsim inedita informație cã "la doctorat Nae Ionescu s-a certat cu un profesor, Oswald Külpe"**.** Despre multdiscutatul doctorat al lui Nae Ionescu, publicat abia post-mortem de cãtre foștii studenți ai lui Nae Ionescu, Vasile Bãncilã mai notase prin foile sale cã Nae Ionescu "și-a dat doctoratul în 3 semestre, ceea ce nu s-a mai întîmplat de la Nietzsche" (Ibid.).

<< La Cuprins

<< La Cuprins

Isabela Vasiliu-Scraba

EVERY GREAT INTELLIGENCE SWINGS BETWEEN RELIGION AND PHILOSOPHY (Nae Ionescu and Petre ţuţea)

"As compared to Nae Ionescu, Cãlinescu did not even exist. I knew him in person, I talked to him. He had as much philosophical vocation as a street sweeper. Cãlinescu was just a writer. In his time, Nae Ionescu had no match. He was himself. And exceptionally smart. At the meetings of the Criterion, Nae Ionescu stood out with a vengeance."

Petre ţuţea

It was a big service that the short article on Nae Ionescu in George Cãlinescu's **History of the Romanian Literature** paid to the communist culture. A perfect illustration of the literary critic's desire to place himself at battle with a prominent man -be it on small topics, be it ONLY on petty topics-, at the standard of his person" *. It is no secret for anyone, and his work, no matter how well written, could not conceal that: once stepping in the realm of philosophy, for which he had no calling whatsoever, the "great" Cãlinescu became suddenly small, very small actually and very ill at ease, trying in vain to hide behind his skillful wording. What George Cãlinescu made of the "action" proposed by Nae Ionescu, "the program of which stays for ever open", one cannot tell. What understood others, less gifted at writing than Cãlinescu, we know too well.

Before the anti-communist December 1989 revolution, at the head of the culturniks (well situated after the repeated purges of the Romanian culture of whatever placed it in danger of regaining the elitist aspect of a true culture), the Nae Ionescu "case" was shaking, magnetically attracted by two opposed poles, equally powerful. Should they ignore him with Cãlinescu's ignorance? Or should they ignore it cautiously, because that was the upstairs call? It was only after 1989 that their quandary was put an end to. At that point they had the full liberty to make their decision, to step beside the "giant" Cãlinescu that had reached until 1989 huge dimensions, to become they too, if not through anything else at least through this, "gigantic." Gigantically misinspired, of course!

But the Nae Ionescu "case" has not been the only sensitive issue for them, but the ţuţea "case" as well. Since it has been clearly proved that none of the post-revolutionary changes has been harder for them to accept than accepting, be it only for two years, the bringing to the fore of a truly gigantic genius: Petre ţuţea.

During the years they had found out that ţuţea "was entertaining with his shows" the people who used to go to the Writers' Restaurant, the culturniks still had a way out: they avoided the place. Otherwise the Party got angry. Or they took the risk of falling into one of the inconvenient categories of spectators, enumerated by Petre ţuţea while talking to a Securitate person: "At the Writers' Restaurant I meet all kinds of people: smart, imbeciles, writers, whores, and priests. How would I know to which of these you're talking to?"

After December 1989, "suddenly finding himself with the loudspeaker of popularity in his hand"- as a culturnik was writing with idiotic envy in the magazine whose editor-in-chief he was**-, ţuţea, by his very person, would upset all their arrangements aimed at liquidating for good the great charismatic personalities. Wherever he might have been, in prison or in the street,

philosopher Petre țuțea would irrestibly attract everybody around him. This triggered the criminal punishment to solitary, while in prison, which made the poor man become excessively sociable, as he himself confessed.

Had it been only the suffering they felt at seeing a brilliant mind, it would still have been bearable, since Petre țuțea (1902- 3.XII. 1991), no matter how much genius he had or how clear had preserved his thinking, was getting to the end of the road, no work of his had been published, and his opinions, so out of the common, could be easily "adjusted" when publishing his interviews in magazines, or "edited" in the video recordings. To some, however, philosopher Petre țuțea was downright unbearable, because no matter what he did he would carry Nae Ionescu along. As our culturnik put it, he was "invoking him obsessively."

Oblivious of getting his friend out from under geological layers of calumnies, or himself for that matter, caring not that Nae Ionescu (1890-1940) had long left the realm of the living, Petre țuțea dared recall (in public!) how impressed he had been by "the sound of the earth falling onto Nae Ionescu's coffin."

According to țuțea, Nae Ionescu was "the only Romanian philosopher that has access-without restlessness-to transcendence." He "settles not in immanence, but in transcendence." The life for life's sake experience that was brandished in relation to Nae Ionescu's thinking was to Petre țuțea something more obvious and simple rather than action "with a program in white." It was the religious Christian life. The "Nae Ionescu" form of this experience, wrote Petre țuțea in his **Treatise of Christian Anthropology** (1992), "must not be mistaken for the common **Erlebnis**, poetic or philosophic (Dilthey), placed by Rickert in the antichamber of cognition." Neither for the religious experience that was to be dealt with by the great philosopher of religions, Mircea Eliade. Because, due to the historical variableness that it implies, says țuțea, the religious experience described by Eliade cannot "overcome the psychological and social side" (p. 317).

"I was in Nae Ionescu's office when Eliade asked the former to allow him to publish a collection of articles on the latter's forthcoming birthday. And he agreed," recalled Petre țuțea before the excited interviewers.

According to țuțea's sayings, he did not often attend Nae Ionescu's lectures. In exchange, he had called on the professor "about fifty times," at his villa in the Baneasa district, where they used to talk for hours on end.

Petre țuțea also told his audience-usually made of young people who had no inkling about such things- that Nae Ionescu "had a huge power of seduction...he was an overflowing intelligence...he was uncommonly intelligent...he was spontaneous. He would not prepare his lectures, he would just step into the lecture hall and begin speaking starting from a premise that he would subsequently demonstrate."

țuțea remebered having written seventeen articles for Cuvantul. And, more often than not, they would voice out opinions different from those of Nae Ionescu's. He was still impressed, after all those years, that Nae Ionescu had never turned down any of these articles. "Cuvantul," Petre țuțea was telling his young interlocutors, "was the most intellectual newspaper in the country. Not anyone could have their articles published in Cuvantul." In contrast with Nae Ionescu's newspaper, Iorga's Neamul Romanesc "was rather ordinary," said țuțea with good reason, too.

Vasile Bãncilã, a remarkable essayist himself, said about Nae Ionescu that he was "one of our prominent essayists," and "the greatest journalist after Mihai Eminescu -at a time when we boasted outstanding journalists." In Nae Ionescu' whole oeuvre one can easily detect a double dimension: philosophic and religious. According to țuțea, "all exceptional intelligence would swing between philosophy and religion."

In spite of the fact that he made -together with Noica, Eliade and Cioran- "a foursome of very close friends," Petre țuțea saw himself "outside this context." From the viewpoint of intellectual endowment, Cioran appeared to him to be above Noica and Eliade, although, like no one else, philosopher Petre țuțea had detected his weakneses and limitations. He would highly

appreciate Cioran's literary vocation and his having become one of the notable French writers. To negotiate a career into the French culture by force of talent and intelligence is no trifle, țuțea would tell the reporters from the various newspapers.

In his youth, when he was "somewhat restless," expressing "in pamphlets, but not theoretically" his leftist stand, Petre țuțea once asked Cioran: "Emile, what are we going to do about the forlorn people of the world?" He would recall the conversation after many years because he liked Cioran's answer: "Let's not confiscate God's attributes. Let us leave them to His care!"

Upon meeting țuțea in Berlin, where he was sent by Vaida Voevod for specialization, Nae Ionescu is said to have asked him: "Mr. țuțea, still a leftist, are you?." Petre țuțea answered: "No, not any more, I've evolved." Then, Nae Ionescu said: "Mr. țuțea, this is not about evolution, this is about enlightening! The idea of evolution, associated to the spiritual phenomenon, is nonsense. The spirit does not evolve, it is as God created it! Essences don't change."

țuțea had met Noica at the editorial offices of the "Cuvîntul", headed by Nae Ionescu. "Both Noica and myself were granted the honor of being sent to prison," he told a reporter who inisted to make him speak about Noica, the philosopher that enjoyed largest coverage in the communist period. They had been friends, but not on visiting terms, as it was easy to understand for those who noticed Noica's fulfilment in the communist culture, while philosopher Petre țuțea was prevented by any means to assert himself.

He would console himself at the thought that Nae Ionescu- "a huge personality," as he never forgot to tell his audience-had not published books either, had not been a "fulfiled person" eiher from this point of view, and that he, țuțea, in the absence of published works, had joined Nae Ionescu's family.

"Ever since I got out of prison," said Petre țuțea, "my house is searched periodically and I'm taken to the Securitate quarters for investigation [...]. The Securitate people told me: 'there is no trace of you left; we've taken care of that.' [...] I think I've written interesting things in the about one thousand pages they've confiscated from me during the searches, since I had some experience as a jailbird. I remember how nicely they would interrogate me: 'Spit it out, scum'... If anyone would have told me during the thirteeen years I spent in prison that I was going to be on TV some day, I would have laughed... I resented appearing on the screen, but I could not resist it..."

It is hard to tell how much of it was mere stupidity, or sophisticated mockery, or pure cruelty in Vartan Arachelian's following sayings in the interview aired in the spring of 1990:

"Mr. țuțea, you've avoided editorial apparition..."

"I have not..."

"As far as I know, you have had no book published, have you?"

With Romanians, țuțea said, "stupidity is a crime since, as the saying goes,: 'You can gallop across Bucharest for two hours and fail to run into a nitwit.'"

Exception from the rule were the representatives of the former communist regime, communism itself being deemed by Petre țuțea as "a perpetual crime." After his release from prison, țuțea had to survive, for two years, without any income. Afterwards, he received a ridiculous pension, to which Zaharia Stancu added a small amount from the Writers' Union, given that țuțea had also helped the writers when he had been a director in the Ministry of Economy.

While in jail, in order to remain "sovereign over his will," the philosopher had it that he was helped by God, since "surviving there, in prison, was impossible without His assistance."

"The Macedo-Romanians," said țuțea after his release from prison, "are not Romanians. They are super-Romanians! Absolute Romanians. They have been so oppressed and persecuted that they have acquired a national instinct much like that of hunted beasts. I spent time with Macedo-Romanians in prison. They are not humans, I'm telling you! They are demi-gods. They

may have beaten them to a pulp, they would still say nothing. They were fantastic. They have an unparallelled strength!"

Petre țuțea, who had attended Nae Ionescu's brilliant lectures on the philosophy of religions, shared the opinions of the great philosopher Nae Ionescu on Othodoxism, Christianity and Protestantism, as well as those on the dissolution caused by the mushrooming religious cults, that Nae Ionescu would label as "protestantizing."

"Nae Ionescu loved me very much," he recalled a few months before his death. "A generation spearhead," as he had once been deemed, țuțea would say about himself that he would have liked to be a law maker, but he wound up a philosopher because "events have run him over but failed to crush him."

He considered false the translation of the Heideggerian syntagm **Sein ist mitsein** as "being together." Petre țuțea thought that there was another definition for that: "to be like That one," namely "man is made in the face and liking of That one."

According to țuțea, man cannot self-define themselves. Everything that is written in the autobiographies of great figures, "that the fools comment as they would be authentic and revealing testimonies as to their nature, actually reveal nothing. All that these people blabber about are memories or anxieties about bumping into perceptible things.

There is no such thing as the autonomous man... About man we cannot say that he is, because when we add predicates we understand him no more and start placing him into a hierarchy. He is a philosopher, a scientist, a technician, a merchant, a peasant... We cannot tell HOW we are..."

The Romanian philosopher enjoyed quoting an Indian, according to whom the Indians, through their mysticism, could deem themselves superior to the Europeans, but they were prevented to do so by "one who surpasses them, by Plato." He saw himself as a Platonician, and that's how he deemed Nae Ionescu, as a matter of fact.

Plato, țuțea said, is "the movement of the spirit inside eternity." "Would I try to think the Universe, I would move the Bible to the frozen universe of Plato's Ideas. This is what meditation is about. [...] Someone said that Palto was an avant-Christ. Actually, Plato is Europe's greatest thinker." Philosopher Petre țuțea blamed the "philosophic dictionary of the Romanian Bolsheviks" for crediting Socrates with the possibility of self-cognition.

He had read Plato from an upper level and noticed that in fact, beyond self-cognition, Plato saw Socrates' formula as an invocation of Divine help (see Plato, **Charmides**).

Asked once what he thought of the Augustinian "interior intimo meo," țuțea, in his unmistakable way, managed to illustrate the immanence of transcendence in a most suggestive manner: "More profound than us is God. And He is inside us. Symbolically, not in reality. God couldn't get inside a man's carcass even if that person were a Nobel prize winner."

To his interlocutors, not exactly prepared to grasp țuțea's philosophical subtleties, he would say, with the hope that maybe one of them would eventually understand him, that the modern nominalists have tried to lower the Platonic Idea, which is an archetype, to a logical concept. Namely to think Plato logically. "Nae Ionescu," said țuțea, "did not put mere logic in studying Plato. He resorted to metaphysics, too. Because the Platonic Idea is a metaphysical principle, not a formally logic expression like a concept."

He found the Platonic "myth of the cave" picture to be "the most glorious in the history of human thinking," because, in absolute agreement with Plato, țuțea thought that man sees things "in image, in guessing, not in their depth." He found one more argument for this in the philosophic intuition of one of Eminescu's verses: "the eye lies and the mind cheats." He liked to remind those around him that the great historian Nicolae Iorga had said about Eminescu to be "the whole expression of the Romanian nation," and philosopher Lucian Blaga that "Eminescu represents the Platonic Idea of a Romanian."

The undetermined endings of the Platonic dialogues made țuțea highlight the deadlock Plato finds himself in at any time. And it is this that shows "Plato's genius as compared to Kant,

who is less refined. Because Immanuel Kant thought he possessed solutions, while Plato realized that he didn't solve anything."

He found the dialogue **The Sophist** to be a masterpiece because Palto wrote there that God alone is the creator, while man can only be an imitator. "Whenever I read the word creation," said țuțea, "literary creation, musical creation, philosophical creation, I choke with laughter."

Somewhat in the line of Nicolae Iorga and Nae Ionescu, țuțea spoke about the peasants' modesty , anonymous authors of masterpieces, modesty that he would further point out by placing it next to the stupid arrogance of the mediocrities in the communist culture. "The city person," said țuțea, "scribble their names everywhere, on fences and on paper..."

What actually brought to dispair the culturniks helplessly witnessing Petre țuțea's ever larger post-revolutionary popularity were phrases like: "People used to do a lot of thinking in Romania,in my time...Now, there's nothing. As compared to the personalities bred by my generation...the people now are... promising...not one of them representative, though."

In the time of his youth, said țuțea, making things even worse, "people used to put more spirit in whatever they were doing...Today, they put more cunning instead." Or, cunning is a feature that animals possess too, țuțea tried to leave no room for confusion, because cunning is an inner form of intelligence, it is instinct.

Most probably with philosopher Nae Ionescu and his brilliant disciples in mind, Petre țuțea said once in an interview: "a bright mind shows up...maybe more at the same time, that are anchored in the same ideal. And provided the ideal is masterfully represented, it becomes a moulder for the ones pursuing it. You have to accept the idea of model-people [...] Models melt into generations. Those who become models are decisive for the city, they create trends." The paradox is, țuțea pointed out strongly enough, that peoples, large as they may be, become representative through a limited number of representatives.

About Lucian Blaga he would say that "he was indisputably our greatest philosopher." As a profesor, though, Blaga "was much like Sombart, one of Europe's most reputed economists, whose students would not even listen to his lectures. Students used to doze at Heidegger's lectures, too," added țuțea.

"Now, Mircea Eliade was something! He had showed talent very early in his life," said țuțea, not failing to mention the quality of being "praised by Nae Ionescu."

țuțea, like Nae Ionescu, did not think much of the apologists of the becoming. "They are bad historicizers," noted țuțea, "who take consolation in becoming. We do become civilized, don't we? Or more learned. That is, we die just as goats do, only that it's no little thing that we have Immanuel Kant, Descartes, Newton, you name them, so many culture makers." In order to make his philosphic stand clear, țuțea added: "But there is also Christ, the Christian religion maker." The apologists of the becoming won't heed this: "They're drowning in history."

"There is now a severe shortage of personalities in Romania," țuțea observed with deep sadness. "Noica led to no spiritual peak... He only left behind some individuals fit to be good assistants with the Philosophy Department, nothing more."

"Today's generation is gloomy," Petre țuțea would tell those crowding to listen to him, hoping in vain to hear, from him too, the same much trumpeted things about some contemporary writer. "But my generation did have creative figures," țuțea pointed out to his audience.

According to Petre țuțea, "Genius is relief, novelty, invention, epoch making, and style. It is not necessarily intelligent, it is superintelligent.." A good illustration of these thoughts may be found in țuțea' own words about Brâncuși, whom, with exquisite fineness, he defined to be "the first decadent peasant." While admiring Brâncuși's sculptures, țuțea is said to have asked the former: "Maestro, how do you manage to avoid the decorative element in your simplifying geometrism?" As he was a Romanian peasant, clever and ingenious, Brancusi answered: "That's for the work to say, provided it speaks!" țuțea asked him further: "What was the idea that

underlied the Magic Bird?" Brâncuşi answered, astutely: "That's no bird, man! What bird? In America they say it's a bronze!"

ţuţea's commentaries makes one's delight: "A peasant like this is a decadent, my friend! Not even I had such ingeniosity, and I'm a philosophically educated person!" The catch of the story is postponed to enhance the effect. Brâncuşi would have said next: "I polished the matter to find the continuous line and, when I realized I could not find it, I stopped. It was like an unseen person knocked me over the hands!"

In sheer bewilderment, that he seemingly would have liked to pass on to his interlocutor, a bewilderment gone much beyond awe, ţuţea asked rhetorically: "Now, what do you say about that?"

He would gladly impart with those who called on him the conclusion he had reached at the venerable age of eighty-nine: "Fools display a big reserve before those who speak in terms of faith and nation." Nae Ionescu, he used to tell his guests, "was a prominent patriotic figure." About ţuţea, his mentor thought he would be a leader, since he was so well trained in the art of governing. How could Nae Ionescu have guessed the betrayal of the West and Romania's fate after Yalta? How could he have imagined that so many creative urges would be annihilated with the imprisonment of the country's most notable intellectuals, with the diabolical spiritual beheading of Romania?

When ţuţea was saying: "our passing away, most often at the right moment, is a sign of God's love for us," he was probably having Nae Ionescu in mind too, even though he had never come to terms with the idea that his friend would have died a natural death.

As we have showed in the chapters dealing with his metaphysics, Nae Ionescu was endowed with an exceptional critical spirit, most inspiringly dubbed by a great speculative fineness. And yet, Nae Ionescu despised sterile philosophical speculation, idealism under all its forms. He deemed himself to be a "realist," and he thought Plato was a realist as well. Nae Ionescu's philosophical method was definitely a "descriptive" one, his interest lying not in the particularities of the facts as such, but in their general features. Even when Nae Ionescu saw the Romanian as "a learned peasant, imbued with faith," he did not make a mere speculation. Most likely, Nae Ionescu had raised to the rank of "basic element" a real thing that he had detected as soon as he had met the brilliant man that was Petre ţuţea.

Honest as he was when disagreeing to Nae Ionescu's opinion on the Romanian peasant, it is precisely ţuţea that we identify in the traits of the Romanian peasant depicted by Nae Ionescu. Because ţuţea himself used to see himself, from a cultural viewpoint, as a European who had preserved unaltered the "spiritual foundation of a peasant from Muscel."

Before summoning him to His realm, God granted ţuţea, while surrounded by young reporters, the joy of recollecting how much "he was praised by Nae Ionescu and Blaga." Well aware of what he was saying, Petre ţuţea wound up: "I think this is enough."

Translated by Ileana Barbu

---

* Nae Ionescu, **Între ziaristicã şi filosofie** (Between Journalism and Philosophy**)**, Ed. Timpul, Iaşi, 1996, p.135

** Valeriu Cristea, **I've taken a walk to and fro through the epoch**..., "Caiete critice", No. 4-5/1994, p.11.

<< La Cuprins

Isabela Vasiliu-Scraba

Ideas- A Variable Background in Cioran's Writings
(Nae Ionescu and Emil Cioran)

"Nae Ionescu had an extraordinary charisma. He was a fascinating man... It's not everyday that you have the chance to meet a professor such as him... He was a person seldom met in universities, a non-university figure. I simply can't imagine a university without him. Hadn't it been for him, that place would have made a stupid impression on me. Anyway, he was a unique apparition."
Emil Cioran

The whole oeuvre of Nae Ionescu's most tormented disciple, Emil Cioran (1911-1995), according to his own sayings, would somehow have a "religious dimension." It draws its sap from "passionate" springs rather than from a metaphysical sensitiveness, spelling the "contempt for the temporal." Because to Cioran "the voluptuousness of the suffering alone turns existence into destiny" (**The Fall into Time**).Petre țuțea had perfectly grasped the way in which his friend, Emil Cioran, was inclined to flirt with the idea that his gloomy spells would have metaphysical roots. In this respect, țuțea says: "Cioran is not sad in a metaphyiscial way proper-although he thought so-, he is not sad because human condition in general dispirits him, but because man is a mortal animal" (**Between God and My People**).

About Emil Cioran, Nae Ionescu (1890-1940) could have been right in saying that he lived his life in Renaissance patterns, "frozen in the individualist superbness." Horia Stamatu (1912-1989), who came to know Cioran well while in Paris, said that the latter was "the pessimist with the highest sense of humor of all pessimists that I've ever met." And Petre țuțea put it even more clearly, saying that "Cioran is not desperate at all. I think he feigns it." Emil Cioran himself admitted at one time how much fun he had in crushing intellectual "solemnities." Or, the frenzy of lucidity, with its bending towards setting no limits to demolishing judgment, dissolves not only the intellectual "solemnities", the object of its actions, but also dissolves itself, as stated Nae Ionescu in 1937, the year when Emil Cioran published his article on "lucidity", making an inappropriate reference to Nae Ionescu's personality.

The explanation of the "religious dimension" of his own work (Cioran presents it in one of his notebooks) can only be taken as a joke with a self-ironical tinge, proof of his fine sense of humor: "It's been quite a while, ever since my youth, that I've known that I'm no good in this world. This realization, and only this, gave me a sort of a religious dimension. Yes, I'm a person without a 'terrestrial' occupation, someone beyond the others' preocupations. Being a failure is my calling." However, beyond the humor sprinkled among these lines, when thinking of the "religious dimension" of his work, Cioran must have remembered what Nae Ionescu had written in March 1937: "He who disparages God is closer to salvation than the one who lies in God's denial, even though he morally lives a sinless life. Because the former recognizes Him by his very disparagements, while the latter..."

As far as Cioran is concerned, the presupposition is obvious according to which self-fulfilment through "work" or any other means of getting set, triggers "death", the end of all torments, the annihilation of the "passional" sources of human existence. Petre țuțea asked Cioran once: "Emil, my friend, do you have a system?" "Don't ask me whether I have a coffin

before I'm dead," Cioran answered, as if he had wanted to show him how well he remembered this conviction once upheld by Nae Ionescu. As a matter of fact, the very title of one of his books, **The Fall into Time** bears the mark of his professor who had, some three decades before, spoken about the "fall into history" and the "fall into the Cosmos."

According to țuțea, Emil Cioran - despite his outstanding intelligence, breathing from everything he wrote- had one single flaw, "one single feature unacceptable to his being: he is unconsolatory." But how could have Cioran be comforting in any way when, by his excessive criticism, he had always judged things by his own measure and not by the measure of the things he had in view?

Judging things by measures that are not theirs, but yours,-remarks Nae Ionescu-naturally leads to finding them wanting. If you judge like this, you can find fault with God Himself!"

To Cioran, the insufficiency of the feeling of love does in no way surpass the insufficency of the counter feeling, detecting even a passional hybrid between the two, the love of suffering: "loving suffering is refusing to lose something of what you are, it is a way to savor your infirmities" (**The Fall into Time**). Within the same passional context, governed by egocentrism, but also by a certain juvenile terribilism saved unaltered in time, Cioran wrote that "to hate the world and to hate yourself is to grant too much credit both to the world and yourself, it is to create the inability to free yourself from the world and your own ego" (Ibid.).

So much for the incapacity to escape from his own hatred-eaten soul. The counter feeling does not take him much farther either. Because love would by excellence distort the "object of love." To Cioran, it also acquires the primitive sense of the one who hurts and gets hurt in their turn: "Passion lends dimensions to things devoid of dimensions, proclaims idol or monster a shadow, and sins towards the real value of beings and events. It is cruelty towards the others and to oneself alike, since you cannot experience it without hurting and getting hurt."

The recurring refrain, "everything is suffering", acquires in Cioran's writings a more vindictive hue in favor of the authenticity of suffering: "all that is not pain is imposture." This is also the conclusion to his discourse about love: "Leaving aside insensitiveness and, if need be, contempt, everything is suffering, even pleasure, especially pleasure, the function of which lies not in removing pain, but in preparing it. Admitting that it would not aim that high and it would only lead to disappointment, what better proof of its insufficiencies, of its lack of intensity, of existence even! There actually is about it an aura of imposture that we never detect about pain; it promises everything and gives nothing, being made of the same dough as lust" (Ibid.).

According to țuțea, Cioran's vice would be "the overbreeding of paradox." țuțea also spoke about the "sterylizing lucidity" of the latter who "does not settle to anything, and seemingly refuses to do so. He has a bending for the bright provisional state [...]. When you have basic, essential questions and only inconclusive answers, you're walking on fire. You're tormented. [...] When you're lucid, you're on the brink of the grave [...] Lucidity is a dissolving category."

The refusal to bow before any intellectual "solemnities", but also the fear of annihilitating passional sources, placed by Cioran at the foundation of each human existence, lead him to the total failure to understand Nae Ionescu's metaphysics.

That may be the reason why, in his brief bibliography included in his book **Nae Ionescu as I Knew Him** (p. 132), Mircea Vulcanescu writes nothing about Cioran's article on "**Nae Ionescu's drama of lucidity**" while mentioning the few fair remarks in the article Pamfil Șeicaru wrote upon Nae Ionescu's death, despite the "envious animosity Șeicaru nurtured for the Professor while he was alive."

Utterly enflamed by Nae Ionescu's lesson about "weariness", as a state of the person left alone, face to face with themselves (see M. Vulcanescu, Op.cit.), although he grasps Nae Ionescu's metaphysical thinking to be centered around God, taking himself as measure, Emil Cioran comes to assert that the metaphysical solutions adopted by Nae Ionescu would be mere "voluntary and dramatic shadowings of his lucidity." Emil Cioran, - aware of the stylistic value

of his writings -, therefore proud of the indisputable artistic achievement of his article on the "lucidity" of Professor Nae Ionescu, whom he loved and worshipped with all the might of his youth, - as he himself admitted in the beggining of his article -, was rather shocked to find that Nae Ionescu did not like what he had written about him.

For reasons easy to detect, Emil Cioran had repeated the same error made by student Stanciu Stoian ten years before. In an article written in 1927, the latter had advanced the opinion that Nae Ionescu actually didn't believe in anything, that he was a man with no convictions whatsoever. At the time, the student's wrong opinion had been promptly sanctioned by Nae Ionescu in one of his lectures. Just in passing, although perfectly in line with his thinking at the time, Nae Ionescu said, during his logic lecture of February 10, 1926, that a "smart" student wrote "utterly false things" about his philosophy, because he had not attended his courses often enough to understand his thinking.

The young Cioran, same as Stoian Stanciu, suspected Nae Ionescu of scepticism. The one invoked his "lucidity", the other his capacity to defend, like no one other, his viewpoint. Along with the many who tried, and failed, to speak about Nae Ionescu's thinking, Emil Cioran proved to be opaque to the professor's metaphysical ideas, although "**Achilles' metaphysics**" (See "**The two aspects of Nae Ionescu's metaphysics**", in the volume: Isabela Vasiliu-Scraba, **Nae Ionescu's metaphysics**, 2000) was not totally indifferent to him, may be on account of his youth that urged him towards heroic deeds, even under the circumstances in which any desire for action, other than that of writing, was completely alien to his soul's structure.

In 1938, Nae Ionescu had received at the "Cuvantul" paper offices an impressive collection of 38 newspaper clippings that had dealt with his ideas, all of them showing a crass misunderstanding. Pointing to the difference of method and soul structure between himself and the ones who had vainly tried to decipher his philosophical thinking, Nae Ionescu ends his retort with the following observation: "for an allegation to circulate among people, those people should possess what scholastics called con-naturality."

As this lacked, Nae Ionescu's philosophical thinking remained incomprehensible even to the ones around him, to his disciples, who worshipped him. In the foreword to **Wind Rose** (1937), Mircea Eliade (1907-1986) did not get any closer to the master's philosophy. He only dwelt upon his professor's journalistic writings that, as Horia Stamatu noted, "discharges an intellectual and spiritual energy unique in the Romanian journalism."

When he wrote again about Nae Ionescu, Mircea Eliade, who confessed that the publishing of the philospher's selected journalistic writings had been "one of the greatest joys of his youth"-, reiterated his opinions on Nae Ionescu's "Socraticism" that he had advanced in the postword to the **Wind Rose** and that recurred in his article bearing the same title, written one year after Nae Ionescu's death.

It is true that Mircea Eliade, in his writings of March 23, 1940, had made one step, although a small one, forward towards understanding Nae Ionescu's metaphysical stand, while speaking about the early university career of his former professor (when the latter pondered over love as an "act of cognition") and observing that it "has remained in the focus of his metaphysical preoccupations until recently."

Emil Cioran also failed, in his article "**Nae Ionescu and the Drama of Lucidity**" (published in "Vremea" magazine, 1937), to unravel the philosopher's thinking. And how could have Cioran thought like Nae Ionescu, much as he was holding him in awe, when he was so much concerned with his own self? In what he allegedly wrote about his professor, Cioran ended up in outlining a fairly accurate self-portrait, under the pretext of the interest that Nae Ionescu's drama of lucidity had aroused in him.

However, Emil Cioran, with his notable intuition and sensitiveness, managed to rescue his whole study on Nae Ionescu by a sole remark made as to the way the professor would hold his lectures of logic. "It's like a bell's wail had accidentally lost itself in a logic treaty," writes Cioran towards the end of his article.

The accuracy of this observation masterfully written by young Cioran could easily be proved when, in order to find what Ionescu thought about "existence", a metaphysical subject by excellence, we had to open a course of logic and not one of metaphysics (See, Isabela Vasiliu-Scraba, **Nae Ionescu's metaphysics**, 2000).

Whereas the 1937 article does not reveal much more of Nae Ionescu's thinking than the "bell's wail lost in a treaty of logic," this article however shows, like the few lines he was to write several years later, in what way Cioran had chosen his path in life.

Alien to the whole arborescence of Nae Ionescu's metaphysical thinking, as mentioned above, Emil Cioran was open just to "Achilles' metaphysics." Proof stands what he wrote in 1940 about "heroism" as the sole solution to escape the vacuity of the non-sensical human life (See his article **Deceit by Action**, 1940). Using the same explicative recipe, Cioran had attempted in 1937 to reduce Nae Ionescu's patriotism to a mere ideal meant to mask the "vacuum of life."

Nevertheless, Cioran did not stop at this wrong supposition. He went further by adding the, eqully wrong, clarification that such an ideal would have been, as far as Ionescu was concerned, the result of a quite conscious operation of self-imposition. In his role as a sceptic, that he had taken very seriously as early as his youth, Cioran could only believe that "ideas are a variable background, they only hold an ornamental role in history." (Ibid.)

This does not, however, rules out the interest he developed for "Achilles' metaphysics," with the due mention that to Cioran the love for the motherland and the action this love triggers would never remain what they were, but they would pale before the torment of conscience. This is how perfectly equal to himself wrote Cioran at twenty-six, in precisely the same manner that he would write his whole work: "whether we surmount through love the conflicts related to our subjectivity as such or that through action we leave behind our own selves and enter the sphere of objectivity- how much mean these solutions before the human tragicalness, the torment of the conscience, the existential harm of being aware that you're alive and, through this, that you can live no more!"

Long after having settled in France, about the time Emil Cioran had published in Paris his first book written in French, philosopher Vasile Bãncilã (1897-1979) was telling a former student of his: "Cioran is an intelligent maverick, conversant with the German culture who settled in France because the Romanian intellectual milieu had rejected his works."

Deprived of any trace of ego-centrism, unlike Cioran's stand, Nae Ionescu's attitude towards reality shows a totally different understanding of life. Anyways, one altogether different from that of his disciple's. To Nae Ionescu, man is not prey to a "fall into time", but to a "fall into the Cosmos". That is into a world very much similar to that of Eminescu's: "alive, sapful, dealing with a reality powerfully felt and thought in a unitary manner."

Seeing the world as a "Cosmos" is a basic feature of Nae Ionescu's metaphysical outlook. All the more so as with him it implies a metaphysical and religious position of subordination, of "humility" towards the real. His metaphysics is underlied by the profound faith in a plane that transcends reality, - which is the principle and reason to be of the human existence -, in which man "participates, rounding their being through participation", same as man comes into being "through participation" in the Platonic outlook and in that of Eastern Christianity.

Translated by Ileana Barbu

<< La Cuprins

<< La Cuprins

Isabela Vasiliu-Scraba

AN ADVENTURE BEYOND WHICH EVERYTHING IS POSSIBLE , EXCEPT REPETITION

(Nae Ionescu and Constantin Noica)

"In the history of this people's spiritual life, Nae Ionescu is one of its major achievements."

Virgil Ierunca

"There has been no other professor in the Romanian university life," said Virgil Ierunca, " that had disciples so prominent [...] Which of our university professors can boast a gallery of successors such as that including Mircea Vulcãnescu, Constantin Noica, Mircea Eliade, George Racoveanu, and Emil Cioran?"

At the time Ierunca was writing these lines (in 1965), C. Noica (1909-1987), Petre ţuţea (1901-1991), N. Steinhardt (1912-1989), and many, many others were the shadows of the human beings they had once been, recently out of the communist prisons, M. Vulcãnescu (b. 1904) had passed away since 1952, in the Aiud prison; M. Eliade, Emil Cioran and George Racoveanu had taken to exile, as did Virgil Ierunca himself.

Nicolae Steinhardt, having refused to testify against Noica at the latter's trial, had been also prosecuted, in 1959, a few months after Noica' arrest. Steinhardt had graduated Law School, but also the Faculty of Letters and Philosophy.

From him, and only post-mortem, as he did not live up to the anti-communist 1989 revolution, we could find out what felt a certain audience, "not seduced or warned a priori," attending one of Nae Ionescu's lectures: "They would feel something very strange and quite exulting: that nothing matters more in this world and to people's lives, even to the less sophisticated ones, than the passion of culture. He was not as good an orator as Iorga, Goga, Titulescu, Duca, Istrate Micescu (I reveled in listening to them all). However, he would surclass each and everyone of them. He would put them to shame through that matchless gift he possessed of conveying, of proving the absolute conviction that nothing was more topical, more urgent, more passionate, more pragmatically bearing than culture and its culminating point, philosophy. No one got so fervently and intensely involved in the issues, dilemmas, implications, traps, calls of culture as he did [...]. To Nae Ionescu, culture was a matter of life and death, urgent, capital, decisive and practical, an everyday matter! [...] No trace of pedagogical rigor, of doctoral politeness, of masterly imperturbability. Only flame and passion [...]. He understood better than anyone else, before existentialism had become a trend and a quasi-official doctrine, that we were all sentenced to freedom... There is no Ariadna's thread for the reflexive labyrinth. You have to find your own way, alone with your self and being, as unknown to you as it is to the ones around you [...] Nae Ionescu did not teach Logic or Metaphysics, he taught culture as an anti-refuge, anti-quietude, anti-isolation, as a state of tension. He was not taking you by the hand, he was not forcing you, or solving your problem [...]. He would leave you alone, he would only give you advice in order to make you understand that there is no way you could take it easy or postpone it, that the Faculty of Philosophy was one of the hottest and most dangerous places on Earth, where your being, endowed with brain and judgment power (**Urteilskraft**), does not come to take notes and peruse a certain number of thick volumes, but to clear its thinking and come out of the slumber. Therefore, he was not teaching a system, but a liberty."

His cultural apostolate-through which Noica, after having been released from prison, put his imprint on the communist age in a most beneficial way, if we heed what those who lived

around him said, breathes the same feeling. Like Nae Ionescu, Noica too was trying to make the people around him take sap from true culture. Because Noica also saw culture, and especially philosophy, as a matter of major topicalness and urgency.

Nevertheless, it goes without saying that there is one thing to see philosophy topical in a period governed by total freedom of expression and another to deal with the topicalness and urgency of true philosophy at a time when a certain way of thinking was imposed. To say nothing about the censorship in the publication of any kind of work by extra-cultural factors, so common in the communist period.

The day after Nae Ionescu's death, Noica wrote a letter to his friend, Emil Cioran, who was in France. Here is an excerpt thereof: "I'm going tomorrow to his funeral with the feeling that a curse had been placed on us and that no other thing could have impoverished the Romanian being more than that [...]. It's for the first time that I experience your feeling of the exile, and of the Romanian orphanhood and non-being [...]. And now, only now do I sense that you were right to speak about the possibility of surviving through memories alone [...] I feel today that something is coming to an end, an adventure beyond which everything is possible, except repetition. I'm giving you a hug into the memory of Nae, I'm giving you a hug because you too are hurting even though you're not aware of it."

In Noica's letter one can detect a first use, even unprecedented we might say, of that "into" (**întru**) that the philosopher was to subsequently deem to be his "ontological operator." Placed on a pedestal, the "**întru**" operator was to be included as a key piece in his treaty of ontology **The Becoming into Being**(**Devenirea întru Ființã**) published in 1981.

We shall however notice how Noica's "ontological operator", first mentioned in his letter of March 16, 1940 beside Nae Ionescu's name, showed up, again related to the master's name, in an article written by Emil Cioran in 1937.

From Constantin Noica's letter one can also remark "the impoverished Romanian being" felt by the disciple upon his master's death, as if this side of his self would have actually lived "**into**" Nae Ionescu. It is most likely, same as all the other young graduates of the Faculty of Letters and Philosophy who loved and worshipped the professor, that Noica would have endorsed with all his heart the lines that started Emil Cioran's article on Nae Ionescu: "I began deciphering the emotion I feel in Nae Ionescu' presence when I realized that there are in some people personal radiations to which you may wish to fall prey, ceasing to be your own self, dying in someone else's life. The infinite personal charisma makes you abandon all vanity and try to fulfill yourself in somebody else. [...] I can't keep count of the times Nae Ionescu seemed to me the only person for whom one can give up everything! The temptation, that is, of living his life. And I wouldn't be truthful if I failed to say that there are so many youngsters living within him. [...] Next to this tendency of losing yourself in him [...], I've never met a person who forced you to be yourself more than he did" (see E. Cioran, "**Nae Ionescu and the Drama of Lucidity**", published in "Vremea" magazine, 1937).

Recalling (during the interview granted to Gabriel Liiceanu) how Nae Ionescu used to chase Noica away from his seminars, Emil Cioran thought that it was a personal thing. Mircea Vulcãnescu, understanding Nae Ionescu better, speaks (in his book **Nae Ionescu as I knew him**) about a "negative pedagogy". The Professor would use it to put his students to trial. The ones willing to get close to him were often rejected. The philosopher would not allow to his seminars those students that he thought had not shown enough passion for philosophy. M. Vulcãnescu highlights the positive side of this attitude, which proved beneficial in the long run, "because Nae Ionescu formed many young people who practice philosophy today: Vasile Bãncilã, Constantin Floru, Constantin Noica, Paul Sterian, Emil Cioran, Traian Herseni, Dumitru Cristian Amzãr, Mihail Sebastian, Costin Deleanu, George Racoveanu, Mircea Nicolescu" (see M. Vulcãnescu, **Nae Ionescu as I Knew Him**, 1992, p. 29).

In 1943, after having carefully read Nae Ionescu's philosophic oeuvre, that he was preparing to publish (together with Mircea Vulcãnescu and Constantin Floru), Noica wrote in an

article published in the "Convorbiri literare" magazine about the abundance of ideas generously shared by Nae Ionescu in one of his lectures on the history of logic.

The title he gave to this article, "**Nae Ionescu and the School Spirit**", meant to suggest not so much the need to "rediscover Nae Ionescu", or the fact that "he knew how to think" and that "one had many a thing to learn from such a man", as the fact that Nae Ionescu had disciples gathered "in a philosophical Association that is to be named after him."

Differently put, by the title he chose, Constantin Noica advanced the idea that Nae Ionescu "bore fruit" through the disciples gathered in this Association. That the former professor of logic and metaphysics of the - then famous- Bucharest University created a school of Romanian philosophical thinking. And that was because he knew how to urge his students to have the guts "to be" themselves, to think through themselves and not through others.

In the opening of his 1943 article, Noica mentions how the professor taught them to go to the sources, giving them the "taste for poring over" philosophical texts that had not been translated, even when in question were works of the ancient Greek philosophers.

With communism in full swing, Constantin Noica unswervingly followed the path opened by Nae Ionescu, urging those who visited him to read philosophy directly from the sources, not through intermediaries.

Petre țuțea would also send to the original texts those who visited him and who wanted to find out how one philosopher or another thought. Sometimes even by massive quotations, in German, from the writings of some German philosopher.

Only that țuțea, during the communist regime, was not visited by those persons who would have thus put their careers at risk. His entourage of young people was different, sometimes in spite of the Securitate's warnings. Since, unlike Noica, Petre țuțea as a philosopher was much more dangerous. Not only on account of his bright mind, but also on account of his full freedom of thinking thinking, that no one had ever been able to hold in check.

It is interesting to note that some of Noica's more assiduous visitors heeded their master's urge to go to the sources in a manner characteristic to the communist period, when censorship was often disguised by "anthologies."

In a downright bizarre way, after the 1989 anti-communist revolution, they practiced such a way of "going to the sources" precisely with regard to țuțea's thinking. Under the pretext of making up an anthology, following Petre țuțea's death (December 3, 1991), Gabriel Liiceanu assumed his role as mediator between the philosopher and his readers with so much dedication that he decreed his notes as "țuțea's sole posterity" (see G. Liiceanu, **Posterity in Fifty Pages**, foreword to **321 Memorable Words by Petre țuțea**).

Asked once what he was working at, Petre țuțea, with his well-known presence of mind, answered: "I'm working at my legend."

Taking the pain of copying and then publishing his fifty pages of notes, Gabriel Liiceanu may have not come to believe that he would scatter "țuțea's legend." Although the naivety about the "posterity" of his notes that he did not shrink from raising to the rank of "work" born "in the absence of work and beyond any existent work" would make anyone have second thoughts about that...

Young Noica's assertion that "one can learn a lot from Nae Ionescu" seems to represent the main idea of the article written in 1943. As Noica resumes it and rounds it up with the remark according to which the **History of Logic**, as it was being taught by Nae Ionescu in the university year 1929-1930, would contain "some fifteen or twenty doctor's degree subjects that are valuable, as such, even beyond the Universities of Romania."

However, Constantin Noica enumerated briefly only half of the maximum advanced number of subjects, although he could have mentioned as many as he wanted, from the very subtitles labeled by Dumitru Cristian Amzãr on each lecture. Because Nae Ionescu's lectures are dense in philosophical thinking, at its highest level.

The first topic, "the Eastern origins of scholasticism", is, so to say, commented by C-tin Noica starting from Nae Ionescu's assertion according to which "scholasticism is doubtlessly a phenomenon of the West, but with obvious Eastern roots." Noica quotes the explanation provided by Nae Ionescu, in his 12th lecture, commenting only that this matter "would be worth the endeavors of a whole cultural moment in the life of the South-East."

Constantin Noica did not have to dig too much into the issue of the "Eastern origins of scholasticism". It had been signaled by the subtitle given by D. C. Amzăr to the first part of the 12th lecture, the 1929-1930 course of logic being a course for which the **Board for the publication of Nae Ionescu's works** had decided to keep the titles and subtitles devised by the first editor of the lithographed course.

What is strange is that Noica says nothing about the part of the lecture in which the professor was making clear to his students the "bottom line" of the issue, why the origins of scholasticism lying in the East or the West is not deprived of interest.

Constantin Noica overlooks precisely the part in which Nae Ionescu tried to remove the prejudice "of a prevailingness of the Western spiritual activity in Europe's philosophical development."

It looks like through the very quotes he gives, Noica pursues to suggest that Nae Ionescu would have grounded his revolutionary-like assertions on mere impressions. This can be clearly seen from the whole excerpt quoted below, and in which we signaled in capital letters the parts Noica chose to quote:

"Scholasticism is generally seen as a Western product. IT IS ONE MORE THING THAT IS TRUE BECAUSE EVERYBODY SAYS SO. Since the Western origin of scholastic thinking has not yet been proved. WERE WE TO FOLLOW OUR IMPRESSIONS, as do the theoreticians of scholasticism who uphold the Western origin of that period of human thinking, would we also let ourselves be guided by impressions, I WOULD RATHER SAY THAT SCHOLASTICISM IS, UNDOUBTEDLY, A MOMENT OF THE WEST, BUT WITH OBVIOUS EASTERN ROOTS.

That I am upholding the Eastern origin of scholasticism and that others say that this period in the history of philosophy has Western roots is not devoid of significance [...].

MY IMPRESSION IS THAT A FORMAL, PREVAILING, VIEWPOINT IS RATHER EASTERN THAN WESTERN, BY THE VERY ESSENCE OF THE SPIRITUAL STRUCTURE...."

As it is easy to note, Constantin Noica skipped over Nae Ionescu's remark according to which the Western origin of scholasticism had not yet been proved, being upheld in the West merely on the basis of "impressions." In the quotes selected for his article, Noica let only Nae Ionescu speak "according to impressions."

As regards the treaty of logic "that is the foundation of the scholastic edifice," Nae Ionescu had firmly stated that "through its inner structure, it bears more resemblance to the East than with the West." He said that after having found out that Psellos has on this treaty "as much paternity rights [...] as Petrus Hispanus."

In exchange, with Noica, in the absence of any arguments, things get relative in a formulation such as: Nae Ionescu reminds us that "at the foundation of scholasticism lies a treaty of logic, which might belong to Psellos."

Beside his genuine observations concerning the inner structure of the treaty of logic, Nae Ionescu grounded his assertions as to the equal share of credit of Psellos and Petrus Hispanus (1226-1277) for the paternity over this logic of Aristotelian origin-being inclined to grant the credit for it to the Byzantine philosopher Michael Psellos (1018-1078)-on the thesis advanced by Prantl. According to the latter, **Parva logicalia** (Short treaties of logic) attributed to Petrus Hispanus would have been a Latin translation of a treaty written by Michael Psellos, entitled **Precis of Aristotle's Science of Logic**.

Philosopher and logician Anton Dumitriu, in his book about the **history of Logic**, enumerates some more of Michael Psellos' logic works: **Commentaries to Porfir's Isagogé**, **Commentaries to Aristotle's Categories**, and **Commentaries to Aristotle's On Interpretation**.

In a long footnote (p. 329), Anton Dumitriu relates objectively the dispute raised by the paternity over these medieval writings, leaving it to the reader to draw the conclusions. Especially if they can appreciate the resonance of some prominent figures who granted the credit for it to Michael Psellos, theologian and philosopher, nicknamed the "**Advisor of Philosophers**." But, as his monumental **History of Logic** was to be translated in English, Anton Dumitriu speaks about the treaty lying at the foundation of scholasticism as they do in the West.

The way we see it, the dispute features two aspects, one funnier than the other. The first is that the fight over the paternity is waged around some manuscript notes on **Aristotle's logic**. They try thus to give a mediaeval father to a systematization of the ancient logic, which was indisputably fathered by Aristotle.

The second aspect, no less funny, is that in the East, more exactly in Byzantium, the study of Aristotle's logic was an uninterrupted undertaking, blossoming particularly in the 11th century, when the **Academy of Constantinople** was founded. "This academy," notes Anton Dumitriu, "stimulated the West to create similar academies, such as, for instance, the one in Paris (**Lutetia**)" (p. 325).

In exchange, in the West, Aristotle was to be discovered rather late, through the Arab philosophers, only after the Arab domination had been established in Spain. This dispute over the paternity over some manuscript notes about Aristotle's logic, not settled to the day, seems to evince the lack of sense of humor of those who want at all costs to impose "the prejudice of a prevailingness of the Western spiritual activity in the philosophical development of Europe."

The second doctor's degree subject highlighted by Constantin Noica would be: "where ends the history of the ancient philosophy." For this subject, the disciple points out (from the second lecture of the 1929-1930 course of logic) the remark of his master concerning the awkward division made in the textbooks of the history of philosophy, in which A.D. 400 years are left to the section of the history of ancient philosophy, being at the same time present in the chapter of the Christian philosophy, included in the mediaeval philosophy.

For the next possible doctor's degree thesis ("With Socrates and Plato all the material of logic is supplied"), Noica takes the end of the 8th lecture, where Nae Ionescu draws the conclusion of the whole lecture: "With Plato, therefore, all the data of logic are theoretically established. Everything that has followed thereafter, from Aristotle to date, is but the processing of this material. These two thinkers, Socrates and Plato, provided all the material of logic."

It would be pointless to go on since the other subjects promised by Constantin Noica to the reader are briefly presented, lacking the commentaries that would also evince the imprint of the disciple.

What is actually interesting about Noica's article is not so much the way he develops,- arbitrarily, or inspired by the recent reading of some philosophy book -, one subject or another but the accurate accent he knows to point out, meeting thus the reader's expectations.

For instance, after signaling the mixing up of the 400 years in the history of philosophy, as if he had discovered it himself, Constantin Noica quotes the title, otherwise utterly common, of a book that had actually been a doctor's degree (Marrou, **Saint-Augustin et la fin de la culture antique**, 1938), comparing its subject with the theme "so rich (and topical!) of the articulation between the two worlds."

When Petre țuțea was asked (after December 1989) which of Nae Ionescu's disciples he felt solidary with, he enumerated Mircea Eliade, Emil Cioran, Arșavir Acterian, Bucur țincu, Mircea Vulcãnescu, skipping Constantin Noica. Upon the insistence of his collocutor, who

wanted to find out what the philosopher thought about Noica, the former said that Noica "got too contorted."

Certainly, given the circumstances he lived under for the last thirty-eight years of his life, if Noica had not got so "contorted", the Romanian culture would have been deprived of one of its prominent figures, in a period when its horizons had been clouded by a throng of mediocrities, riding on heaps of books published in overwhelming circulations.

Proof of the "contortions" that Noica was forced to experience is today the letter he sent to Anton Dumitriu after the publication of the second edition (1975) of the monumental **History of Logic**, letter in which Constantin Noica, a true former admirer of Nae Ionescu's, writes the following: "I suppose you don't think I'm an opportunist when I say (but only to you, **almost**): I judge him [Nae Ionescu] more severely than you do, not only as a person, but also as a scholar, although Nae Ionescu was--like no one else--a man of genius in the field of philosophical thinking."

Placing between brackets that "almost", it appears that Noica knew well that, before being read by Anton Dumitriu, his letter was to be read by the Securitate. (*).

Translated by Ileana Barbu

- "He who wants to study my thinking," said Petre țuțea, who died without seeing any of his books published, "should knock on the door of the Securitate."

<< La Cuprins

<< La Cuprins

Isabela Vasiliu-Scraba

NAE IONESCU AND MIRCEA ELIADE

"Nae Ionescu was one of Romania's most proeminent minds, the most original Romanian figure in our contemporary history"
Vasile Bãncilã

Mircea Eliade dedicates his doctor's degree work -prepared in India and sustained in the Bucharest University -to the memory of the maharaj Maindra Chandra Nandy who granted him the scholarship in India, as well as to professor Nae Ionescu and Surandranath Dasgupta, the only professors he considered to be his gurus, as he noted in his Memories.

Dasgupta, a professor of the University of Calcutta and author of reference books about Patanjali was a great specialist in classical yoga. "To have the great opportunity to work with Dasgupta when you are 22" - the Italian indologist, Giuseppe Tucci had told Mircea Eliade -, "I wished I were, at your age, in the company of such a great man!" (Mircea Eliade, **Memorii**, I, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1991, pg. 189).

Mircea Eliade had easily convinced his mentor, Nae Ionescu, about the necessity to go to India after graduating Faculty of Letters and Philosophy so much the more as Nae Ionescu himself considered that "nowhere else could one understand better a philosophy but where it was moulded" (Ibid., p. 162).

As a student, Mircea Eliade worked as an editor with "Cuvîntul" ("The Word"). The three years he spent in India(1928-1931) were not only a period of intensive studies on the Indian spirituality, but also a period in which young Eliade was a permanent presence in the Romanian culture with his articles dedicated to the Indian culture. Mircea Eliade was sending articles from India and Nae Ionescu, in exchange, sent back his salary, thus allowing the former to buy the books he needed for his studies. On Eliade's departure to India, professor Nae Ionescu had promised his protégé to get a scholarship from the Romanian government. And he got it.

Mircea Eliade sustained his thesis on **yoga**, which he had prepared during his the three years spent in India, in front of a committee composed of Dimitrie Gusti, Constantin Radulescu-Motru and Petre.P. Negulescu, all of them rationalistic philosophers. Retrospectively considered, these biographical details of Mircea Eliade seem almost boring.

The fact that things were different, that a thesis on **yoga** was a great novelty that also generated adverse reactions at the time is clearly seen today when, after the 1989 revolution, Nae Ionescu's works were published, after being forbidden for 45 years.

Even at the time he published his studies about the Indian philosophy in the Romanian papers and later - after his return from India -, Mircea Eliade's preoccupations aroused the hostile reaction of the rationalistic philosophers. Young Eliade, who was working on his doctorate thesis about "**the origin of the Indian mysticism**" was not attacked directly.

At that time he was too insignificant to become the target of the university personalities' attacks. Only his master, famous professor Nae Ionescu(1890-1940), was attacked, as he was also suspected of "mysticism", not only of the "guilt" of having protected and encouraged Mircea Eliade, the first propagator - in the Romanian culture- of the Indian spirituality. I called him "the first" because, later on, Sergiu Al-George(1922-1981) -the owner of Mircea Eliade's indology library that was left in Romania after his exile- was to become another great specialist in the Indian spirituality.

Mircea Vulcanescu(1904-1952), the philosopher, offers interesting details abuot the polemics carried on between the university professor backing up the rationalistic positions and

Nae Ionescu. This is what we learn from Mircea Vulcanescu regarding the attacks against Nae Ionescu: "it is known that a cultural polemics has been going on in the University since professor Radulescu-Motru inaugurated his psychology course this year with a direct attack against the so-called "mystical, Oriental, Asian and obscurantistic" trends lately manifested in the Romanian culture and "fostered" by the University itself.

Aware of the attack, Nae Ionescu responded in his inaugural lecture of the metaphysics course by defining his attitude. He also emphasized the success in full swing of the spiritualist orientation among the philosophers of the young generation." (See Mircea Vulcanescu, "**Nae Ionescu's Philosophical Thought**", article published in "Epoca" newspaper, 30-th January 1931).

It is said that the inaugural lesson in which Nae Ionescu had responded to the rationalist philosopher Constantin Radulescu-Motru would have been about "the fashion in philosophy". In my opinion, this famous inaugural lesson is not exclusively on "fashion" in philosophy.

As insignificant as the "fashion" in philosophy is, in my opinion, the presence of the polemics itself, since beyond what some people thought to be the impersonation of superficiality, professor Nae Ionescu talked about serious things of great interest such as, in this case, the way to understand the relation of time and metaphysics despite the absolute character of each metaphysical solution.

Here are Nae Ionescu's statements made at the beginning of his second lesson: "Those who were attended our first disscussion might have thought my lecture was intentionally polemical. I must confess that it was not. The form might have been polemical, but, in fact I want to tell what is on my mind...I wanted to mention the fact that, in principle, there can exist a number of philosophies, and they do exist. As a matter of fact, this is the fundamental fact on which, generally speaking, the possibility of a history of philosophy relies." (See Nae Ionescu, **The History of the Metaphysics**, 1930-1931, p. 24).

The polemical appearance had been conferred by the hints made by Nae Ionescu to the attack of the "reason exclusivists" against him or against the doctorate thesis on "the origin of the Indian mysticism" which was to be sustained by Mircea Eliade who had returned from India in December 1931.

Irrespective of its polemical appearances, the first lecture of the course of history of metaphysics in 1930-1931 cannot be reduced to the collateral subject of "the fashion in philosophy", which was itself wrongly understood.

Referring to the position of the rationalistic philosophers who denied the intellective intuition in metaphysics, Nae Ionescu had stessed that metaphysics does not exclusively resort to reason. This was clear to those who had read his courses of metaphysics.

Things were different with his "opponents" -as he called the rationalistic philosophers - who kept on criticizing him either for not having published his doctorate thesis sustained in Germany (1919), or for not having published books, or for the fact that in their opinion a "healthy" philosophy is the one based only on rationalistic positions.

Nae Ionescu points to the change of fashion in philosophy, starting from the historical reality of metaphysics and taking as example the impact the Oriental spirituality had on the European culture even since the beginning of the 20 -th century. In compliance with this fashion, the Oriental trend in the Romanian culture was not different from the European culture.

About the Oriental trend in Romania, "fostered" - in Radulescu-Motru's opinion -, by the Bucharest University -as if it were a fraud -, Nae Ionescu stated that such a trend would not be unusual as it was in accordance with the spirit of the time.

In other words, Nae Ionescu had stated, allusively, of course, that Mircea Eliade, with his thesis about "**the origin of the Indian mysticism**" did nothing but kept abreast of the times he lived what, after all, did not represent so big a catastrophe that the forum of the University could feel disturbed and adopt a hostile attitude.

After Mircea Eliade had sustained his doctorate thesis in 1933, Nae Ionescu took the necessary steps in order that Mircea Eliade could become his assistant to the Chair of metaphysics. "Nae Ionescu had struggled to appoint me his assistant", write Eliade in his **Memories** (pg. 237).

Years later, when Mircea Eliade had already become an authority in the field of history of religions, he will not forget professor Nae Ionescu and will speak and often write about him (even in **Encyclopaedia Britannica**).

In some interviews, published later in a book entitled "**The Attempt of the Labyrinth**", Mircea Eliade remembered that Nae Ionescu - professor of logics, metaphysics and history of metaphysics -, not only let him teach the course of history of metaphysics and a seminar of history of logics, but Nae Ionescu also advised him to start first with teaching the course of history of religions and then the history of metaphysics.

Speaking freely in front of his students, as Nae Ionescu used to do, Mircea Eliade notes down in his **diary** that, in spite of the numerous audience to his courses, he lacked Nae Ionescu's genius of building the lesson like a symphony, without any superfluous things and resuming in the last five minute all the topics mentioned during the lesson and clearing them up in the light of the whole (pg. 305).

At the age of 20, when he was an editor with "Cuvîntul", Mircea Eliade had his spiritual portrait made by Nae Ionescu -a highly refined spiritual portrait: "For you, -Nae Ionescu had told his protégé at that time-, existence means, in the first place, a series of spiritual adventures; I think you are wrong, but it doesn't matter. The important thing is what you will do, what you will create, before and after you realize you are wrong." (See Mircea Eliade, **Memories**. **I**, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1991, pg. 146).

The exiled Mircea Eliade will consider later that "creation is the answer we can give to the terror of history" (See Mircea Eliade, **The Attempt of the Labyrinth**, Ed. Dacia, 1990, pg. 85).

The existence transfigured through a long series of spiritual adventures will be defined by Nae Ionescu in his last course of metaphysics in 1936-1937 as "the way of the accepted suffering". It might be one of the two faces of the metaphysics I have got used to call "**Ullises' metaphysics**" (See, Isabela Vasiliu-Scraba, **Nae Ionescu's metaphysics, in its sole and in its double form**, Ed. Starr Tipp, 2000).

God wanted Nae Ionescu to pass away when he was not 50 yet. He did not have the opportunity to find out what happened, later on, with Mircea Eliade. But he did have the intuition about the success Eliade was to have as a historian of religions and as a university professor even since the time when he avoided to advise his protégé to write less literature, as he knew that his disciple would do what his own destiny would advise him to.

After the publication of the short novel "**Young lady Christine**" (1936), Mircea Eliade was sued. During the trial, Mariana Sora, a student at that time, came to professor Nae Ionescu "as a Walkiria in distress" as Mircea Eliade noted in his **Memories**, to ask him to save his protégé. Nae Ionescu told Mircea Eliade at the time: "If you have succeeded to arise such devotion in your students, then I am quite certain about your future" (pg. 356).

The academic year of 1936-1937, when tried to fire Mircea Eliade from University, happened to be the year of professor Nae Ionescu's last course of metaphysics. It was the period he needed to expose his own vision of the world, after he had presented in 1928-1929 and in 1929-1930 the metaphysical knowledge, and in 1930-1931 he had introduced a new perspective over the history of metaphysics.

In the last course of metaphysics (1936-1937), in a splendid arborescence, there will be contoured Nae Ionescu's metaphysics in its sole feature -as metaphysics of being - and in its double form - the so-called **Achilles' metaphysics** and **Uysses' metaphysics**.

Ulysses' myth will later on fascinate Nae Ionescu's protégé. Mircea Eliade, the famous historian of religions, now at an age that could offer him a good perspective over the spiritual adventures he had experienced, will consider Ulysses "the prototype not only of the modern man, but also of the man tied to his future, as he is the type of the hunted for traveller. His journey is directed to the center, to Ithaca, in other words, to his own self". But, continues Eliade, "as in the labyrinth, in any other journey is a risk of losing your own self" (Mircea Eliade, "**The Attempt of the Labyrinth**", pg. 86).

<< La Cuprins

<< La Cuprins

Isabela Vasiliu-Scraba

Wherein Lies the Charisma of This Thinker?
(Nae Ionescu and Mircea Vulcãnescu)

"We know that by the death of martyrs the country gains a transcendence, a vertical axis, a dignity and saving halo upon the big Judgment of history, but its horizontal axis, our everyday horizontal remains empty, the life of the ones left behind for ever impoverished."
Stefan Fay

Mircea Vulcãnescu is Nae Ionescu's sole disciple to have materialized his awe for his master in the writing, after the latter's death, of a whole volume of memories. However, as early as December 1926, after graduating the university in Bucharest, he made some notes titled Nae Ionescu's Philosophical Thinking-Notes for a Commentary, preserved in the family archives. The philosopher's outlook seemed all the more exciting to the young philosophy graduate as he had already noticed the existence of "a long row of responses from and influences on several generations of students."

The bibliographic material that Mircea Vulcãnescu had in mind at that time included articles on philosophical topics published by Nae Ionescu in various magazines, the course of the **history of logic** held by his master in 1924-1925, as well as the course of the **philosophy of religion** (1924-1925), to which added notes from other courses and from seminaries, since it is only in 1924-1925 that Nae Ionescu's courses started to be written in shorthand. On the margin of the course on the **Theory of Cognition** (1925-1926), young Vulcãnescu had also scribbled a plan for a work on "existence." After making a precis of this part of the course, namely after going over the distinction between real and existent, the distinction between "to be" and "to be known," the distinction between "that which can be known" and "that which is known", etc., Vulcãnescu tried to combine the various outlooks on existence.

It was like an attempt of globalization by detecting common features for three subject matters (logic, aesthetics and ethics), all three of them focusing on the study of "existence." To this purpose, he subordinated logic, aesthetics and ethics to the following features, according to which each subject matter could become concrete in its speciphic manner: their way of approaching existence, according to the approaching perspective, according to the principle underlying each of the three subject matters, according to methos, purpose, norm, topic. This rather unassuming attempt at "synthesizing human outlooks on existence" was to be discarded, becoming a gain all the same.

More than a decade later, in his next research work on existence, Mircea Vulcãnescu knew how to avoid the temptation of reduction, of the synthesis of the various subject matters as a philosophical effort. The result, downright spectacular, was his book **The Romanian Dimension of Existence**, dedicated to his friend, Emil Cioran. The success of this work was to a great extent ensured by the experience accumulated by Vulcãnescu during the summers when, in the Romanian villages, he had become the philosopher lost among the teams of sociologists studying the life and spirituality of the Romanian peasant.

It is obvious that when, on the margin of the course on the **Theory of cognition**, Vulcãnescu was writing about existence from a logical, aesthetic and ethic standpoint, as well as when he was putting down the notes on **Nae Ionescu's Philosophical Thinking**, and when he

was to write his book on Nae Ionescu, Mircea Vulcãnescu was aware that the reflection of his master's thinking on whatever one of his disciples might write would be a reflection "from a personal angle bearing the imprint" of the respective disciple.

Constantin Floru, having read the manuscript on Nae Ionescu, wrote a letter to Mircea Vulcãnescu on his impressions. C-tin Floru had noticed the perspective going ever more to the inside, from one chapter to another, but also that "personal angle", pointed out by Mircea Vulcãnescu as early as 1926 in his notes for a commentary on Nae Ionescu's thinking. "You're speaking about Nae while looking rather inside yourself," Floru was writing to him. "You're searching your past and meditate on the topics of life. The story leaves room for the interpretation of a world that includes us all, after all."

In December 1926, in order to approach Nae Ionescu's thinking, Mircea Vulcãnescu was already perfectly aware of the difficulties posed by such an attempt. And that was not only because the professor was still alive, and his physiognomy as a thinker in his thirties could not have been established as long as it was still acquiring new forms, fruit of an ever renewed meditation.

There was just one thing stable with Nae Ionescu. And Mircea Vulcãnescu could not fail noticing it. Since the great philosopher's major feature was to approach most topics in a rather direct and perspicacious way. This salient trait of his manner of philosophize, distinguished Nae Ionescu from the other professors of the Philosophy Department, who, noted Mircea Vulcãnescu, were more concerned with indirect "reporting" rather than direct "reasoning".

Subsequently, the disciple refers to the distinction made by Nae Ionescu himself at a debate on "contemporary philosophy." On the one hand, the Professor said, answering the questions asked, there are philosphers pursuing a university career, "who absorb whatever has been said about the various topics elsewhere," avoiding to personally approach "some basic matter." On the other hand, there are "philosophers as such, who make philosophy because they can't do otherwise."

Nae Ionescu was as aware of the value of his efforts, says Mircea Vulcãnescu, as were the students who gathered around him: "Nae Ionescu created a school. He did that even before crystalizing his thinking into a system," wrote Mircea Vulcãnescu in December 1926.

Among the ones who were to become notable figures of the Romanian spiritual life, at that time had already been his students C. Floru, a remarkable translator of Hegel's and Nicolai Hartmann's works, as was his friend, Virgil Bogdan. Also his students had been Dumitru Cristian Amzãr (a translator of Kant) and Vasile Bãncilã, who was to write the first book on Lucian Blaga's philosophy; and the historian P.P. Panaitescu, as well as the two philosphers and sociologists who, together, had been in the teams studying the Romanian villages: Erenst Bernea and Mircea Vulcãnescu himself.

In order to get a proper idea about the master-disciple relationship, we shall quote below an excerpt from a letter that Nae Ionescu sent to his former student, Vasile Bãncilã, who, although in Paris for specialization courses, continued to publish at home (as was to happen with Mircea Eliade when he left for India).

In the letter mailed on May 15, 1926, Nae Ionescu makes a few remarks on an article published by Bãncilã in the **Gîndirea** magazine, pointing to the "fresh and personal observation" to which Bãncilã added a proper philosophical approach by "commenting the trivial thing up to theoretization." Nevertheless, Nae Ionescu warns Bãncilã to beware of the "**Schwaermerei**", a term that refers here to the idea of literaturization of philosophy-something much like what Noica was to do in some of his writings, partially due to the circumstances under which he wrote after being released from prison and up to his death, not only to a genuine literary gift. Therefore, Bãncilã, who was also quite talented, was warned by Nae Ionescu to avoid those excesses that literary talent may trigger, since "this kills all creative energy."

And what was he recommending instead? The Profesor, who had been all too often accused of superficiality, gave him the following piece of advice, fruit of his own experience no

doubt: "As much minute work; as dry erudition as possible; as little essay as possible and general ideas. And as much severe discipline as you can muster."

While Petre țuțea was preparing his doctor's degree in Berlin, Nae Ionescu helped him get into contact with the most prominent economists of the time, meet Werner Sombart and others.

During Bãncilã's specialization in France's capital city, in the same manner, the Professor sent him to Jacques Maritain. Nae Ionescu had met the neo-Tomist philosopher during WW 1, while a POW interned in an intellectual camp in Germany: "You're not saying whether you went to see Maritain (Meudon, Rue du Parc, 10). If you haven't gone it yet, please do it. I'm looking forward to hearing from you."

As a matter of fact he had also given the recommendation of going to J. Maritain to Mircea Vulcãnescu upon his departure to Paris, to further his studies. Margarita-Ioana Vulcãnescu wrote about his husband's study period there: "he goes regularly to Meudon-Fleury, to attend Jacques Maritain's reunions."

In his attempt at grasping, or rather fathoming Nae Ionescu's spiritual physiognomy, Mircea Vulcãnescu asked himself in December 1926: "Wherein lies the particular charisma and the indisputable influence of this thinker upon the young people?"

Sketching up an answer to the best of his ability, he places first the "incentive" that a living thinking exercise upon the youth, then the "variety" of the issues dealt with by Nae Ionescu at his lectures and seminaries, as well as the "novel" approach he takes in tackling them. To these, young Vulcãnescu added: (a) the simplicity with which the Professor presented the most complex problems; (b) the acumen with which he used to analyze a theory in order to identify its basic suppositions; (c) the way he "enlightened" the issues of logic or philosophy by placing them against a larger background; (d) his "concern for accurate and unpretentious expression," that Mircea Vulcãnescu saw as "a huge ascendancy in the making of his students'philosophical style."

About Professor Nae Ionescu's exposition style, he pointed out to the presence of "picturesque details, flashes of irony and a native humor that reminded one of Creangã's." This had already attracted the "criticism of a few prigs."

But, above all, Mircea Vulcãnescu had detected in his former pofesor of philosophy "the sense of the structural unity of the philosophical thinking."

He saw Nae Ionescu as one of the "leaders of the so-called Orthodox renaissance," highlighting that, as early as his first years of teaching at the University, Nae Ionescu had approached issues never before tackled in the Romanian philosophical education so far: deism, theism, pantheism, as solutions in the issue of divinity.

"To speak about Christianity and Christian philosopphy at the University was, in 1921, a true revolution," observed Mircea Eliade as well in the postword to The Wind Rose.

The debates conducted by Nae Ionescu helped his apprentices to clear op the problems troubling them. This is what noted young Vulcãnescu along this line: "As far as I'm concerned, I have always looked at every talk I had with him as a test I was taking, to the end of making out how far I had gone into a certain issue. The first results were, needless to say, disastruous! But highly stimulative- true intellectual wipe lashes; seeing yourself plunging into contradictions or insufficiently thought over obscure things. Later, my ability of standing up to him during a talk was highly rewarding," noted Mircea Vulcãnescu towards the end of his 1926 notes.

In the postword to the collection of articles titled, upon Nae Ionescu's suggestion, The Wind Rose, Mircea Eliade wrote about the huge influence the Professor exerted upon his students, as well as about the response his lectures would trigger with the audience, when dealing with the most urgent issues of the european spiritul life: "...Starting 1922, the students of the Bucharest University have lived under the spiritual influence of Professor Nae Ionescu [...] when the history of the issues of the Romanian philosophy is written, it will come out how, for fifteen years, we have been Europe's contemporaries by Professor Nae Ionescu's courses alone."

When, at the opening of the University year 1930-1931, Professor Constantin Radulescu Motru had spilled out all the resent (smouldering until then) he felt at the huge success Nae Ionescu enjoyed on account of his courses, Mircea Vulcãnescu stepped in with an article he published. For this, he reread the pages written in 1926, keeping the title he had chosen at the time. In his 1930 article about the fact that Nae Ionescu did not rush to publish books, not even his Ph.D. thesis, which had not been published in Germany because of the post-war paper shortage, Vulcãnescu wrote that "the gesture should obviously be taken as a sign of deliberate distinction and aristocratic protest [...] against the intrusion of all ignorants and parrots into the matters of philosophy."

Picking up once more the question "wherein comes profesor Nae Ionescu's indisputable influence upon the young generation?" he provides now the following answer: "The explanation lies in Nae Ionescu's thinking being in continuous procesing. His thought is never 'learnt', but always fresh, alive. In the lecture hall, Nae Ionescu does not teach, he thinks. He lives, in turn, the issues he is displaying before his audience; the Professor can feel their subtleties, debates and solve them incessantly with himself, unaware of where he will stop or end when he leaves, same as it happens with all that is living. The audience is therefore, in turns, surprised, captivated, pasionate, invited to search themselves, to ask themselves questions, to go to their core and solve them. Rare are indeed those people who have the capacity to make others think, as Nae Ionescu stimulates his students to do at his lectures. This is how comes that, over the ten years since he has been a lecturer, during which he has given almost twenty courses, the Profesor has never repeated himself once while teaching the same course. Even when teaching circumstances made go over some already taught matter, the issue was tackled from a different angle, as one can see from the comparison between the two courses of the history of logic of 1924-1925 and 1929-1930."

In the volume **Nae Ionescu as I Knew Him**, Mircea Vulcãnescu lingers on the Professor's lectures of the philosophy of religion because, through them, his young mind "clashed with Nae Ionescu's in a conflict of issues" that were dearer to his heart than all the logics in the world.

Proof thereof stands his work **Two Types of Medieval Philosophy**, published in 1942 in the "Sources of Philosophy" journal, in the same jurnal he had published Nae Ionescu's famous opening lecture, **The Epistemological Function of Love**.

That was because, beyond the typological differentiation of the Christian philosophic thinking following in the footsteps of Augustin or Thomas Aquinas-which may lead, in certain respects, to a conflict of stands-, the final point towards which Mircea Vulcãnescu had directed his thinking was none else than the love that elevates the soul up to "the source of all life that is God's creative love."

The dating of this study subtitled **Outline of a Conflict of Issues**, Paris-1927-Paris-1942 evinces the interest he nurtured for medieval philosophy since his specialization stage in Paris, more exactly the time he was seeing neo-Thomist philosopher Jacques Maritain.

Actually, Mircea Vulcãnescu was broadly concerned with the philosophy of religion as early as his student years in Bucharest. In the summer of 1925, as a member of a Christian Association, in the summer of 1925 Vulcãnescu had made an attempt at presenting Nae Ionescu's course of the philosophy of religion. This first attempt failed, as did the second one (1926), into a portrait sketch.

To a young man of twenty-one, in search of a model, the man as such was much more appealing than the abstract field of philosophy that Nae Ionescu was dealing with at his lectures, even when it was about the "philosophy of religion."

The starting point of this first unfinished piece of writing was the course of the **Philosophy of Religion** held by Nae Ionescu in the second semester of the University year 1924-1925. However, the title picked up by Vulcãnescu only points to the initial intention of the work,

and not the contents of the pages left in his family's archives: "Nae Ionescu. General outline of a Course of the Philosophy of Religion."

In the course of the philosphy of religion held by their professor of logic and metaphysics, the Christian students expected to find an "Orthodox guide," noted Vulcãnescu early in the text, after establishing that, as far as the philosophy of religion was concerned, everything that the Christian students had access to was "imported stuff."

Looking more like the pages of a diary than a work written for publication, we find there the information according to which Nae Ionescu "skipped class" when the Christian students expected him to be among them.

Tempted to ask himself the most inconvenient questions, no matter how annoying, Vulcãnescu wondered-as serious as a member of a youth association may have done- whether they weren't, unknowingly, "free-of-charge police tools." The question had been triggered by the epithet of "police religion" with which Nae Ionescu had labeled the religious faith of the Christian students about whose Association Nae Ionescu had also said that it had "vague pretensions of preaching moral catechism to others."

In the book on Nae Ionescu, most likely edited in 1943-1944-but completed over the following two years, until his arrest-, Vulcãnescu recalls his bewilderment at the Christianity entirely orientated towards the afterlife professed by Nae Ionescu, as well as at the fact that his former professor opposed "liturgic life and the Church's grace participation" to his lay meditations.

To the exaltations for social values from the Preach on the Mountain , Nae Ionescu "opposed an a-social and exclusively theocentric Christianity, the most important principle of which was the love for God. Compared to this maxim, 'the love for thy neighbor', that I thought to be the key of Christianity, appeared to Nae Ionescu as a mere Western misinterpretation."

Astonished at Nae Ionescu's religious thinking, Vulcãnescu noted that it was only much later that he managed to understand his professor, when he could discover by himself that the religious act "did not take shape in the privacy of solitude [...], but between God and the world as a whole," linked to man by a feeling of intimate solidarity, in sin and in suffering, which changed the inner experience, "bestowing on it that feeling of strength and lastingness that one can acquire only through the community of tradition."

These aspects of the Orthodox Christianity that Nae Ionescu set forth before his students, much as they would have echoed in the disciple's soul and wonderfully transfigurated as they may have seemed in the pages Vulcãnescu wrote about the "Romanian dimension of existence," grow rather pale before the profoundly ethical Christianity that Mircea Vulcãnescu (1904-1952) believed in to the last day of his life.

Because he never ceased to measure the essence of Christianity after what a person may sacrifice to someone "that is not one's flesh and blood."

Proof stands the sacrifice of his life, in prison, in order to save a young man whose name was so obscure that it could not survive even by the memory of Mircea Vulcãnescu's supreme sacrifice.*

Translated by Ileana Barbu

- "My generation," said Petre țuțea, "made its debut in the euphory of Romania's union making and died in the communist prisons of a lesser country."

<< La Cuprins

Isabela Vasiliu-Scraba

THERE IS NO PERFECTION
IN THIS TRANSITORY WORLD
(Nae Ionescu and Vasile Bãncilã)

"It's not true that Nae Ionescu did not write. He did, and a lot of philosophy too, because whatever he may have been writing about was philosophy. [...] There was an air of composed and resourceful force about him [...] Never, and I mean never, was Nae Ionescu intimidated or at a loss; he was calm and self-assured, like a man who was aware of his resources and power of reply (here he even outran Iorga)"

Vasile Bãncilã

Known and appreciated by his contemporaries on account of the depth, genuineness and beauty of his essays, generously published in the newspapers of the time, of all Nae Ionescu's disciples and friends-since with time, those who had been his students and stayed around him would somewhat naturally become his friends-, Vasile Bãncilã had the honor to be present in the first volume of Nae Ionescu's philosophical works as the author of the foreword. "I've long now deemed you as one of our two-three most brilliant essayists," Lucian Blaga was writing to Bãncilã in 1934.

Making an attempt at sketching Nae Ionescu's portrait, all the more difficult to achieve as around Nae Ionescu there would linger "a halo of mystery and excellence as a human being," he highlights the Professor's exceptional intelligence, "that was his most appreciated asset," as well as "the strong feeling of his own ego, the strength of which was utterly interiorized and more often than not wrapt into smooth fluidities and into an undertone or transfiguration that would sometimes verge on Christian humility." Aware that in time "was given the equation and drama of man's salvation struggle," Nae Ionescu also knew that, beyond organic time (the condition to achieve life), there is an atemporal perfection, with its own essences and wills, as Vasile Bãncilã put it, "static and eternal as it is alive. A bit from Plato, a bit from Parmenides, with a lot of Christian hue and high Christian-Orthodox precision."

With Nae Ionescu, living and understanding the metaphysical values of existence were all the more remarkable as the spirit of the time, as early as then, tended to exclude any shade of transcendence as science and technology developed, prevalent becoming the flight from the real self, the refuge into the world of senses, into the relative and into the illusion that human beings are self-sufficient; or, in the field of culture, into shallow intellectualism and aestehticism, or in compemnsatory metaphysics, called by Bãncilã "surrogate metaphysics," such as the absolute of the arts and the commentaries on the margin of science, made from the vantage of positivist relativism that proclaimed the subject-object sovereignty in cognition.

To Nae Ionescu, somehow following in Plato's footsteps, the metaphysical research of reality did not mean making it poorer. On the contrary, it led to its strengthening through knowledge and understanding, which placed the true metaphysical cognition in the realm of "living experience." There are in the real life "fix forms, identical to themselves," said Nae Ionescu in his course of metaphysics he held in 1928-1929. However, their identity does not come from the forms of organization of the human mind; they belong to reality itself, they are the essence of reality, its structural principle of a spiritual nature. The organic understanding of

reality may lead to a static valuation of the universe, and not a dynamic one as Aristotle stated. In this kind of metaphysical outlook on reality, Nae Ionescu could with good reason assert that the introduction of dynamism in the organization formula of reality becomes superfluous.

Essences prove to be subjected to the principle of identity,without becoming in this way material, or mere functions of our intellect, without being artificial constructions, but realities. No one has felt more powerfully than Nae Ionescu the permanent becoming and the fact that there is no perfection in this transitory world, that "fixity spells artificialization, death [...] But beyond that, in the most real and ideal world, perfection is living at full throttle, it is the supreme act," noted Bãncilã in his foreword.

In history, Nae Ionescu "saw particularly the ethnic community, the nation. And in metaphysics, especially God. Therefore, at the best of his ability, Professor Nae Ionescu was a servant of his nation and of Divinity. Could one have a loftier purpose in life?"

Polytheism, said Nae Ionescu in his 1936-1937 course of metaphysics, is precisely the life formula that illustrates the absence of a reduction of diversity to unity. Since, as God created man, "man starts there where begins his unity, where he lives his unity."

At his last metaphysical lecture held in 1937 on the discourse on "unity", Nae Ionescu interweaves-in the whole-making vision of the metaphysics of the being-that facet of metaphysics that we have called "Achille's metaphysics."

But, as Nae Ionescu's thinking was alive by excellence, approaching new issues all the time, even at his last lecture, where he had developed his arborescent outlook on life, he left pending issues opened to subsequent meditations, "the need to achieve this unity," along with the issue of the unity itself, seen at the limit between the realm of the real and that of logic, an issue he had highlighted at the very beginning of the lecture.

As an sustainer of a static outlook on existence, in a Parmenidian way no doubt, with Nae Ionescu the final interweaving of "Achille's metaphysics" within the metaphysics of the being is as delicate as it is subtly achieved, with a thinking fineness that only Nae Ionescu could display before an audience made of students. This is, in broad lines, how this approach goes. God, as a limit of existence, is "something at the limit of existence and somethinh in which we find ourselves," He is transcendence understood as unity. When man manages to live himself as unity, the unity he reaches is so extensive that, by living it, man lives and knows the unity of the world at the same time, or the world as unity, without ceasing to be a component of this unity. Man can succeed in overcoming his own limitations, as once proclaimed by divine Plato, through love, the only one to offer man the chance to become perfect (at human level). But Nae Ionescu was well aware that such a being grown complete is not self-sufficient, therefore lacking permanence.

Permanent are only "the moments of imbalance of the community a person belongs to." And this, said Nae ionescu "is not theory, it is a historical fact." The human communities that make the nations are the only ones that outrun the individual, while remaining "permanent existences in the long run." That is why, to each person, the very reality of God acquires the limitation of the community they belong to: "If God can only be lived within a unity, then this unity of the community we belong to gives us the opportunity to live and communicate together, within God."

The term designating the whole humanity is pure abstraction, while the human communities (called peoples, nations, or cities) are, according to Nae Ionescu, "natural facts." This makes them be, each and every one of them, "an absolute conditioned by no one and nothing, save by its inner law." That is why man, as a component of the world's unity, cannot elude the very nation he belongs to.

At his lecture, Nae Ionescu told his students that "Orthodoxy is the faith in a real, living God, and Catholicism is the faith in an abstract God." Orthodoxy cannot be, as the Catholic Church is, "transactional" for the very reason that it is something alive, a presence in the soul of the Orthodox Christian. From the religious standpoint, the Catholic formula of Christianity

looked to him as being a "hybrid," being made of Christianity plus the idea of Roman state. Orthodoxy is more pure, "because it does not contain heterogenous elements."

According to Nae Ionescu, the static feature of Orthodoxy is illustrated in its essence by the Holy Spirit's coming only from the Father, while "filioque" upheld by Catholics would be more than a doctrine aspect that differentiate the two Churches. The coming from the Father and the Son, observed with fineness Nae Ionescu in his lecture of the history of metaphysic of 1930-1931, evinces an altogether different theory of the judgment in logic: "all the Western dynamism is just another form of Filioque."

In an article entitled **...And He(Got) made Himself by himself a man (a human being)**, Nae Ionescu remarked that since the Renaissance on "man has stepped lower and lower into the world of things, losing contact with Divinity, to which he belongs nevertheless through his essence; he has done so to such an extent that even to high religious consciences the angel has become an ideal of perfectionism; while forgetting that, in a consistent Christian cosmology, angel and man move along different lines; the former is but an ideal of sublimating things; the latter is a step towards God."

Today's man is homo faber more than ever before. That is why, noted Nae Ionescu in another article (**"Citizen" and "Man"**) published in "Cuvîntul", he is belittled, "mutilated in all his metaphysical and mystical élans."

Striving to make a living, reacting like "domesticated robins"-as Bãncilã wrote following Nae ionescu's line of thought-, city people have come to the point of underrating space, of perceving it as finite. (See Vasile Bãncilã, "Science and Metaphysical Spirit", in the vol. **The Celebration Spirit**).

In his need of placing Nae Ionescu against the cultural background, Bãncilã reviews the spiritual renaissance moments of the Romanian culture. According to him, the first cultural renaissance, burgeoned in late 18th century and flourished through the following centuries, lasted up to the end of WW1. During that period "the concerns were history, philology and folklore," and the Romanians' ideals were "independence and national unity," therefore "organic goals to the spiritual activities" (See Vasile Bãncilã, **Theoreticism**).

After Romania achieved its unity (1918), the second renaissance occurred, much deeper this time as it concerned the spiritual and metaphysical planes, at a time when the European spirit was undergoing a similar regeneration. The second renaissance, stresses Bãncilã, was brilliantly represented by "Vasile Pârvan and Nae Ionescu, of the ones that are now gone, by Lucian Blaga and Nichifor Crainic, of the contemporaries."

During the interwar period, no one, not even those having the most variant political stands, would have even thought to exclude Nae Ionescu from the gallery of outstanding Romanian personalities as it happened when, far from Romania's borders, its spiritual beheading was decided, by throwing the Romanian intellectual into prisons and by taking out the notable Romanian creations from the cultural flow. Or as it happens today, a decade after communism was overthrown, through an unfortunate continuation of the communist cultural policy (dealing with Nae Ionescu) by the same wel-indoctrinated satraps who, ever since their youth, have promoted, by any means at hand, an as low level of culture as possible.

After the reintegration war, starting 1920 when he was appointed assistant professor with the Bucharest University, "Nae Ionescu worked directly, through oral teaching, upon the young generation's philosophical conscience [...], breeding a thinking elite that was to soon stand out in journalism and in creating valuable works." Knowing Nae Ionescu well, Vasile Bãncilã wrote in full-swing communist period how Nae Ionescu "was dedicated to his friends and students: he would work for them and offer plenty of suggestions. That is how he created a school, a trend, moulded disciples (even from outside the University)" (Efemeride naeionesciene). His disciples were highly gifted young persons, noted Bãncilã having in mind particularly Mircea Vulcãnescu and Mircea Eliade. Would have these young men stayed by his side for ten-fifteen years hadn't Nae Ionescu been an unexhaustible philosophical force? Vasile Bãncilã asked himself, rhetorical

of course, knowing the answer to this question much too well: "they had what to learn from Nae Ionescu at all times."

"Initiated in the mysteries of mathematics," Nae ionescu was "a great professor," Bãncilã wrote, like so many others, adding: "as opposed to Blaga, who relied on books, like Wundt."

Among the notes preserved in the archives of the Bãncilã family we also find a parallel drawn between several reputed professors of the Bucharest University. Nae Ionescu, Vasile Bãncilã wrote in his notes, "would come to his lectures casually, he would always sit down, speaking freely and systematically, in a most original way." A opposed to Nae Ionescu, "Cãlinescu stepped into the hall like a primadonna confident in her voice and talent, without assistants. Vianu would drag along an army of assistants, speaking doctorially, choosing his words carefully. Nae Ionescu would always come alone, his hands almost at his back, displaying a sort of indifference (or pompous composure) or artlessness."

In a short moment of optimism, coming from his generous nature, since the historical circumstances under which he lived after Romania's repeated mutilations could not offer him any encouragement, Bãncilã wrote the following: "History will do him justice. Because Nae Ionescu was one of Romania's most prominent minds, the most original Romanian figure in our contemporary history."

During the period of spiritual effervescence that followed the reintegration of Romania within its natural borders, young Mircea Eliade also nurtured the conviction that "the genius always takes its revenge. Sooner or later, any personality comes to be properly understood and appreciated."

Translated by Ileana Barbu

<< La Cuprins

<<La prima pagina
<< La Cuprins

BIBLIOGRAFIE

- Acterian, Arşavir, **Ce ne-a cucerit şi am admirat la Nae Ionescu**, în vol. **Nae Ionescu în conştiinţa contemporanilor săi**. Crestomaţie de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., Bucureşti, 1998, p. 23.
- Sfîntul Augustin, **Solilocvii**, ediţie bilingvã, trad. Ghe. I. Şerban, Ed. Humanitas, 1993.
- Bagdasar, N., **Istoria filosofiei româneşti**, ediţia I-a 1940, a II-a, 1941, a III-a, 1988.
- Bãncilã, Vasile, **Nae Ionescu**, în volumul: Nae Ionescu, **Istoria logicei. Al doilea curs.** 1929-1930, ediţia I-a, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, 1941, ediţia a II-a, Humanitas, 1990, p. 7-17.
- Bãncilã, Vasile, **Efemeride naeionesciene**, în rev. "Manuscriptum", nr. 3-4/ 1998.
- Bãncilã, Vasile, **Duhul sãrbãtorii,** Ed. Anastasia, Bucureşti, 1996.
- Bãncilã, Vasile, **Filosofia vîrstelor,** Ed. Anastasia, Bucureşti, 1997.
- Bãncilã, Vasile, **Religia iubirii şi Pestalozzi**, Ed. Ex Ponto, Constanţa, 1998.
- Bãncilã, Ileana, **Notã asupra ediţiei**, în vol. Vasile Bãncilã, **Lucian Blaga - energie româneascã**, Ed. Marineasa, Timişoara, 1995, p. 14 -15.
- Blaga, Lucian, **Luntrea lui Caron**, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1990, p.87
- Botta, Dan, **Limite şi alte eseuri**, Ed. Crater, Bucureşti, 1996, p. 359.
- Calciu, Ghe., "**Ortodoxia lui Nae Ionescu**", în vol. **Nae Ionescu în conştiinţa contemporanilor sãi**. Crestomaţie de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., Bucureşti, 1998.
- Caraion, Ion, **Insectele tovarãşului Hitler**, München, 1982.
- Cãlinescu, George, **Istoria literaturii române de la origini pînã în prezent**, prima ediţie 1941, ed. II- a 1986, ed. III-a 1993.
- Cioculescu, Şerban, **Un sofist al "trãirii": Constantin Noica**, în vol. **Aspecte literare contemporane**, Ed. Minerva, Bucureşti, 1972, p. 710.
- Cioran, Emil, **Nae Ionescu şi drama luciditãţii**, publicat în rev. "Vremea" din 6 iunie 1937, cuprins în vol. **Singurãtate şi destin**, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1991, p. 314-318.
- Cioran, Emil, **Înşelarea prin acţiune**, publicat în rev. "Vremea" din 15 dec. 1940, cuprins în vol. **Singurãtate şi destin**, Ed. Humanitas, 1991, p.330-333.
- Cioran, Emil, **La chute dans le temps**, Paris, 1964.
- Cioran, Emil, **Cahiers**. 1957-1972, Ed. Gallimards, Paris, 1997.
- Dumitriu, Anton, **Istoria Logicii**, Ed. Didacticã şi pedagogicã, 1975, p. 329.
- Eliade, Mircea, **Funcţia socraticã a lui Nae Ionescu,** în rev. "Pan", An I, nr. 3, 1-15 aprilie 1941, cuprins în vol. **Nae Ionescu în conştiinţa contemporanilor sãi**. Crestomaţie de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., Bucureşti, 1998, p. 147-151.
- Eliade, Mircea, **Încercarea labirintului**, traducere şi note de Doina Cornea, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1990.
- Eliade, Mircea, **Postfaţã** la vol. Nae Ionescu, **Roza vânturilor**, 1937.
- Eliade, Mircea, **Memorii. I.Promisiunile echinocţiului,** Ed. Humanitas, 1991.
- Eliade, Mircea, **Nae Ionescu**, în The **Encyclopedia of Philosophy**, vol. IV, New York, Macmillan, 1972, p. 212.
- Eliade, Mircea, **Profesorul Nae Ionescu**, în <<Vremea>>, din 11 oct. 1936.
- Eliade, Mircea, **Profesorul Nae Ionescu**, în <<Vremea>>, din 15 nov. 1936.
- Eliade, Mircea, **Profesorul Nae Ionescu**, în <<Universul literar>>, din 23 martie 1940.
- Fay, Ştefan, **Sokrateion**, Ed. Humanitas, 1991, p. 57.

- Fay, Ștefan, **Mircea Vulcãnescu**, în rev. "Manuscriptum", nr. 1-2 / 1996, numãr special Mircea Vulcãnescu.
- Ierunca, Virgil, **Jurnal**, v. rev. "Viața Româneascã", nr. 3-4/1996, p. 39.
- Ierunca, Virgil, **Le père prodigue**, în rev. "Manuscriptum", nr. 1-2 / 1996, p. 258.
- Ierunca, Virgil, **Lecția neterminatã a lui Nae Ionescu**, în vol **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p. 171.
- Kant, Im., **Logica generalã**, trad. Alex. Surdu, Ed. Științificã și Enciclopedicã, București, 1985.
- Kant, Im., **Critica Rațiunii Pure**, trad. N. Bagdasar și Elena Moisuc, Ed. Științificã, București, 1969.
- Ionescu, Nae, **Die Logistik als Versuch einer neuen Begrueundung der Mathematik** (Logistica - încercare a unei noi fundamentãri a matematicii), tezã de doctorat susținutã în 1916 la Universitatea din München, publicatã în "**Izvoare de filosofie**". Culegere de studii și texte îngrijitã de C-tin Floru, Mircea Vulcãnescu și C-tin Noica, vol. II, 1943. București I.E. Torouțiu, p. 1-52; în traducerea lui Alexandru Surdu, cuprinsã în vol.Nae Ionescu, **Neliniștea metafizicã**, Ed. Fundației Culturale Române, 1993.
- Ionescu, Nae, **Funcțiunea epistemologicã a iubirii**, lecție inauguralã a cursului de **Filosofia religiei - Soluții filosofice în problema Dumnezeirii (teism, panteism, deism, ateism**), 1920-1921, publicatã în "**Izvoare de filosofie**". Culegere de studii și texte îngrijitã de C-tin Floru, Mircea Vulcãnescu și C-tin Noica, I, 1942. București I.E. Torouțiu, p. 1-17, retipãritã în vol. Nae Ionescu, **Neliniștea metafizicã**, Ed. Fundației Culturale Române, 1993, p.75-93, și în Nae Ionescu, **OPERE**, vol. I., ediție îngrijitã de Marin Diaconu și Dora Mezdrea, Ed. Crater, București, 2000, p.85-100.
- Ionescu, Nae, **Descartes. Pãrinte al democratismului contemporan**, în **Ideea Europeanã**, 8-15 mai 1921, cuprins în Nae Ionescu, **OPERE.** vol. VI**., Publicisticã, 1, 1909-1923**, ediție îngrijitã de Marin Diaconu și Dora Mezdrea, Ed. Crater, București, 1999, p. 340-343.
- Ionescu, Nae, **Cuvînt introductiv**, în vol. Herbert Spencer, **Individul împotriva statului**, trad. I.O. Ștefanovici-Svensk, Ed. Cultura Naționalã, București, 1924, cuprins în vol. Nae Ionescu, **Neliniștea metafizicã**, Ed. Fundației Culturale Române, 1993, p.136-144.
- Ionescu, Nae, **Filosofia religiei. 1924-1925**, curs litogr. Universitatea din București. Facultatea de litere și Filosofie, 1925, ed. II-a 1993, ed. III-a 1994, ed. IV-a 1998, ed. V-a 2000.
- Ionescu, Nae, **Istoria logicei. 1924-1925**, curs litogr., Universitatea din București.Facultatea de litere și Filosofie, 1925, ed. II-a 1997.
- Ionescu, Nae, **Metafizicã - Problema salvãrii în Faust-ul lui Goethe. 1925-1926**, curs litogr., Universitatea din București. Facultatea de litere și Filosofie, 1926, ed. II-a 1996, ed. III-a 2000.
- Ionescu, Nae, **Teoria cunoștinței. 1925-1926**, curs litogr., Universitatea din București. Facultatea de litere și Filosofie, 1926, ed. II-a 1996, ed. III-a 2000.
- Ionescu, Nae, **Logicã. 1926-1927. Cu specialã privire la științele exacte**, curs litogr., Universitatea din București. Facultatea de litere și Filosofie, 1927, ed. II-a 1997.
- Ionescu, Nae, **Logicã. 1927-1928**, curs litogr., Universitatea din București. Facultatea de litere și Filosofie, 1928, ed. II-a 1997.
- Ionescu, Nae, **Metafizica. I. Teoria cunoștinței metafizice. Cunoașterea imediatã. 1928-1929**, ediție îngrijitã de Virgil Bogdan, Constantin Floru, Mircea Vulcãnescu și C-tin Noica, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Naționalã, 1942, ed. II-a 1978 (Paris), ed. III-a 1991, ed. IV-a 1995.
- Ionescu, Nae, **Istoria Logicei. Al doilea curs. 1929-1930,** ediție îngrijitã de Virgil Bogdan, Constantin Floru, Mircea Vulcãnescu și C-tin Noica, București, Monitorul Oficial și

Imprimeriile Statului, Imprimeria Naţionalã, 1941, ed. II-a 1943, ed. III-a 1989 (Paris), ed. IV-a 1993.

- Ionescu, Nae, **Metafizica. II. Teoria cunoştinţei metafizice. Cunoaşterea mediatã. 1929-1930**, ediţie îngrijitã de Constantin Floru, Mircea Vulcãnescu şi C-tin Noica, Ed. Remus Cioflec, 1944, ed. II-a 1991, ed. III-a 1995.

- Ionescu, Nae, **Istoria Metafizicei. 1930-1931**, curs litogr., Universitatea din Bucureşti.Facultatea de litere şi Filosofie, 1931, ediţie îngrijitã de D. C. Amzãr, ed. II-a 1996.

- Ionescu, Nae, **Logicã generalã. 1934-1935,** ediţie îngrijitã de Constantin Floru, Mircea Vulcãnescu şi C-tin Noica, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Imprimeria Naţionalã, 1943, ed. II-a 1993.

- Ionescu, Nae, **Metafizica. 1936-1937**, curs stenografiat de Dumitru Neacşu, publicat pentru prima oarã sub titlul de "**Tratat de Metafizicã"** la Ed. Roza Vânturilor, Bucureşti, 1999.

- Ionescu, Nae, **Notã introductivã asupra raţiunii practice**, în vol. Im. Kant, **Critica raţiunii practice**, trad. D. C. Amzãr şi Raul Vişan, Ed. Institutului Social Român, Bucureşti, 1934.

- Ionescu, Nae, **Roza Vânturilor. 1926-1933**. Culegere de articole îngrijitã de Mircea Eliade, Prefaţã de Nae Ionescu. Bucureşti, Ed. "Cultura Naţionalã", 1937, republicatã în ediţie anastasicã de Dan Zamfirescu, Ed. Roza Vânturilor, Bucureşti, 1990.

- Ionescu, Nae, **Filosofia româneascã,** în vol. România Junã. 1871-1921 Cartea Semicentenarului (1925), cuprins în vol. Nae Ionescu, **Neliniştea metafizicã**, Ed. Fundaţiei Culturale Române, 1993, p. 103-105 .

- Ionescu, Nae, **Filosofia contemporanã**, rãspuns la o anchetã cu acest titlu, publicat în "Societatea de mîine",1926, cuprins în vol. Nae Ionescu, **Neliniştea metafizicã**, Ed. Fundaţiei Culturale Române, 1993, p. 146 - 148.

- Ionescu, Nae, **Înreptar ortodox**. **Texte religioase**, ediţie îngrijitã de Dumitru Cristian Amzãr, Wiesbaden, 1957.

- Ionescu, Nae, **Neliniştea metafizicã**, Ed. Fundaţiei Culturale Române, 1993.

- Ionescu, Nae, **Între ziaristicã şi filosofie**. Texte publicate în ziarul "Cuvîntul" (15 aug. 1926- 26 martie 1938), Ed. Timpul, Iaşi, 1996.

- Ionescu, Nae, **Suferinţa rasei albe**. Articole publicate în "Ideea Europeanã", "Est-Vest", "Predania", Ed. Timpul, Iaşi, 1994.

- **Nae Ionescu în conştiinţa contemporanilor sãi**. Crestomaţie de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., Bucureşti, 1998.

- Ionescu, Nae, **OPERE. I.** Ediţie îngrijitã de Marin Diaconu şi Dora Mezdrea, Ed. Crater, Bucureşti, 2000.

- Ionescu, Nae, **OPERE. VI.-**Ediţie îngrijitã de Marin Diaconu şi Dora Mezdrea, Ed. Crater, Bucureşti, 1999.

- Liiceanu, Gabriel, **O posteritate în 50 de pagini**, prefaţã la vol. **321de vorbe memorabile ale lui Petre ţuţea**, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1993.

- Noica, C-tin, **Nae Ionescu şi spiritul de şcoalã**, în "**Convorbiri Literare**", an LXXVI, nr. 5-6, mai-iunie, 1943, p. 353 -356, republicat drept prefaţã în vol. Nae Ionescu, **Logica. 1926-1927. Cu specialã privire la ştiinţele exacte**, Ed. Eminescu, 1997.

- Noica, C-tin, **Ce învaţã "filosofii" de la Nae Ionesc**u, în rev. "Vremea", din 6 iunie 1937, p. 4.

- Noica, C-tin, **O amintire despre Mircea Vulcãnescu**, în "**Almanahul Literar**" din 1984, p. 37.

- Noica, C-tin, Schiţã pentru istoria lui cum e cu putinţã ceva nou, "Bucovina", I.E. Torouţiu, 1940, ediţia a II-a, Humanitas, 1995.

- Noica, C-tin, **Jurnal filosofic**, Ed. Publicom, 1944.

- Noica, C-tin, **Rostirea filosoficã româneascã**, 1969.

- Noica, C-tin, **Creație și frumos în rostirea românească,** 1973.
- Noica, C-tin, **Sentimentul românesc al ființei**, 1978.
- Noica, C-tin, **Devenirea întru ființã**, 1981.
- Onicescu, Octav, **Memorii,** vol. I, Ed. Științificã și Enciclopedicã 1982, vol. II, 1984.
- Onicescu, Octav, **Nae Ionescu**, în ziarul "Cuvîntul", nr. 1, 14 oct. 1940, cuprins în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p. 206-207.
- Onicescu, Octav, **Prefațã** la vol. Nae Ionescu, **Teoria Cunoștinței. 1925-1926**, Ed. Anastasia, București, 1996.
- Paleologu, Alexandru, **Amicus Plato...sau** "**Despãrțirea de Noica**", în vol. **Ipoteze de lucru**, Ed. Cartea Româneascã, 1980.
- Panaitescu, P.P., **Nae Ionescu și "Cuvîntul" de astãzi**, oct. 1940, cuprins în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p. 212.
- Papuc, Ion, **Petre țuțea**, în vol. Gabriel Stãnescu, **Ultimile dialoguri cu Petre țuțea**, Criterion Publishing, 2000, p. 42-89.
- Rãu, Aurel, **Avatar de scriitor (Emil Cioran)**, în vol. **Expo 99. De la Olahus la Emil Cioran**, Ed. Cartea Româneascã, București, 1999, p. 295-308.
- Platon, **Parmenide** (126 a -135 c), trad. Isabela Vasiliu-Scraba, în vol. Isabela Vasiliu-Scraba, **Mistica Platonicã**, Ed. Star Tipp, 1999, p. 326-346.
- Racoveanu, George, **Metafizicianul**, în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p. 272-277.
- Scrima, Andrei, **Cuvinte tîrzii și nepotrivite despre Nae Ionescu**, în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p.281-289.
- Stamatu, Horia, **Independențã, libertate, culturã (1878-1978),** în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p.326.
- Stamatu, Horia, "**Roza Vânturilor**", în rev. "Cuvântul românesc", Hamilton, Ontario, aug. 1982, cuprins în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p. 348.
- Steinhardt, N., **Un rãspuns despre Nae Ionescu**, în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p. 356.
- Steinhardt, N., **Jurnalul fericirii**, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991.
- Șora, Mihai, **Profesorul meu, Nae Ionescu**, în vol. **Nae Ionescu în conștiința contemporanilor sãi**. Crestomație de Gabriel Stãnescu, Criterion Publishing Co., Inc., București, 1998, p.367.
- Vulcãnescu, Mircea, **Nae Ionescu. Așa cum l-am cunoscut**, ediție îngrijitã de Alexandru Badea, Ed. Humanitas, 1992.
- Vulcãnescu, Mircea, **Gîndirea filosoficã a d-lui Nae Ionescu**, cuprinsã în vol. Nae Ionescu, **Istoria logicei**. 1924-1925, Ed. Eminescu, București, 1997.
- Vulcãnescu, Mircea, **Gîndirea filosoficã a d-lui Nae Ionescu -note pentru un comentar,** în rev."Manuscriptum", nr. 1-2 / 1996, numãr special Mircea Vulcãnescu, p.75.
- Vulcãnescu, Mircea, **Introducere**, în vol. Nae Ionescu, **Istoria Logicei.** 1929-1930, București, 1941, (în colab.).
- Vulcãnescu, Mircea, **Lãmurire**, în vol. Nae Ionescu, **Metafizica. I. 1928-1929. Cunoașterea imediatã**, 1942 (în colab).

- Vulcãnescu, Mircea, **Cuvînt înainte**, în vol. Nae Ionescu, **Logica. 1934-1935,** 1943 (în colab).
- Vulcãnescu, Mircea, **Cuvînt înainte**, în vol. Nae Ionescu, **Metafizica. II. 1929-1930. Cunoașterea mediatã**, 1944 (în colab.).
- Vulcãnescu, Mircea, **Dimensiunea româneascã a existenței. Schițã fenomenologicã**, publicatã în "Izvoare de filosofie". Culegere de studii și texte, vol. II, București, "Bucovina", I.E. Torouțiu, 1943, p. 53-97.
- Vulcãnescu, Mircea, **Douã tipuri de filosofie medievalã. Schița unui conflict din istoria filosofiei**, publicatã în "Izvoare de filosofie". Culegere de studii și texte, vol. I, București, "Bucovina" I.E. Torouțiu, 1942, p. 18-61.
- Vulcãnescu, Mircea, **Logos și Eros**, Ed. Paideia, București, 1991.
- Vulcãnescu, Mircea, **Filosofia româneascã contemporanã**, în vol. M. Vulcãnescu, **Pentru o nouã spiritualitate filosoficã**, selectarea textelor și note de M. Diaconu și Zaharia Balica, Ed. Eminescu, 1996, p.216-237.
- Vulcãnescu, Mircea, **Filosofie științificã, universitate și ortodoxie**, în "Cuvântul" din 21 febr. 1931, republicat în vol. M. Vulcãnescu, **Pentru o nouã spiritualitate filosoficã**, selectarea textelor și note de M. Diaconu și Zaharia Balica, Ed. Eminescu, 1996, p. 238-244.
- Vulcãnescu, Mircea, **Ultimul Cuvânt și alte texte**, ediție îngrijitã, Câteva lãmuriri și o Desfãșurare cronologicã de Mãriuca Vulcãnescu, Ed. Crater, București, 2000, p. 111.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat. Lucrurile și Ideile Platonice,** Ed. Fundației "Ionel Perlea", 1995.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Filosofia lui C-tin Noica, între fantasmã și luciditate**, Ed. Ecodava, 1992.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Inefabila Metafizicã**, 1993.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Despre Existențã, Ființã și Esențã**, Ed. Mirisa, 1996.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Filosofie acroamaticã la Platon**, Ed. Star-Tipp, 1997.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Atena lui Kefalos**, Ed. Star-Tipp, 1997, 216 p.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Configurații noetice la Platon și la Eminescu**, Ed. Star-Tipp, 1998.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Mistica Platonicã**, Ed. Star-Tipp, 1999.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Metafizica lui Nae Ionescu în unica și în dubla ei înfãțișare**, Ed. Star Tipp, 2000.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Editarea cursurilor lui Nae Ionescu**, în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 134, aprilie 2000, p. 9-11.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu și Mircea Eliade**, conferințã ținutã la Ambasada Indiei din București cu ocazia unor manifestãri culturale dedicate lui Mircea Eliade pe data de 15 martie 2000.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Cu Mircea Eliade în Europa**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCII, nr. 5-6 / 1997, p. 157-158; a se vedea referirile la Nae Ionescu din note.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Indirect despre Mircea Vulcãnescu**, în Suplimentul "Litere, Arte, Idei" al ziarului "Cotidianul", din 18 iulie 1995.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Ceva despre viața și opera lui Constantin Noica**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCIV, nr. 7 / 1999, p. 6-9.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Logicã și ontologie la Constantin Noica**, în "Revista de filosofie", Ed. Academiei Române, nr. 1/ 1992.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Topica transcendentalã din perspectiva arheologiei gîndirii kantiene**, în rev. "Contemporanul-Ideea Europeanã", nr.24 (113) din 12 iunie 1992.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Chintesența adevãrului platonic**, în rev. "Contemporanul-Ideea Europeanã", nr. 18 (107) din 1 mai 1992 și nr. 19 (108) din 8 mai 1992.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Ceva despre Ideile platonice și despre Aristotel**, în rev. "Convorbiri literare", nr. 8 (32), august 1998.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **"Imanent" și "transcendent" în filosofia lui Platon**, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXII, Serie nouã, nr. 10 (34), oct. 1998.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **La rencontre des cultures dans la litterature europeenne contemporaine**, în "Revue Roumaine", nr. 360/1998.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Participarea la Unu/Multiplu, considerat ca o "totalitate"**, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXII, Serie nouã, nr. 12 (36), decembrie 1998.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Post-modernul limbaj din post-tranziție**, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXI, Serie nouã, nr. 2 (26), februarie 1998.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **L'impossible renonciation à soi même, à sa propre essence**, în "Revue Roumaine", nr. 363/1999.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Ceva despre participare prin "relația de dependențã", dar și despre traducerile din Platon**, în rev. "Asachi", nr. 128 din oct. 1999.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Interferența culturilor din literatura europeanã contemporanã**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCIII, nr. 9-10 / 1998, p. 246-248.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Rolul povestitorului într-o literaturã naționalã**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCII, nr. 5-6 / 1997, p. 53-55.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Despre dicționare**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCIII, nr. 1-2 / 1998, p. 149-151.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Imanent transendentul Divinitãții**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCIV, Nr. 5-6/ 1999, p. 242 -246.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Mistica platonicã a participãrii la divina lume a Ideilor**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCIV, nr. 8-9/ 1999, p. 180-182.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Mitul pãcatului originar în interpretarea lui Nae Ionescu,** în rev. "Viața Româneascã", Anul XCIV, nr. 10-11 / 1999, p. 107-109.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Surpriza ultimului curs de metafizicã a lui Nae Ionescu**, în rev. "Viața Româneascã", Anul XCIV, nr. 12 / 1999, p. 136-139.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Hermeneutica folclorului românesc la doi scriitori din exil: Horia Stamatu și Constantin Amãriuței**, în rev."Viața Româneascã", Anul XCIV, nr. 3-4 / 1999, p. 203-206.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Dificila problemã a participãrii în filosofia platonicã**, Partea I-a, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIII, Serie nouã, nr. 10 (46), octombrie 1999.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Dificila problemã a participãrii în filosofia platonicã**, Partea II-a, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIII, Serie nouã, nr. 11 (47), noiembrie 1999.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, "**Unii cred cã nu existã Zei", "alții neagã însã cã Zeii au vreo grijã de soarta oamenilor**", în rev. "Asachi", Anul VIII, nr. 129, noiembrie 1999.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Despre preludii și mai ales despre rolul de preludiu al "exercițiului dialectic" din Parmenidele lui Platon** în rev. "Asachi", nr. 131, ianuarie 2000.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Condițiile în care un tãgãduitor poate fi convertit la Doctrina Ideilor,** în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 132, februarie 2000, p.8-9.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **O ineditã perspectivã asupra timpului (Nae Ionescu și Im. Kant)**, în rev. "Asachi", nr. 135, mai 2000, p. 7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu și Constantin Noica** (Partea întîi), în rev. "Asachi", nr. 136, iunie 2000, p. 9-10.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu și Constantin Noica** (Partea a doua), în rev. "Asachi", nr. 137, iulie 2000, p. 12.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Unitatea ființei în metafizica lui Nae Ionescu**, în rev. "Asachi", nr. 138, august 2000, p. 5-6.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Cãderea în cosmos(I). Robia identitãţii EU=EU şi cunoaşterea izvorîtã din iubire,** în rev. "Asachi", nr. 139, septembrie 2000, p. 5-6. Partea a II-a în nr. 140, oct. 2000, p. 5.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Cãderea în cosmos (II). Semnificaţia ontologic-metafizicã a principiului creştin al iubirii,** în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 141, nov. 2000, 6-7.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Cãderea în cosmos (III). Deosebirea, cu valenţe mitice, dintre douã atitudini în faţa vieţii.** Partea I-a în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 142, dec. 2000, 6-7. Partea a doua, în nr. 143, ian. 2001, p. 7.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Cea mai cuprinzãtoare definiţie a metafizicii**, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIV, Serie nouã, nr. 6 (54) / 2 000, p. 42.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Hermeneutica folclorului românesc în metafizica lui Constantin Amãriuţei**, în rev."Viaţa Româneascã", Anul XCV, nr. 5-6 / 2000, p. 191-193.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu şi Petre ţuţea,** în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIV, Serie nouã, nr. 7 (55) / 2 000.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu şi Emil Cioran,** în rev. "Steaua", nr. 7-8, 2000 p. 76.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu şi Mircea Eliade.** Partea I-a în revista "Convorbiri literare", Anul CXXXV, Serie nouã, nr. 2(62), februarie 2001 p.39. Partea a II-a), în nr. 3,(63), martie 2001 p.31.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu şi Vasile Bãncilã** în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIV, Serie nouã, nr. 9 (57) / 2 000.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu şi gîndirea occidentalã contemporanã**, în rev."Viaţa Româneascã", Anul XCV, nr. 3-4 / 2000, p. 103.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Nae Ionescu şi Mircea Vulcãnescu**, în rev."Viaţa Româneascã", Anul XCV, nr. 7-8 iulie-august, 2000, p. 176-181.
- Vasiliu-Scraba, Isabela, **Anul 1983, anul "Mircea Vulcãnescu"**, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXV, Serie nouã, aprilie 2001, p. 38.
- Petre ţuţea, **Între Dumnezeu şi neamul meu**, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1992.
- Petre ţuţea, **Omul. Tratat de antropologie creştinã. vol. I. Cartea întrebãrilor**, ediţie îngrijitã de Cassian Maria Spiridon, Ed. Timpul, Iaşi, 1992.
- Petre ţuţea, **Bãtrîneţea şi alte texte filosofice**, ediţie îngrijitã de Ion Papuc, Ed. Viitorul Românesc, Bucureşti, 1992.
- Petre ţuţea, **Proiectul de tratat. Eros**, prefaţă de Aurel I. Brumaru, Ed. Pronto, Braşov, 1992.
- Petre ţuţea, **Philosophia perennis**, Ed. Icar, 1992.

<< La Cuprins

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina
<< La Cuprins

DE ACEEAȘI AUTOARE:

Filosofia lui C-tin Noica, între fantasmã și luciditate(1992).
Inefabila Metafizicã(1993).
O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat. Lucrurile și Ideile Platonice(1995).
Despre Existențã, Ființã și Esențã(1996).
Filosofie acroamaticã la Platon(1997).
Atena lui Kefalos(1997)
Configurații noetice la Platon și la Eminescu(1998).
Mistica Platonicã(1999).
Metafizica lui Nae Ionescu în unica și în dubla ei înfãțișare(2000).

<< La Cuprins